STRIPSCHRIFT

DE GRAFISCHE ROMAN
JEAN-PIERRE GIBRAT

NUMMER 414 * €7,50

HENRI VERNES

ARBORIS OP DE STRIPDAGEN

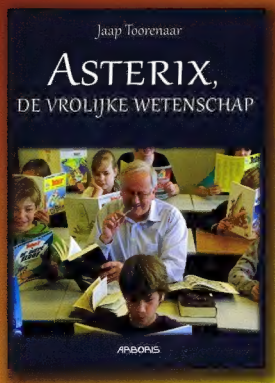

ASTERIX, DE VROLIJKE WETENSCHAP

Kom luisteren als Jaap Toorenaar vertelt over zijn boek *Asterix, de vrolijke wetenschap*, en ontdek hoeveel tekstgrappen er in Asterix zitten, wat de werkelijke historische achtergrond van de verhalen is, hoe de vertalers van de verhalen met de vaak moeilijk vertaalbare woordspelingen zijn omgegaan en welke beeldgrapjes tekenaar Uderzo in zijn tekeningen heeft gestopt! Jaap is na zijn presentaties beschikbaar om exemplaren van zijn boek te signeren.

ISBN 9789034304049 - 144 blz - € 19,90 - NU AL TWEEDE DRUK!

ANDERS 2: LUCY

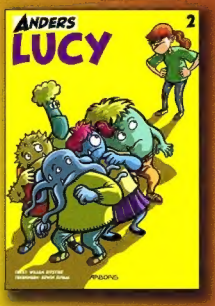

Lucy, deel 2 van de stripreeks Anders, die wordt geschreven door Willem Ritstier en getekend door Erwin Suvaal, is genomineerd voor album van het jaar in de Categorie Nederlands Jeugd! Erwin Suvaal komt dit album en deel 1, *Lucas*, signeren.

Anders 1, Lucas: ISBN 9789077331477 - € 14,95
Anders 2, Lucy: ISBN 9789034304070 - € 9,95

WILLEMS WERELD

Willems Wereld van Aloys Oosterwijk staat in 2011 al vijftien jaar wekelijks in het tijdschrift Panorama! Uitgeverij Arboris is er trots op tijdens De Stripdagen in Gorinchem het harde kaft-album *Het mysterie Man* te kunnen presenteren, dat verschijnt in een beperkte, genummerde oplage van 475 exemplaren.
Daarnaast verschijnt ook het eerste nummer van een twee keer per jaar te verschijnen *Willems Wereld-special.*
Ter gelegenheid van de lancering van beide uitgaven wordt tijdens de beurs een van de in de zalen aanwezige bars omgebouwd tot stamkroeg van Willem!
Uiteraard komt Aloys Oosterwijk (winnaar Stripschapprijs 2007) zijn nieuwe album signeren op de stand van Arboris.

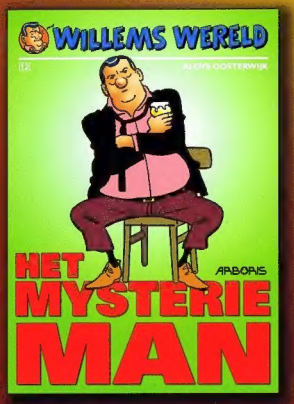

Willems Wereld album 12,
Het mysterie Man:
ISBN 9789034304148 - € 17,95
Willems Wereld special:
ISBN 9789034304155 - € 4,95

ARBORIS

Duckstadshop.nl

DE VOORDELIGSTE DISNEY PRODUCTEN IN DE VROLIJKSTE ONLINE WINKEL!

Slaapzak

- Formaat: 80 x 210 cm
- 40 Tip: 1e keer wassen met azijn
- In handige Donald Duck hoes
- Isolatiewaarde: 6 graden
- 100% katoen en vulling van holle polyestervezel
- Omkeerbaar
- Koppelbaar

abonnees €31,95
niet-abonnees €39,95

Dekbedovertrek

- 100% katoen
- Topkwaliteit
- Overtrek: 140 x 200/220 cm
- Voor- en achterzijde verschillend bedrukt

abonnees €34,95
niet-abonnees €39,95

Donald Duck tas

abonnees €34,95
niet-abonnees €39,95

- Tas is verkrijgbaar in 3 kleuren: blauw, rood of zwart
- Binnenzijde: 1 groot vak met rits
- Maximale lengte draagband: 130 cm
- Materiaal: Zeil (eenvoudig schoon te maken!)
- Formaat: 28 x 34 x 14 cm
- Flap met Donald Duck strip is ook los te bestellen

Kijk voor meer informatie of losse onderdelen op www.taggerbags.com

© Disney

Abonnees van Donald Duck krijgen korting op bijna alle producten.
Ga snel naar **www.duckstadshop.nl**.

→ REDACTIE

En de winnaar is... *Stripschrift!*

Aan de redactie en medewerkers van *Stripschrift* is de P. Hans Frankfurtherprijs toegekend. Deze prijs die is vernoemd naar de oprichter van Het Stripschap, wordt sinds 1974 jaarlijks toegekend aan één of meer personen 'die zich buitengewoon verdienstelijk hebben gemaakt voor het beeldverhaal in het algemeen en het Nederlandse beeldverhaal in het bijzonder'. Een paar pluimen die de commissie uitdeelt: '*Stripschrift* is sinds zijn oprichting in 1968 onophoudelijk dè plaats geweest waar iedereen die iets doet of voelt voor strips terecht kon voor nieuws, achtergronden en nieuwe ideeën' [...] 'Indrukwekkende artikelen' [...] 'Een keur aan medewerkers (zo'n 500, schatten we zelf. Red.), waaronder ook veel striptekenaars, vond bij *Stripschrift* een plaats waar ze konden getuigen van hun liefde voor de negende kunst. Er werd in het verleden gespit, zoals in het legendarische *Mad*-nummer van tekenaars als Martin Lodewijk en Fred Julsing, maar ook recent in het door Rob van Eijck geschreven overzicht van alle Nederlandse stripbladen uit de jaren vijftig. Er verschenen specials over Marten Toonder, Carl Barks, William Vance en *Asterix*.' [...] 'Geen zichzelf respecterende stripliefhebber kan het zich veroorloven om geen abonnee te zijn'.

In tegenstelling tot veel andere bladen zijn de keren dat wij onszelf op deze plek op de borst klopten schaars. Maar op bovenstaande citaten uit het commissierapport mogen we best een keertje trots zijn. We beschouwen ze ook als een aanmoediging in onze pogingen om nòg mooiere nummers te maken, zoals bij voorbeeld het informatieve extra dikke nummer dat u nu in handen hebt. Tijdens De Stripdagen in Gorinchem is er dit jaar speciale aandacht voor de grafische roman. Daar sluiten we ons met dit nummer graag bij aan.

Zo'n prijs is een mooie erkenning. Het zou nòg mooier zijn als de gerespecteerde, maar eigenwijze, stripliefhebbers die nog geen abonnee zijn, hierdoor over de streep worden getrokken.

→ OMSLAG

De tekening van William Vance op het omslag werd oorspronkelijk door hem gemaakt voor het promotionele affiche van een stripfestival in Brussel (Sint-Gillis) in 2007.

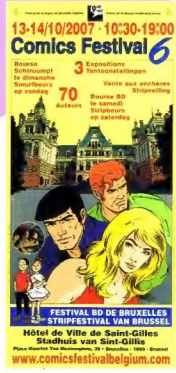

INHOUD

2 ACTUA

12 STARS & STRIPS
Olav Beemer

14 HENRI VERNES
Willard Mans & Rik Sanders

22 ZIN EN ONZIN OVER DE STRIPROMAN
Willard Mans

26 JEAN-PIERRE GIBRAT
Michel van Merriënboer

31 BITS & PIECES
Ben Bits

32 MILT GROSS
Ger Apeldoorn

36 NATE POWELL
Erik van der Hoeven

38 AAN DE SLAG MET DIE GRAFISCHE ROMAN!
Dik Rondeltap

40 DE BOVENTOON

50 HEINZ SERVICE SPREAD

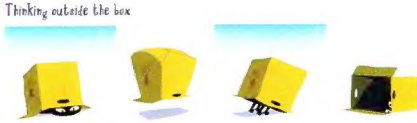

Poesie mauw

Kittepoes is de naam van een oblongboekje, geniet, 16 pagina's, met fraaie, elegant uitgevoerde stripgags over de zwarte kat Kittepoes. Een aantal van de strips is eerder gepubliceerd in *Zone 5300*. Ze zijn gemaakt door illustrator en vormgever Jeroen Jager.

Het boekje, dat €5, is te bestellen via *www.kittepoes.nl*, een site waarop ook merchandising rond de kat wordt aangeboden, zoals damesslips met een afbeelding van Kittepoes, T-shirts, buttons en stickers. Jammer dat in het boekje boven sommige gags het titelstrookje is weggevallen, zoals bij de één na laatste stripgag, die volgens de website de titel *Evolutie* draagt. De tekeningen zijn weliswaar erg poezelig, maar bevatten voor kattenliefhebbers die bekend zijn met het werk van bij voorbeeld André Franquin (Guust Flaters kat Katje) of de Amerikaanse cartoonist Bernard 'Hap' Kliban (Cat) weinig originele invalshoeken. Maar misschien is alles over de kat en zijn eigenaardigheden inmiddels al eens onthuld. DR

Peter van Straaten is doctor honoris causa

Op 8 februari 2011 ontvingen Peter van Straaten en de Engelsman Ian Hodder (een archeoloog van wereldfaam) een eredoctoraat van de Universiteit Leiden. Na een feestelijke academische zitting ter gelegenheid van de 436e verjaardag van de universiteit mag de cartoonist zich voortaan 'doctor honoris causa' noemen. Als enige in rok 'schrijdt' Peter van Straaten, verlegen glimlachend, tussen de hoogleraren in toga, in een plechtige stoet naar de Pieterskerk. Bij het binnenkomen zingt men het Io Vivat. Een eredoctoraat wordt verleend aan personen die een uitzonderlijke prestatie hebben geleverd in de wetenschap, politiek of op maatschappelijk gebied. Zijn erepromotor is Willem van der Does, hoogleraar experimentele klinische

FOTO ANS NOLTEN

FOTO ANS NOLTEN

BOVEN - In zijn korte dankwoord noemt Peter van Straaten zichzelf met een Jiddisch woord een eenvoudige bijgoochem.

LINKS - Erepromotor prof. dr. Willem van der Does, faculteit Sociale Wetenschappen, Peters vrouw Els Timmerman, Peter van Straaten en rechts prof. dr. Eduard Klasen, decaan faculteit Geneeskunde.

psychologie, die zelf twee boeken schreef waarin hij psychische aandoeningen met behulp van cartoons verklaarde. 'De tekeningen van Peter van Straaten zijn uitermate geschikt om studenten een beeld te geven van uiteenlopende psychologische verschijnselen. Ik roep al jaren dat hij een eredoctoraat moet krijgen.' Van Straaten ontvangt zijn eredoctoraat 'vanwege de uiterst scherpzinnige wijze waarop hij mensen en maatschappelijke verschijnselen observeert en analyseert, en gedrags- en denkprocessen blootlegt. Hij verrijkt het wetenschappelijk onderwijs en bewijst ook de wetenschap zelf een dienst.' De tekenaar blijkt zeer vereerd, vooral omdat de onderscheiding afkomstig is van de vakgroep psychologie. 'Als ik dan ergens een eredoctoraat in krijg dan toch het liefst daarin.' In zijn uiterst korte dankrede noemt hij zichzelf op z'n Jiddisch niet meer dan een eenvoudige bijgoochem. HvB

Duitse traditie-uitgave

De Duitse stripwereld kent diverse tradities; één ervan is het jaarlijks verschijnen van het *Comic! Jahrbuch*. Zo verscheen ook eind vorig jaar de 2011-versie waarin volop wordt teruggeblikt op 2010 en waarin thematisch verschillende onderwerpen worden besproken. In deze 248 pagina's dikke uitgave onder-meer artikelen over strips voor kinderen, over de klare-lijnvolgers en beoefenaars, en een verstripping van *Perry Rodan*. Ook veel interviews met – veelal op de Duitse markt gerichte – stripauteurs en nieuws over prijsuitreikingen en filmfestivals. Extra interessant is het ieder jaar weer te lezen hoe *Stripschrift*-redacteur Rik Sanders een jaar lang striplief-en-leed van de Nederlandse markt optekent. Dit keer is de inhoud ervan vooral gericht op de diversiteit van Nederlandse stripbladen, aangevuld met allerhande stripnieuws van het afgelopen jaar. Hoog tijd dat ook Nederland wat aan haar tradities gaat doen. TdK

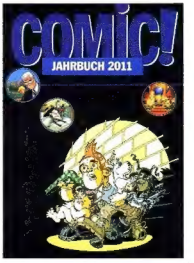

→ SUVAAL

JE HOORT ER ALS STRIPMAKER MET MEER BIJ WANNEER JE GEEN 'GRAFISCHE ROMAN' OP JE NAAM HEBT STAAN!
JE MOET EEN DIKKE PIL VOL MET SEMI-LITERAIR GEWAUWEL EN MET TE VOLGEN PLOT PRODUCEREN OVER EEN MOEILIJK ONDERWERP....
...VOORDAT JE SERIEUS GENOMEN WORDT, EEN LEUK EN SPANNEND STRIPVERHAAL IS MET MEER GENOEG!
WEER JE STRIPS HERGENS KUNNEN SLUITEN?
GRMBLL...

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Arendsoog uit Pep

In 1935 verscheen van de hand van onderwijzer Jan Nowee een boek dat de titel *Arendsoog* droeg. Het tweede deel *Witte Veder* volgde reeds een jaar later. Het bleek het begin van een uiterst succesvolle reeks. Bijna elk jaar kwam er wel een nieuw deel uit. Tijdens het schrijven van deel 20 – *Arendsoog en de goudkoorts* – overleed Jan Nowee. Uitgeverij Malmberg vroeg de erven toestemming om dit boek te laten afmaken door een andere auteur. De familie was echter niet tevreden met het resultaat en zoon Paul – journalist – nam het op zich om het manuscript te voltooien. Hij zou er nog 43 delen aan toevoegen, waarvan het laatste *Arendsoog... premiejager?* in 1993, kort na het overlijden van Paul Nowee, verscheen. Van de *Arendsoog*-reeks zijn meer dan 5 miljoen boeken verkocht.

Van 1961 tot 1980 tekende Hans Kresse voor elk nieuw *Arendsoog*-boek het omslag en een aantal illustraties in zwart/wit. 28 Boeken werden gedurende die periode door hem geïllustreerd. Paul Nowee schreef tussen 1965 en 1967 vier verhalen voor het stripweekblad Pep: *De goudzoeker van Memphis City, Het raadsel van de Rode Rivier, De strijd om de Woodson Ranch* en *Onschuldig verdacht*. Bij deze afleveringen stond wekelijks een schitterende illustratie van de hand van Hans Kresse. De verhalen zijn later opgenomen in de boeken *Arendsoog in duplo* en *Op leven en dood*. Het aantal tekeningen bleef in deze twee uitgaven echter beperkt tot 4 à 5 per boek, en ook nog in zwart/wit.

Ter gelegenheid van 75 jaar Arendsoog heeft uitgeverij Panda van stripkenner en -verzamelaar Hans Matla, met toestemming van de erven Nowee en Company of Books (rechten van de verhalen), en van de erven Hans G. Kresse (rechten illustraties), het jubileumboek *Was getekend... Arendsoog!* uitgebracht. Hierin zijn de vier bovengenoemde verhalen van Paul Nowee opgenomen, samen met de meer dan zeventig oorspronkelijke en unieke kleurenillustraties van Hans Kresse.

Dit collectors item werd gepresenteerd op de tweede Arendsoogfandag in SnowWorld te Zoetermeer. BP

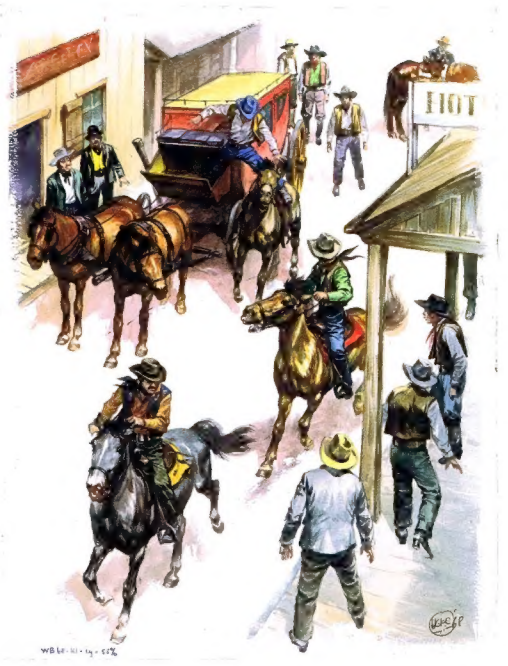

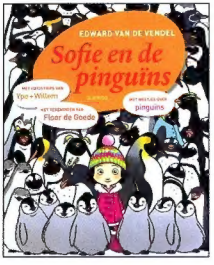

Tekst-strip-fotostrip-boek over pinguïnkoorts

Kinderboekenschrijver Edward van de Vendel *(Superguppie)* heeft samen met Floor de Goede al twee bundels stripgedichten op zijn naam staan: *Opa laat zijn tenen zien en andere stripgedichten* en *Draken met stekkers en andere stripgedichten*. De bundels bestaan uit gedichten van Van de Vendel, waarbij De Goede strips tekent. Het eerste boek kreeg een Zilveren Griffel en met het tweede boek won het duo de Stripschappenning voor beste jeugdalbum in 2010. Deze succesvolle aanpak is doorgezet en uitgebreid in *Sofie en de pinguïns* (Querido, ISBN 978-90-451-1131-5, 168 pagina's, hk, €14,95). Van de Vendel kiest ditmaal voor de vertelling in plaats van de dichtvorm. Rode lijn is het meisje Sofie dat dol is op pinguïns. Aan de hand van allerlei belevenissen van Sofie en haar oppas komen allerhande weetjes over deze aaibare beesten voorbij, gepresenteerd in tekst, liedtekst, illustraties, strips en fotostrips. Het tekenwerk is van Floor de Goede; de fotostrips zijn van de hand van Ype en Willem (bij uitgeverij Catullus zijn twee bundels fotostrips van dit tweetal verschenen). RS

→ FLITSEN

Boomerang, de organisatie met gratis reclamekaarten die in talloze uitgaansgelegenheden te vinden zijn, ondersteunt Wikileaks met een speciale *Wickie de Viking*-kaart. ➲ De informatief-humoristische glossy *Geert* bevat ook een aantal illustraties en strips van Berend Vonk, Lamelos, Typex en Ellen van Rossum en, blijkt uit navraag, Aart Clerkx. Laatstgenoemde leverde een padvindersstrip aan zonder dat de moeite genomen is om hem daarvoor de credits te geven. ➲ In maart verschijnt, tegelijk met het nieuwe *Urbanus*-album *De biervissen*, ook een nieuwe biersoort, de Cesar Tripel. Willy Linthout maakte daarvoor ondermeer het etiket en ontwierp zes biervitjes, een bierglas en een verpakking van een *six pack*. ➲ De gemeente Duiven (bij Arnhem) gebruikt voor een nieuwbouwwijk de namen van Nederlandse schrijvers en dichters. Er komen in de loop van 2011 een Marten Toonderstraat en Jean Dulieustraat. *Bouterbode 43* besteedt er aandacht aan. ➲ De Friese striptekenaar Piet Voordes maakt een strip met weerman Piet Paulusma in de hoofdrol. Te lezen in diverse stadbladen in Nederland. ➲ Bij het chocoladepastamerk Duo Penotti kan worden gespaard voor drie mini-*Suske en Wiske*-verhalen: *De werken van Lambik, De kribbige krab* en *De toetercup*. De boekjes zitten in de verpakking van de *Dippie*-chocoladestengels. ➲ Theater Familie BV brengt vanaf maart 2011 de muzikale familievoorstelling: *Buurman en Buurman gaan verhuizen*. Cabaretier Jelle Kuiper schreef het script, gebaseerd op de populaire Tsjechische klei-animatie die bij de VPRO te zien is, en maakte er samen met regisseur Bruun Kuijt (bekend van de *Nijntje*-musicals) een musical van. Taalvirtuoos Ivo de Wijs schreef de liedteksten. 'A JE TO!' ➲ Stichting Wakker Dier voert actie tegen de kiloknaller: veel vlees voor weinig geld in de supermarkten. Talrijke tekenaars ondersteunen de campagne. Op de website *www.wakkerdier.nl* zijn de bijdragen terug te vinden. ➲ Bij de Belgische *Story* verschijnt sinds 8 februari vier weken lang een extra *De Kiekeboes*-strip. Voor de verzamelaar van belang omdat ze uiterlijk weer iets afwijken dan de titels uit de reguliere reeks. ➲ De vooral in Frankrijk

Mat krijgt Hal

Mat Schifferstein heeft de Hal Foster Award 2011 gewonnen. Deze prijs, bedoeld voor mensen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt in de periferie van het beeldverhaal, bestaat al sinds 1982 op initiatief van Studio Arnhem.
Na inleidende woorden van Ben Westervoorde kreeg Schifferstein uit handen van Klaas Knol – de winnaar van vorig jaar – de prijs, een bokaal.
Het juryrapport roemt Schifferstein als drijvende kracht achter uitgeverij Sherpa en vanwege zijn niet aflatende ijver om vaak nog onbekend striptalent voor de Nederlandse striplezer toegankelijk te maken. Zijn moed om tekenaars te presenteren waar andere uitgeverijen zich niet aan wagen – en zijn neus voor talent – bezorgden hem mede de prijs die hem op vrijdag 11 februari in Lambiek werd uitgereikt. De jury bestond uit Klaas Knol, Aloys Oosterwijk, Ben Westervoorde, Floris Oudshoorn en Peter de Wit.
Tijdens de uitreiking hield Peter de Wit een traditie van studio De Wittenkade levend door op kenmerkende wijze de overleden stripmakers van het afgelopen jaar te eren. TdK

FOTO RUBY WEGMAN

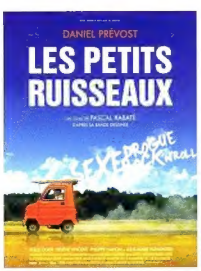

Rabaté verfilmt zijn eigen strip

Striptekenaar Pascal Rabaté is in de voetsporen getreden van filmende Franse collega's als Joann Sfar *(Gainsbourg, Vie héroique)* en Raid Sattouf *(Les beaux gosses)*. Bijzonder is dat Rabaté zowel scenarist als regisseur is van *Les petits ruisseaux*, de verfilming van de strip die in Nederland in 2008 bij Oog & Blik is gepubliceerd onder de titel *Een tweede jeugd*.
In deze tragikomedie, de première in Nederland was op 24 februari, besluit de gepensioneerde Emile na de dood van vismaatje Edmond het voorbeeld van zijn vriend te volgen en van het leven te genieten. 'Liefde, seks en rimpel' vatte de Belgische krant *De Morgen* het bondig samen. Het bioscoopdebuut van Rabaté laat op een vrolijke en warme manier zien dat er leven is voorbij de geraniums. Hij putte inspiratie uit de Loire-streek tussen Tours en Angers, de streek waar hij opgroeide en nog steeds woont en werkt. In zijn verbeelding van het provinciale plattelandsleven zijn invloeden van filmer Jacques Tati terug te vinden. Daniel Prévost *(Le dîner de cons)*, Philippe Nahon *(La haine)*, Bulle Ogier *(Le charme discret de la bougeoisie)*, Hélène Vincent *(Trois couleurs: bleu)* en Julie-Marie Parmentier *(La ville est tranquille)* spelen de hoofdrollen in *Les petits ruisseaux*.
Rabaté heeft eerder een aantal korte films en reportages gemaakt. Maar hij staat vooral bekend om zijn strips, zoals *Ibicus*, een verstripping van het boek *Ibicus* van Aleksej Tolstoj. In de afgelopen paar jaar verschenen, naast *Een tweede jeugd*, nog *De Maria van plastic* (met Rabaté als scenarist; het tekenwerk is van David Prudhomme) en *De feestwinkel*. RS

om de jeugdreeks *Titeuf* populaire Zwitserse tekenaar Zep (Philippe Chappuis) verraste vorig jaar met het boek *Happy Sex*, waarin hij vrolijk en openhartig grappen maakt over seks. Daarna heeft uitgeverij Daedalus nog twee titels uitgebracht: *Happy Girls*, met grappen over de versierpogingen van puber Robert die meestal op niets uitlopen, en een album met grappen over de muziekscene: *Happy Rock*. Let op: de laatstgenoemde twee albums werden al twee keer eerder door uitgeverij Dupuis uitgegeven onder de respectievelijke titels *Meisjes met pit* en *Harde muziek en doffe ellende*. ➲ In mei verschijnt bij uitgeverij Casterman een verstripping van het leven van Al Capone. De strip van Christian de Metter is gebaseerd op de roman *Scarface* van Armitage Trail. Eerder tekende De Metter de goed ontvangen strip *Shutter Island*. ➲ In het nieuwe album van *Boerke* (Pieter de Poortere) komen louter grappen voor die gebaseerd zijn op min of meer bekende filmscènes. *Boerke in de bioscoop* lijkt dan ook een toepasselijke titel. ➲ Dezelfde De Poortere ontwierp een *Boerke* voor een stripmuur in Parijs. Op 11 juli wordt deze eerste Parijse stripmuur van Vlaamse origine onthuld. ➲ Tijdens het nieuw leven ingeblazen Brabants Stripspektakel in Valkenswaard zal een herdruk van het *Suske en Wiske*-verhaal *De vliegende klomp* verkrijgbaar zijn. De strip dateert uit 1975 en werd in opdracht van de VVV Tilburg door Paul Geerts getekend. ➲ Bij de Waalse uitgeverij Editions l'Age d'Or verscheen een heruitgave van *De U-straal* van Edgar Pierre Jacobs. Het verhaal is geproduceerd met behulp van de pagina's uit het blad *Bravo* waarin het begin jaren 1940 voor het eerst verscheen. De Nederlandse oplage bedraagt 500 exemplaren. Jacobs' voor nood gemaakte pagina's van *Flash Gordon* – destijds vertaald als *Stormer Gordon* – vinden we als extra in het boek terug.

ADVERTENTIE

Nú in de vernieuwde
NOODWEER webwinkel

Jaarverslag 2010
Barreveld, Derks, Leisink & Van de Vijver

Argus 2010
René Leisink

Pakje Bakmeel 2005-2010
Rob Derks

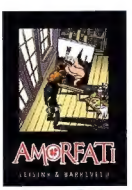

Amorfati
Jan Dirk Barreveld & René Leisink

Balloons & Co.
Rob Derks & René Leisink

www.noodweer.nl/winkel

HARRIE GEELEN

Illustratoren staan onderaan de ladder

Kinderboekenillustratoren kampen met een gebrek aan maatschappelijk aanzien, vindt journaliste Joukje Akveld. Zij staan op de onderste sport van de artistieke ladder, ver onder de vrije kunstenaars, ondanks het internationaal succes van een aantal Nederlandse tekenaars en het feit dat veel van hen een opleiding aan de Gerrit Rietveld Academie of een andere kunstacademie hebben genoten. Ook wordt er weinig over hun vak geschreven, al komt er langzaamaan meer waardering. De instelling van de driejarige oeuvreprijs die vernoemd is naar Max Velthuijs, en de Bijzondere Leerstoel Illustratie aan de Universiteit van Amsterdam, betaald door de Fiep Westendorp Foundation (en momenteel bekleed door professor Saskia de Bodt) zijn hier bewijzen voor.

Hierop aansluitend heeft Akveld een bundel uitgebracht waarin negentien hedendaagse kinderboekenillustratoren over hun vak vertellen. Ze vertellen in *Tekenaars – kinderboekenillustratoren geportretteerd* (Hoogland & Van Klaveren, ISBN 978-90-896-7055-7, 232 pagina's, €29,90) over hun achtergrond, hun manier van werken, de materialen die ze gebruiken en hoe ze aankijken tegen het vak. De interviews vonden plaats in hun ateliers en zijn geïllustreerd met voorbeelden van hun werk. Tot de geïnterviewden behoren Mance Post, Charlotte Dematons, Annemarie van Haeringen, Sieb Posthuma, Thé Tjong-Khing, Daan Remmerts de Vries, Marit Törnqvist, Joke van Leeuwen, Dick Bruna, Martijn van der Linden, Wim Hofman, Ingrid Schubert & Dieter Schubert, Sylvia Weve, Jan Jutte, Philip Hopman, Fleur van der Weel, Noëlle Smit en Harrie Geelen. Een aantal van hen heeft ook strips gemaakt, zoals Harrie Geelen en vooral Thé Tjong- Khing.

Het podium dat Akveld de tekenaars met haar boek wil bieden, laat een rijk en gevarieerd aanbod zien. Philip Hopman zegt hierover in zijn interview dat Nederlands illustratiewerk voor kinderboeken van hoog niveau is, zeker in vergelijking met Engeland en Duitsland. Daar is volgens hem truttigheid troef. Wel constateert Hopman dat het werk wat aan de conventionele kant is met een vaak lichte toon. In België is er meer ruimte voor experiment, maar oogt het tekenwerk zwaarmoediger. Groot voordeel van België is dat daar ruime subsidiemogelijkheden bestaan, aldus Hopman. RS

Boekdebuut voor Boekholt

Met de opmerkelijke titel *Niet waar... jij ook!* maakt Ronald van Boekel alias Boekholt zijn albumdebuut in de stripwereld. Zijn naamloze stripfiguur is een sjofele buitengewoon dikke volksbuurtbewoner die in drie plaatjes zijn bekrompen wereldje becommentarieert, zijn – vaak seksuele – fantasieën op de lezer loslaat en de dame achter de bar begeert.

'Het is een denkbeeldig figuur,' geeft Boekholt desgevraagd aan, 'hooguit een angstig toekomstbeeld. Het idee om de tot nu toe enkel op mijn website te vinden tekeningen in een album uit te brengen ontstond spontaan. Het leek me gewoon leuk om ook via een boekje mijn werk bekender te laten worden. Het bevindt zich allemaal nog in het beginstadium.'

Behalve dit werk maakt Boekholt nog andere cartoons die ook op zijn website te vinden zijn. 'De reacties geven hoop', aldus Boekholt die op de beurzen van Valkenswaard en Houten present was. De strips zijn nogal uitgesproken; zo geeft de hoofdfiguur onomwonden toe het laatste orgasme te hebben gefaked (sneu genoeg bij het masturberen) en reageert hij op de bekentenis van iemand die toegeeft wel eens te plassen onder douche dat – zolang je het dekseltje van het doucheputje netjes optilt – schijten ook geen probleem is.

Het gaat Boekholt om de teksten en de clou; in zijn tekenwerk wordt niet veel geïnvesteerd. Als de grap het even toestaat gebruikt hij drie dezelfde plaatjes met een wisselende tekst. Het is humor die ofwel mateloos aanslaat, ofwel zelfs geen glimlach zal oproepen.

Als je programma's als *Oh oh Cherso* en de humor van Geer en Goor weet te waarderen, zal datzelfde voor deze bundel gelden. Als dat niet het geval kun je hem beter laten liggen. TdK

Meer info: *www.studio-boekholt.nl*

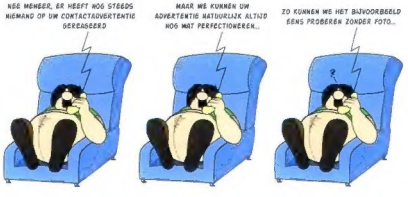
NEE MENEER, ER HEEFT NOG STEEDS NIEMAND OP UW CONTACTADVERTENTIE GEREAGEERD
MAAR WE KUNNEN UW ADVERTENTIE NATUURLIJK ALTIJD NOG WAT PERFECTIONEREN...
ZO KUNNEN WE HET BIJVOORBEELD EENS PROBEREN ZONDER FOTO...

→ GAS & LICHT

RIK SANDERS

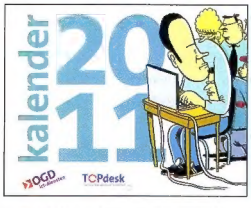

Michiel van de Pol

Michiel van de Pol staat vooral bekend als maker van autobiografische strips in een kladblokachtige tekenstijl. Die zijn gebundeld in boeken als *Medicijnman of: het getekende leven van Michiel van de Pol*, *Cartoondiarree* en *Terug naar Johan*. Minder bekend is dat hij ook als illustrator de kost verdient, met zijn tekenwerk dat vaak meer is uitgewerkt zonder dat de typerende 'Van de Pol'-uitstraling daarmee verdwijnt. Een goed voorbeeld is de kalender die hij voor het ict-bedrijf OGD/Topdesk heeft gemaakt. De tekeningen in kleur geven toch een rustiger aanblik dan zijn zenuwachtige zwart/wit-strips. Zijn absurde grappen over ict hebben wel iets weg van de droge humor van Matthias Giesen of Glen Baxter.

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

Folderen op z'n Duits

In Nederland werd vorig jaar het foldertje *Wat zijn graphic novels? – Een korte introductie* verspreid met een korte voorlichtingsstrip van Erik Kriek. Initiatiefnemers waren de uitgeverijen Silvester, Oog & Blik en De Vliegende Hollander. Een goed initiatief om niet-stripliefhebbers en boekhandels voor te lichten over deze in populariteit groeiende stripvorm. Jammer alleen dat zo'n project geen structureel vervolg krijgt en een zachte dood sterft.

De Nederlandse folder was afgekeken van de Duitse evenknie *Was sind Graphic Novels? – Ein kurze Einführung*. Alleen, zoiets wordt in Duitsland serieuzer en dus grondiger aangepakt. Het Duitse initiatief blijkt nog steeds te lopen, omdat er ook een interessante website is opgezet.

Op *www.graphic-novel.info* presenteren de deelnemende uitgeverijen hun fonds en zijn nieuwtjes, achtergronden en interviews te vinden.

De strip in de Duitse folder is getekend door Julia Gordon, in samenwerking met Sascha Hommer en Sebastian Oehler. Er wordt in uitgelegd dat grafische romans niet een nieuw fenomeen zijn, maar horen bij een medium dat al ruim honderd jaar oud is. RS

Stripprijzen op De Stripdagen 2011

Traditiegetrouw reikt Het Stripschap tijdens De Stripdagen weer een aantal prijzen uit. Behalve strippenningen voor diverse categorieën albums zijn er ook nog de Bulletje en Boonestaak Schaal en *last but not least* de P. Hans Frankfurtherprijs, waarover we in het redactio op pagina 4 al meldden dat *Stripschrift* daar dit jaar mee aan de haal gaat.

De Bulletje en Boonestaakschaal gaat dit jaar naar Eiso Jan Gerhard Toonder (1936). De eerste zoon van Phiny Dick en Marten Toonder krijgt de prijs om diverse redenen. Ten eerste schreef hij veel scenario's voor *Koning Hollewijn*, *Kappie* en *Panda* maar ook bedacht hij de grappen van *De Goeroe* van wie meer dan 3000 afleveringen verschenen. Eiso Toonder was daarnaast jarenlang archivaris van het archief van de familie Toonder.

Wat de albums betreft zijn er nominaties in de volgende categorieën:

Nederlands Jeugd

- *Prof Oja-Aha 1: Augurken & kwallen* (Roel Venderbosch, Roeland)
- *Anders 2: Lucy* (Willem Ritstier/Erwin Suvaal, Arboris)
- *De terugkeer* (Eric Heuvel/Ruud van der Rol, Indisch Herinneringscentrum Bronbeek/L)

Nederlands Avontuur en Vermaak

- *Franka 21: De reis van de Ishtar 3: Het zilveren vuur* (Henk Kuijpers, Franka)
- *Esther Verkest 8: Esther Verkest waakt* (Kim Duchateau, Oogachtend)
- *Hammertime* (Jeroom Snelders, Harmonie)

Nederlands Literair

- *Van Istanbul naar Bagdad* (Arnon Grunberg/Hanco Kolk, Podium)
- *'t Landje* (Fred de Heij, Xtra)
- *Op weg naar Zoar* (Sela, Prometheus)

Buitenlands

- *Op reis met Bill* (Matthias Schultheiss, Glénat)
- *De kleine Christiaan* (Blutch, Bezige Bij/Oog & Blik)
- *Thorgal 32: De slag van Asgard* (Yves Sente/Grzegorz Rosinski, Lombard)

Productie

- Studio MYX voor *Prins Valiant 8: 1951-1952* (Harold Foster, Silvester)
- Mick Peet voor *Agent Orange 4: De oorlogsjaren van Prins Bernard 2: De stadhoudersbrief* (Mick Peet/Coen Hilbrink/Erik Varekamp, Uitgeverij Van Praag)
- Johan Stuyk voor *De wraak van Bakamé* (Pieter van Oudheusden/ Jeroen Janssen, Oogachtend).

De bekendmaking van de winnaars en de prijsuitreiking vindt plaats op zaterdag 12 maart na afloop van de eerste dag van De Stripdagen in Gorinchem. TdK

FLITSEN

➲ In Nederland stopte *De Mini-mensjes* in 2004 na 41 delen, in een Franse vertaling verscheen onlangs deel 50 bij uitgeverij Clair de Lune als laatste deel. Dupuis is – ook enkel in het Frans – begonnen met bundelingen van de strip. ➲ Jorg de Vos gaat mogelijk een horrorwestern tekenen op scenario van Yves H., de zoon van Hermann. Het project staat nog in de kinderschoenen en ook een uitgever is nog niet gevonden. ➲ In mei verschijnt de stripverfilming van de Marvel superheldenfilm *Thor* en enkele maanden later, in juli, die van *Captain America: The first Avenger*. De trailer van de laatstgenoemde werd voor het eerst publiekelijk vertoond in een reclameblok tijdens de Super Bowl: aantal kijkers 111 miljoen. ➲ In maart verschijnt het laatste album van *Jojo* van de vorig jaar overleden auteur André Geerts. Het verhaal *Mamy Blues* was op twee pagina's na klaar; de afronding is door de bevriende collega Alain Mauricet gedaan. ➲ Het Europees platform heeft tot doel Europa en internationalisering in het onderwijs te promoten. In dat kader verscheen de strip *Europa is echt overal* van Stephan Timmers. Behalve een strip bevat het album quizvragen over Europa en een verklarende begrippenlijst.

➲ Op 16 maart wordt Tom Poes 70 jaar. Ter gelegenheid daarvan brengt uitgeverij De Bezige Bij in mei een hernieuwde uitgave van het allereerste avontuur van Tom Poes dat op 16 maart 1941 in *De Telegraaf* van start ging. Ook verschijnt een piezografie (term voor een speciale druktechniek) van de allereerste Tom Poes die Toonder maakte vóórdat de serie *Tom Poes* in de krant verscheen. ➲ De problemen met het vertalen van Japanse manga zijn voor uitgeverij Glénat nog niet voorbij. Waar de meeste reeksen na een pauze weer in gang zijn gezet, resteren er nog discussies rond *Pluto* en *20th Century Boys* van tekenaar Naoki Urasawa. De productie van nieuwe delen van beide series ligt nog steeds stil. Volgens Paul Herman van Glénat Benelux heeft het vooral te maken met het overstappen van de auteur naar een andere manga-uitgeverij in Japan, iets dat tot voor kort nauwelijks voorkwam. Daarbij wordt er meer geld gevraagd voor de buitenlandse rechten. 'Zo wordt het voor ons te duur', zegt Herman, die wel goede hoop heeft er de komende maanden uit te komen. ➲ Reid, Geleijnse & Van Tol hebben de Junior Inktspotprijs 2010 gewonnen met een *Fokke & Sukke*-cartoon over rabbi's.

De Stripdagen 2011 – Teus de Kruijf

Wie het gevoel heeft dat de vorige editie van De Stripdagen nog maar net voorbij is, slaat de spijker op zijn kop. Door de verhuizing van Stripbeurs Breda naar het najaar koos de organisatie van De Stripdagen voor een weekend in het voorjaar, direct voorafgaand aan de Boekenweek. En ook nog eens in een nieuwe stad: Gorinchem. Op 12 en 13 maart is het dus alweer zover. Het jaarlijks feestje van Het Stripschap biedt de stripliefhebber weer een keur aan activiteiten. Wij belichten enkele krenten uit de pap.

BNS-stripveiling

Vorig jaar augustus bracht de BNS (Beroepsvereniging Nederlandse Stripmakers) een stripkrant uit met diverse bijdragen van hun leden. Dit jaar wil men dat initiatief herhalen.
Een krant uitbrengen kost echter geld en dat wordt ondermeer bijeengebracht door een veiling te organiseren waarbij veel origineel werk van onder anderen Hanco Kolk, Jean-Marc van Tol en Gerard Leever onder de hamer komt. Ook staan diensten zoals een striptekenles (Kolk) en de bezichtiging van een studio op de kavellijst.
Stephan Timmers, die onlangs het album *Europa is echt overal* uitbracht, is één van de drijvende krachten. 'We willen als vereniging het lezen van strips uiteraard promoten. Mensen via een gratis krant laten kennismaken met strips is een uitstekende manier', aldus Timmers.

Het Asterixcircus

Jaap Toorenaar, auteur van *Asterix, de vrolijke wetenschap*, houdt op beide dagen een lezing waarin hij aantoont hoe veelzijdig de strip *Asterix* is. 'De strip is geniaal voor kinderen en volwassenen. Op basis van research toon ik op een vrolijke manier aan wat correct is en wat niet klopt in de strips. Ook zijn er legio verwijzingen te vinden naar uitspraken van *The Beatles, Kuifje* en *Laurel en Hardy* bij voorbeeld', zegt Toorenaar, die als leraar klassieke talen nog eens benadrukt dat er vooral smakelijk gelachen wordt. Zijn boek is inmiddels aan een tweede druk toe.

Rita's bar

Als je aan een rustpauze toe bent is het aan te raden even langs te gaan bij Rita's bar, die naar voorbeeld uit de strip *Willems wereld* is ingericht. Je treft daar levensgrote stripfiguren (waaronder Rita, Svetlana en kleine Ruud) met wie je op de foto kunt.
Ook is Aloys Oosterwijks gloednieuwe album *Het mysterie man* op De Stripdagen te koop en hij voorziet het graag van een (hand)tekening. Oosterwijk meldt desgevraagd dat hij met de strip een nieuwe start maakt door qua uitgever te verhuizen van L naar Arboris. Arboris had meer gevoel bij de kant die Oosterwijk opwilde met de strip die nu ook in een tijdschriftachtige *look* verschijnt waardoor deze niet alleen in de stripspeciaalzaken te koop is maar bij iedere willekeurige tijdschriftenzaak. 'Ik ben al jarenlang een propagandist van de pulp en vindt dat strips bij meer mensen onder de aandacht moeten komen. Voor de verzamelaar verschijnt er trouwens ook een versie met harde kaft in een beperkte oplage met een aantal dossiers als extraatje.'
De bar is opgevrolijkt met puzzels, beeldjes, animaties en afbeeldingen uit de strip.

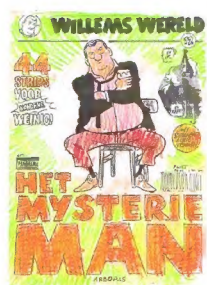

Niet te vergeten

- Marq van Broekhoven presenteert op powerpoint zijn eerste album van *Jodocus de barbaar* en maakt daar een hoorspel van waarbij hij zelf alle stemmen en geluiden voor zijn rekening neemt.

- In een expositie van veertien panelen toont Theo van den Boogaard een selectie uit zijn werk.
- Naar aanleiding van het verschijnen van zijn nieuwe boek *Hangar 84* is een kleine tentoonstelling met werk van Lode Devroe ingericht.
- Dóó-voorman Alexander Pechtold neemt op zondag een goededoelveiling met origineel werk voor zijn rekening.
- *Plaatjes met praatjes* , het thema van De Stripdagen 2011, is ook onderwerp van een forumdiscussie.
- De Manga Campus is weer present met Shonen, Sjoho en Chibi. Ook kunnen er daar games worden gespeeld en zijn er weer *maids* die de horeca ondersteunen.
- BNS-leden geven presentaties over hun nieuw verschenen werk; ondermeer Hanco Kolk en Maaike Hartjes staan op de lijst.
- Op zaterdag na de beurs start de jaarlijkse prijzenregen in Het Schaptheater. Acteur Stephan Evenblij praat de boel aan elkaar en burgemeester Piet IJssels van Gorinchem mag de Stripschapprijs uitreiken aan Minck Oosterveer.
- Verder wordt er gepuzzeld bij Puzzelman, worden trailers vertoond van de nieuwste (teken)films en signeert een klein leger aan tekenaars de vers aangeschafte albums.
- Kinderen kunnen hun hart ophalen in de kidshoek waar ze kunnen kleuren, puzzelen en lezen. Tekenaar Meinder Buynink geeft er gratis workshops striptekenen (ook voor volwassenen!)

Meer info: *www.destripdagen.nl*

Stripschrift op De Stripdagen 2011

Ook dit jaar zal de redactie van *Stripschrift* op De Stripdagen voltallig acte de présence geven. Samen met onze uitgever Stripstift bemannen wij op zaterdag 12 en zondag 13 september een mooie stand en hebben ook nog eens veel speciale gasten uitgenodigd. Op deze pagina geven we een overzicht van alle aanwezige auteurs en *goodies*. Wanneer de auteurs precies komen is nu nog niet in alle gevallen bekend, maar als we meer info hebben geven we dat meteen via de website *www.destripdagen.nl* door. We hopen veel van onze lezers te mogen verwelkomen!

WILLY LOHMANN

Wat is een *Stripschrift*-stand zonder hem? Hij is beide dagen aanwezig om *Kraaienhove* en *Marco Silvester* van een mooie (hand)tekening te voorzien.

THEO VAN DEN BOOGAARD EN WIM T. SCHIPPERS

Ja, hoor, het is weer zo ver. Theo van den Boogaard en Wim T. Schippers signeren op De Stripdagen hun kakelverse tweede *Sjef van Oekel*-omnibus. Theo is er beide dagen, Wim alleen op zaterdag.

SELA

Sela's debuutalbum *De weg naar Zoar* wordt in dit nummer van *Stripschrift* lovend gerecenseerd en ze is ook nog genomineerd voor een Stripschappenning. Een mooie reden om haar uit te nodigen op onze stand. Sela is er op zaterdag.

PETER DE WIT

Een traditionele gast bij *Stripschrift*. En hij krijgt er maar geen genoeg van. Uiteraard gaat hij bij ons op zaterdag *Vader & Dochter* signeren, maar we hebben ook de nieuwe themabundel *Sigmund weet wel raad met mannen* bij ons en veel andere titels.

ERWIN SUVAAL

Onze huistekenaar Erwin Suvaal signeert zijn Nederlandse stripparel *Helpdesk?* op beide dagen.
Maar ook zijn fotoboek *In het wild...* hebben we bij ons. Hopelijk ligt er op zondag een blinkende Stripschappenning op zijn signeertafel, want hij is genomineerd voor *Anders 2: Lucy*.

PATTY KLEIN

Patty Klein komt waarschijnlijk niet signeren, maar haar nieuwste autobiografische dichtbundel *De ziel is een pannenkoek* verkopen we wel op onze stand. In die bundel loopt de dichteres/scenariste haar leven langs door middel van sonnetten. En de Toonder Studio's waren van dat leven een onderdeel. Ja, ook wij zijn benieuwd wat we zullen lezen, want de bundel verschijnt pas begin maart.

MANON ALBERS

Manon schreef enkele jaren geleden een mooi boek over haar overleden vader Henk. *Henk Albers – Een leven* was snel uitverkocht, maar is nu herdrukt en vanaf De Stripdagen weer verkrijgbaar.

JONG & FRIJ

Over de meiden van Jong & Frij hebben we uitgebreid gepubliceerd in *Stripschrift 409*. Van hun dagstrip *5x30+* uit *De Telegraaf* verscheen vorig jaar de bundel *Ben ik dat?* Maak plaats... maak plaats... maak plaats! Ze komen het boek op zaterdag bij ons signeren.

JEAN-MARC VAN TOL

Jean-Marc van Tol? Jean-Marc van Tol? Die heeft toch altijd zijn eigen stand op De Stripdagen? Ja..., maar dit jaar even niet. Dus heten we hem van harte welkom om het fonkelnieuwe eerste deel van *Opkomst en ondergang van Fokke & Sukke* te signeren. Hij is er in ieder geval op zaterdag.

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel. Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 21 delen verschenen. Prijs per deel € 60.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 54.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 15 delen verschenen. Prijs per deel € 54.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

1. *Suicide Girls* bij IDW.
2. Kirkman komt met dino's.
3. Nieuw event *Fear Itself* van start.
4. *Xombi* terug bij DC Comics.
5. Tweede kans voor CrossGen.

volgens nog *The Mighty Thor*. Achter *FF*, opvolger van *Fantastic Four*, zit gelukkig wel een idee, want na het wegvallen van één van de vier teamleden is de status-quo van de oorspronkelijke titel zodanig veranderd, dat ook daadwerkelijk sprake is van een nieuw tijdperk. Bovendien blijven schrijver Jonathan Hickman *(Shield)* en tekenaar Steve Epting (bekend van *Captain America)* gewoon aan als de vaste makers.

Bij *The Mighty Thor* lijkt het bovenal een commerciële zet. Met de film over de Noorse dondergod op komst, kon een herstart van de serie eigenlijk niet uitblijven. Hoewel nooit onomstotelijk is bewezen dat een superheldenfilm veel nieuwe lezers voor de comic oplevert, neemt Marvel geen risico en möet op het moment van de première een toegankelijk eerste nummer van *The Mighty Thor* in de winkels liggen. Daarmee is de commerciële trukendoos niet leeg, want de nummering van de oorspronkelijke serie wordt in dezelfde maand overgenomen door de nieuwe reeks *Journey Into Mystery*. Matt Fraction en Olivier Coipel *(House of M)* zijn de makers van *The Mighty Thor*, terwijl Kieron Gillen *(Uncanny X-Men)* en Doug Braithwaite *Journey Into Mystery* afhandelen.

En intussen smokkelt Marvel Comics ook nog het volgende event mee naar binnen. Alsof alle cross-overs en events van de laatste jaren niet genoeg zijn geweest, haakt *Fear Itself* in op de actualiteit met een verhaal over economische crisis en politieke instabiliteit. De zevendelige miniserie gaat in april van start en wordt gemaakt door Matt Fraction *(Invincible Iron Man)* en Stuart Immonen *(Ultimate Spider-Man)*.

olav.beemer@stripschrift.nl

en bedenker van *The Walking Dead*, komt ...mt met iets nieuws bij Image Comics. Geen zombies, wel dinosaurïërs: *Supe*... ...oor alle leeftijden en Kirkman wordt bijgestaan door Jason Howard, tekenaar van Kirkmans andere serie, *Astounding Wolf-Man*.

...Uitgeverij IDW Publishing komt in maart met *Suicide Girls*, een serie op basis van de gelijknamige erotische ... Met actrice Brea Grant ... schrijft ... dit nog af te doen als promotiestunt, maar met tekenwerk van David Hahn *(Bite ...overs* van Cameron Stewart ...t het bijna acceptabele ...

...De eerste twee delen van de nieuwe DC-titel *Ba...* zijn uitgesteld en opnieuw aangekondigd. Geen ver... ...erk van J.H. Williams III ... Williams III is bovendien co-schrijver van de serie, dus de vraag is hoe lang hij het volhoudt.

...De stopgezette televisieserie *Dollhouse* kr... tweede kans bij Dark Horse Comics. De special *Dollhouse ...toons* gaat in maart verder waar de televisieserie ophield en later dit jaar volgt een lopende reeks. De comic wordt geschreven ...ed Whedon (broer van bedenker Joss Whedon) en echtgenote Maurissa Tancha... ...gen, het tekenwerk wordt verzorgd door Cliff Richards *(Buffy, the Vampire Slayer)*.

FOTO P. K. SANDERS

Consciëntieus zet hij zich iedere dag achter zijn schrijftafel, omringd met exotische kunstschatten. Altijd op zoek naar een nieuw avontuur, waarin hij zijn held Bob Morane verzeild kan laten raken. De wereld moet gered, ook na 92 jaar! Een gesprek met Henri Vernes, één van de grote Belgische scenaristen.

Henri Vernes

Pamie voor puls

WILLARD MANS & RIK SANDERS

BOVEN – Reislustig schrijver Charles Henri Dewisme alias Henri Vernes met linksboven aan de muur zijn eigen, zelf teruggekochte schilderij en rechtsboven een echte Kees van Dongen.

In het appartement van Henri Vernes (1918, Ath, België) in de Brusselse wijk Sint-Gilles staan kunstschatten, dozen Bob Morane*'s en stapels pockets op de vloer, tot aan het toilet toe. Potentiële struikelblokken voor een 92-jarige. Maar van onbalans is geen sprake. Henri Vernes is een opmerkelijk krasse, prettige gastheer, gekleed in een stoer roodgeblokte houthakkersbloes (knoopje 1, 2 en 3 open!) en zijn brillenglazen zijn getint in dezelfde kleur als die van* inspecteur Derrick*, waarvan herhalingen zachtjes op de achtergrond van het interview meefluisteren. Hooguit het opstaan uit de diepe bank kost Vernes, die eigenlijk Charles Henri Dewisme heet, moeite.*

De liefde achterna

Nadat zijn ouders scheidden wordt de jonge Dewisme opgevoed door zijn grootouders; een liberaal gezin. Amerikaanse strips mochten gewoon gelezen worden. 'Het was nog vóór de Tweede Wereldoorlog', zegt Dewisme. 'Van een hetze tegen strips zoals na de oorlog was nog geen sprake'.
Hij las het werk van Milton Caniff, Alex Raymond, Hal Foster, maar ook Franse strips, zoals Bibi Fricotin *en* Zig et Puce (Zig en Puk) *'Ik heb nog steeds strips van vóór de Tweede Wereldoorlog. Zo bezit ik nog alle jaargangen van* Le Journal Robinson*, op één nummer na!'*
Het voorjaar van 1937 is voor het verloop van Dewisme's leven van groot belang. Had hij toen een andere beslissing genomen, of géén beslissing en was hij blijven werken in de slagerij van zijn vader, waar hij net begonnen was, dan zou dit gesprek waarschijnlijk niet hebben plaatsgevonden. De achttienjarige, beschermd opgegroeide Waalse jongen besluit namelijk 'zomaar' naar China te reizen. Hij heeft in Antwerpen een leuke, wat oudere Chinese vrouw ontmoet die terugkeert naar haar moederland. Er is liefde in het spel ('Als het een Mexicaanse was geweest, was ik naar Mexico gereisd'), geeft Vernes toe, in het midden latend of hij die liefde achterna gaat, of juist het avontuur zoekt.
Het vaak op het internet aangehaalde verhaal dat deze Chinese later model stond voor de Oosterse ijskoningin Ylang-Ylang in Bob Morane*, verwijst Vernes naar het land der fabelen. Maar dat die reis indruk maakt, is zeker. Let wel, we schrijven de late jaren 1930! Charles Henri stapt in Antwerpen op een trein naar Parijs en van daaruit naar*

Bob Morane inspireert tv-serie Penoza

In de Nederlandse misdaadserie Penoza *spelen de strips van* Bob Morane *een niet onbelangrijke rol. De acht afleveringen draaien om Carmen van Walraven, de vrouw van een in de eerste aflevering doodgeschoten drugsbaron. Die drugsbaron koestert zijn verzameling eerste drukken* Bob Morane *in een vitrine. Er wordt gezinspeeld op de geldelijke waarde en de gevoelswaarde van de collectie.*

De geheimen van deze overleden boef staan op een stick, die beveiligd is met een vingerafdrukcode. Zoonlief weet de code te kraken met behulp van pa's vingerafdruk op een striphoesje. Ook de politie zit achter die geheimen aan. Voordat Carmen uiteindelijk varend de plaat poetst en oom agent beteuterd achterlaat, krijgt hij van haar een Bob Morane *van wijlen haar echtgenoot.*

Waarom heeft scenarist Pieter Bart Korthuis voor Bob Morane *gekozen, en niet voor meer voor de hand liggende stripseries? Jeugdsentiment? Of gaf Bob Morane de verzamelende crimineel een stoerder imago dan een collectie* Kuifje *of* De Smurfen*? WM*

Marseille. Daar scheept hij in de haven in op Le Rouselle. Eindbestemming: Hongkong, met tussenstops in Port Said, Djibouti, Colombo, Singapore en Saigon. Hij doet ook Canton en Shanghai aan.

De havenbuurten van Marseille, van waaruit hij een boot wil nemen naar China: dat is andere kost dan het Waalse stadje waar hij opgroeide. En dan China, aan de vooravond van de grote wereldbrand. Het beeld van goed en kwaad werd helderder dan ooit, vertelt Vernes zeventig jaar later duidelijk met veel enthousiasme. 'Het was best een gevaarlijke reis. De grote havensteden gerund door bendes, op zee voeren veel piraten en in China, met Tsjang Kai-Sjek als voorzitter van de nationalistische regering, was het politiek onrustig. Japan had Mantsjoerije bezet en dreigde verder op te rukken. Tijdens mijn verblijf lagen de Japanse schepen al in de Chinese territoriale wateren. Toen ik drie maanden later wegging, kwamen ze aan in Shanghai. Dat was echt gevaarlijk.'

De terugweg gaat met het Hollandse vrachtschip Bergen, weer richting Marseille. Uiteindelijk keert hij veilig terug naar zijn familie in Doornik. Het reizen bevalt hem; begin 1938 reist hij nog naar Berlijn en Istanbul, voordat hij zijn verloofde en latere vrouw leert kennen.

Eerste stappen

Na het voorjaar van 1937 wordt het najaar van 1953 de tweede beslissende periode voor Vernes. Zijn beste vriend is Bernard Heuvelmans, van beroep cryptozoöloog. Dat is de pseudowetenschap die zich bezig houdt met dieren, waarvan het bestaan niet bekend is, maar waarvan men het vermoeden heeft dat ze bestaan. De latere monsters en misbaksels uit de Bob Morane*-avonturen zijn het bewijs van deze stimulerende vriendschap. Heuvelmans, die zich wil bewijzen als wetenschapper en geen fictie wil bedrijven, waar literair uitgever Jean-Jacques Schellens van Éditions Gérard hem om vraagt, weet wel iemand anders... Charles Henri Dewisme, die zich gestort heeft op een loopbaan als journalist. Hij krijgt een eerste test: Edmund Hillary heeft zojuist de Mont Blanc beklommen. Zijn verslag laat nog even op zich wachten. Of Dewisme snel kan schrijven, en louter op basis van krantenartikelen een geloofwaardig bergbeklimrelaas in elkaar kan steken, dat eerder op de markt is dan Hillary's verhaal zelf. Dat lukt: op 16 september 1953 verschijnt* Les conquérants de l'Everest *in de serie* Marabout Junior, *en het wordt een succes. Dewisme heeft een contract. Al op 16 december van datzelfde jaar verschijnt* La vallée infernale, *een avontuur dat zich afspeelt op Nieuw-Guinea en dat geïnspireerd is op een verslag in de* National Geographic *van een neergestort vliegtuig ter plekke. Let wel: dan is Dewisme er nog nooit geweest (later bezoekt hij het eiland met een Nederlands verhaal in zijn geschiedenis, een souvenir aan de wand getuigt daarvan). De vergelijking met Karl May dringt zich op, maar die is volgens Dewisme geen avonturenschrijver, maar een Duitser die avonturenverhalen verzint. Hoe dan ook, de piloot heet Robert 'Bob' Morane en dat zal hij blijven, zo'n 220 avonturenromans en 80 stripalbums lang.*

Een ongekende productie, zelfs voor iemand van Dewisme's leeftijd. Het recept is simpel: gewoon zes weken schrijven achter een bureau en dan is er weer een verhaal af. Vragen of de kwaliteit niet gehinderd wordt door deze kwantiteit

LINKSBOVEN - Bob Morane en kameraad Bill Balantine. Een illustratie van Gerald Forton voor een portfolio.

LINKS - Portret van 'avonturier' Henri Vernes door René Follet.

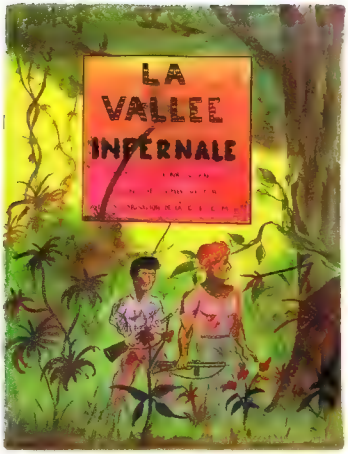

BOVEN - Omslag van Pierre Joubert, 1964.
RECHTSBOVEN - Omslag van de oer-stripversie van Bob Morane, *La vallée infernale* (1957), met de Belgische tekenaar Victor Simek.
GEHEEL RECHTSBOVEN - Ex-libris van Pierre Joubert die veel omslagen voor Marabout-pockets maakte, maar ook voor stripalbums.

RECHTS - Aartsvijand Ming, De Gele Schaduw, op een sokkeltje.

RECHTSONDER - Omslagen van de originele Franse stripalbums met Attanasio: *Het geheim van de Zuidpool* (1960) en *Het halssnoer van Shiva* (1962).

ONDER - Dino Attanasio illustreerde ook een aantal *Bob Morane*-romans. Dit is een tekening uit *La vallée infernale*, 1953.

doet Dewisme charmant af. De originele avonturenroman is de Odysseus *van Homerus, de rest is namaak. Ook de uitgeverij dringt niet aan op beperking; die drijft op* Bob Morane.

Tekenaars

Het personage Bob Morane (spreek op z'n Frans uit als Moran), die als Fransman in de Tweede Wereldoorlog meevocht met de RAF, is een held met vele gezichten: commando, journalist, avonturier, onderzoeker, detective èn womanizer. *Samen met zijn vaste kornuit Bill Ballantine, professor Aristide Clairembart (archeoloog), Herbert Gaines (CIA-agent), Sophia Paramount (Britse reporter) en andere medestanders bindt hij de strijd aan met illustere tegenstanders als het kwaadaardige genie Ming (De Gele Schaduw), miss Ylang-Ylang (hoofd van het spionnenkartel SMOG), huurmoordenaar Roman Orgonetz en de krankzinnige wetenschapper Dr. Xathan.*

De serie slaat vooral aan bij de oudere jeugd, die na de oorlog in een grauwe tijd hunkert naar afleiding en avontuur. Het Belgische weekblad blad Femmes d'Aujourd'hui (Het rijk der vrouw) *wil inspelen op de populariteit van de serie en bestelt bij Vernes een stripvariant.*

In 1959 verschijnt De vuurvogel, *getekend door Dino Attanasio die al omslagen voor* Marabout *pockets ontwerpt. Na vijf verhalen wordt hij opgevolgd door Gérald Forton die halverwege zijn veertiende verhaal,* Les loups sont sur la Piste (De wolven liggen op de loer), *in 1967 vanwege privéproblemen spoorslags verdwijnt en later in de Verenigde Staten opduikt.* Femmes d'Aujourd'hui *stelt William Vance als opvolger voor*

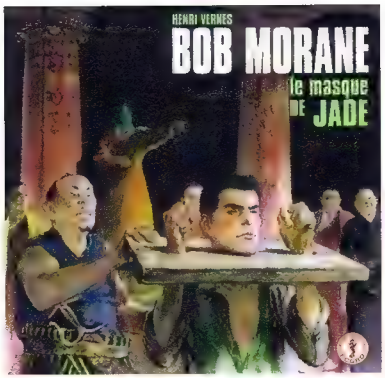

Vance had al meegeholpen met de achtergronden van een aantal afleveringen en het schetsen van een aantal figuren voor het Attanasio-album Het halssnoer van Shiva. *De stripreeks, die onder Vance zijn meest populaire periode doormaakt, verschijnt ook in* Pilote *en later in* Kuifje. *De tekenaar houdt het ruim tien jaar vol maar geeft het stokje in 1979 door aan zijn assistent en schoonzoon Félicísimo Coria wanneer zijn nieuwe strip* XIII *al zijn tijd opslokt. Coria is de langst zittende tekenaar van* Bob Morane*: het dit jaar te verschijnen* El Matador *is zijn 39e album.*

Een oordeel vellen over het vijftal tekenaars (Frank Leclercq tekende in 2004 nog twee albums) wil Vernes niet. 'Ik heb ze nooit met elkaar vergeleken. Maar iedereen weet dat Vance de beste tekenaar is. Al zijn er mensen die Forton beter vinden. Of René Follet. Die heeft een aantal omslagen getekend, vooral voor de albums van Forton nadat die naar de VS was vertrokken. En Pierre Joubert niet te vergeten: die tekende veel omslagen van de pockets en van een aantal stripalbums.'

De strakke pagina-opbouw – afwisselende stroken van 1 tot 3 plaatjes – van de eerste albums met Attanasio noemt hij nog sterk Amerikaans beïnvloed. Daarna is de stijl losser geworden, zeker onder Vance en Coria.

*Hij staat plotseling van de bank op, loopt weg en keert terug met een boek uit 1957. 'Wist je dat er nog een oer-*Bob Morane *is gemaakt? Van de eerste pocket* La vallée infernale. *De tekenaar is Victor Simek, een Belg. Hij gebruikte een naïeve, kleurrijke stijl. Ik geloof dat er toen 250 exemplaren zijn uitgebracht.'*

Schilderen en schrijven

Zijn appartement staat en hangt vol met kunstwerken, variërend van inheemse stukken, een antieke kast, een portret van Sitting Bull, een schilderij van Kees van Dongen ('die heb ik in Parijs ontmoet') en ...schilderwerken van hemzelf! 'Ik heb een korte periode geschilderd en illustraties gemaakt. Die bij voorbeeld (wijst op een kubistisch ogend werk) is gemaakt aan het eind van de oorlog. Ik probeerde nog een koper te vinden, maar niemand wilde hem hebben. Het bizarre is: Ik heb in de loop der jaren veel gereisd en ben dat schilderij kwijtgeraakt. Op een gegeven moment kwam ik iemand van een brocanterie tegen die mij vertelde dat hij mijn schilderij in een antiquariaat had gezien. Het bleek verkocht. Een poos daarna zag een andere vriend het schilderij hangen bij een antiquair. Ik ben er naar toe gegaan en heb het schilderij kunnen kopen. Het was beschadigd, maar ik heb het hersteld. Ik heb dus uiteindelijk het enige schilderij wat ik ooit heb verkocht, zelf opnieuw gekocht!'

BOVEN - Illustratie van René Follet voor een luxe uitgave van de *Bob Morane*-roman *Opération atlantide*, 2007

LINKSBOVEN - CD-uitgave (2002) van het album *Het jaden masker* (1990, tekenaar: Coria) met een hoesontwerp van Follet.

GEHEEL LINKS - Dino Attanasio signeert zijn eerste *Bob Morane*-album *L'oiseau de feux*, 1959.

LINKS - Uitgeverij Lefranq gaf eind jaren 1980, begin jaren 1990 een aantal herdrukken uit van oude *Bob Morane*-verhalen van Dino Attanasio en Gerald Forton. Attanasio tekende een aantal omslagen en paginavullende tekeningen voor deze uitgaven, onder andere voor *Het halssnoer van Shiva*. Deze tekening is hiervan afgeleid en is gebruikt voor een portfolio, 2007.

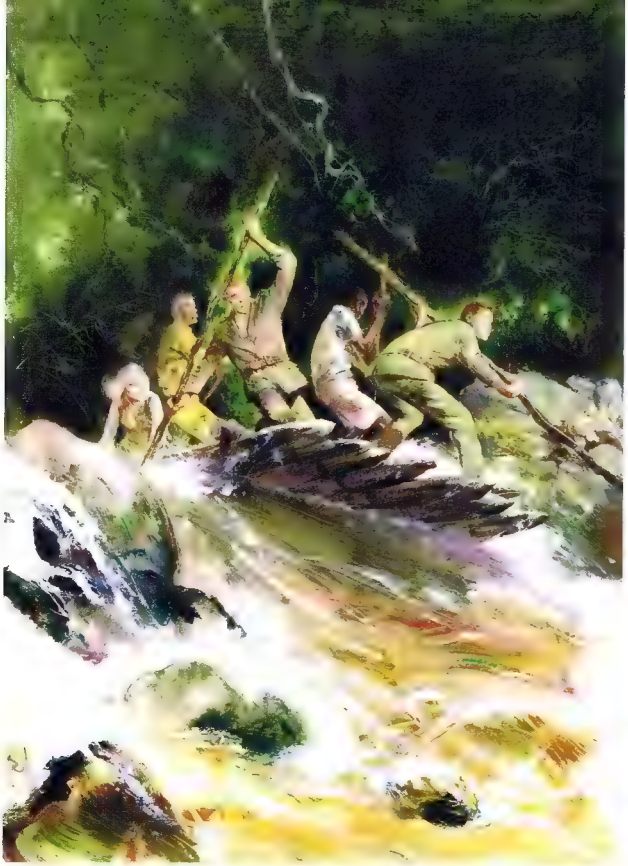

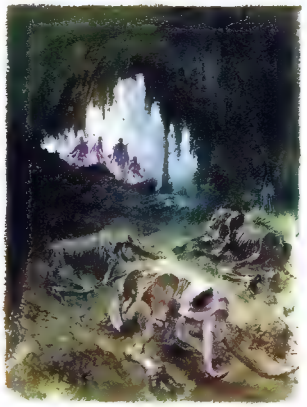

Balanceren tussen ontraveling en afraffeling

Het Bob Morane-*avontuur* Een roos voor De Gele Schaduw *(1984, Vernes/Coria, Lombard) kent een prachtig decor: Avignon, in de 14e eeuw. Dat is de prachtige stad van de pausen, en er is de liefde, bezongen door een minstreel. Die kiest de roos als zinnebeeld, wat ook in de beroemde middeleeuwse* Roman de la rose *gebeurt. En daar zwerven de zogenaamde Pastoureaux, religieuze fanatici ten tijde van de kruistochten, die echt bestaan hebben. Een prima uitgangspunt voor een goede strip. Vernes voegt sciencefiction toe, nog niks mis mee. Onze helden Bob en Bill reizen heen en weer tussen de Middeleeuwen, het heden en het jaar 3323, precies twee eeuwen na de openingsscène. Schurk Ming heeft de jacht op de roos namelijk ook ingezet, geheel volgens de wetten van het avonturengenre.*

Maar op twee plaatsen vergalopperen de stripmakers zich, wat het verhaal ongeloofwaardig maakt, een manco waar de serie vaker last van heeft. Bob en Bill ontkomen op het nippertje aan wrede achtervolgers in de Avignonse steegjes: spannend! Morane zucht echter: 'Als ze ons hadden ontdekt hadden we ons toch in trillingen veranderd...', een teleurstellende anti-climax.

Op het einde van dit verhaal lijkt Ming te winnen: de schurk is eerder dan Bob en Bill vanuit Niviork (= New York in 3323) vertrokken en zal de roos, symbool van liefde, dus als eerste bereiken en vernietigen. Nog maar drie bladzijden te gaan, wat nu? Tijd voor een noodoplossing: de chef van de ruimte-tijd-patrouille wijst onze helden op het bestaan van de 'inter-ruimte-tijd-dimensie'; die sufferd van een Ming heeft gewoon de stoptrein genomen, en met de intercity halen Bob en Bill hem makkelijk in! Iets duurder, dat dan weer wel! WM

LINKS - ***De tanden van de tijger*** **(2009/2010) is een stripbewerking van de gelijknamige pockets uit 1958. Met omslagtekening van Pierre Joubert.**

GEHEEL LINKS - **Het omslag en de twee buitentekstplaten van René Follet voor de heruitgave van *Het olifantenspoor*, 1991.**

LINKSONDER - **Een meer inheems geïnspireerd schilderwerk van Dewisme.**

ONDER - **Het begin van een nieuw avontuur met professor Clairembart. Uit het begin van het tweeluik *De tanden van de tijger* (Vernes/Coria).**

Bij het schilder- en illustratiewerk lag zijn hart echter niet. Schrijven blijkt meer zijn passie. Nadat een vroeggesloten huwelijk in 1940 al in 1941 wordt ontbonden komt Vernes schrijvend de oorlog door, naast het inlichtingenwerk dat hij voor het verzet verricht. Twee romans schrijft hij, voordat hij in 1946 naar Parijs vertrekt. Daar begin hij te bouwen aan een bestaan als journalist, romancier en scenarist, en ziet er ook zijn vriend Heuvelmans, die hij in 1944 in het bevrijde Brussel had ontmoet. In 1949 keert hij terug naar België, waar hij onder andere gaat werken voor Mickey Magazine, Héroïc Albums, Pan, Story *en* Week-End.

U gebruikt voor uw romans en detectives diverse pseudoniemen, zoals Duchess Holiday, Lew Shanon, Jacques Seyr en Louis Vernes. Waarom eigenlijk?

Henri Vernes: Voor mijn beroepsschrijverij heb ik altijd *nom de plumes* gebruikt. Mijn echte naam wilde ik bewaren voor het meer literaire werk. Voordat ik met *Bob Morane* begon schreef ik bij voorbeeld de roman *La forêt du temps*. Met dat serieuzere werk ben ik gestopt, omdat ik het te druk kreeg met *Bob Morane*. Na zestig jaar is er trouwens nog een heruitgave van deze roman verschenen... Ik heb in de jaren 1980 ook nog onder de naam Jacques Colombo een *policier* gepubliceerd: *DON*. Het was een wat pikante serie, een *Bob Morane* voor volwassenen. De uitgeverij, Fleuve Noir, vroeg om een pseudoniem, want zij gaf toen ook de *Bob Morane*-pockets uit. Zij wilde kennelijk voorkomen dat de buitenwereld doorhad dat 'de auteur van *Bob Morane*' ook 'oh-la-la-boeken' schreef.

Ook Henri Vernes is een pseudoniem. Is die naam geïnspireerd op Jules Verne?

Nee, die heeft er niets mee te maken. De uitspraak is ook met een s. De bedoeling was eigenlijk Henri Vernès, maar het accentteken op de e is bij het drukken van het eerste boek weggevallen.

En de namen van Bob Morane en Bill Ballantine: hoe bent u daarop gekomen?

Ik kende een Colombiaanse generaal die Moran heette. Dat is ook een Afrikaanse naam voor een jonge Masai-jager die zijn eerste leeuw heeft gedood. Ik ben door beiden geïnspireerd toen ik een naam voor een held zocht en heb er uiteindelijk Morane van gemaakt.

De Schot Bill Ballantine is, hoewel hij van whisky houdt, niet vernoemd naar het gelijknamige merk whisky. Het is een verwijzing naar Robert Ballantyne, een schrijver uit de 19e eeuw van wie ik als jongen de avonturenroman *Les chasseurs de gorilles* las.

Werkwijze

Henri Vernes is net als landgenoot André-Paul Duchâteau als scenarist van pulpromans en detectives vooral bekend in Frankrijk en andere Fransprekende gebieden.

Typerend is dat geen enkel Bob Morane*-avontuur zich afspeelt in Nederland of Vlaanderen. Toch zijn de* Maraboe*-pockets (zoals ze in het Nederlands heten) onder de generaties die in de jaren 1960 en 1970 opgroeiden ook vermaard, bekender in ieder geval dan de* Bob Morane*-strips.*

Volgens Vernes gaf Marabout delen in het Vlaams èn het Nederlands uit. 'Het was destijds een belangrijk uitgeefhuis, maar in de jaren 1970 was het crisis. Het fonds leunde ook te veel op Bob Morane*. Dat brak de uitgeverij op in 1977.' De avonturenromans verschijnen daarna bij wisselende*

IK ZAG DE DRIE ROTSEN MET DE OMTREK VAN EEN AREND EN STAN, DE GLETSJER OVER DE A.S. EEN HOTEL IN HET ONTOEGANKELIJK...
ZO BEREIKTE IK DE STERNORMIGE UITVLAKTE VAN ENIG, DIE IS OMZOOMD MET DIEPE KEPELONKEN
IK KOM EEN RIJK WERVEN OP DE ONDERAARDSE STAD VAN DE LAATSTE JOLIGOREEN, JANG "DE STAD MET ONTELBARE GRACHTEN"
LENGST ZOU DIT SPOOR ME DAN ERDOL. JK NAAR DE LAATSTE OVERBLIJFSELEN VAN HET RIJK VAN MU JADEN? OP DE ACHTERKANT VAN DIT DOCUMENT STAAT EEN RUWE KAART
HET RIJK VAN MU, PROFESSOR! UW STOKPAARDJE!
IK GA NAAR TIBET! K MAG GEEN ENKEL SPOOR VERWAARLOZEN!
IK HOOP NIET TE PROBEREN U OM TE PRATEN, IK WEET HET, MAAR WE LATEN U NIET N UW BENTJE VERTREKKEN.
ALS IK HET GOED BEGRIJP, GAAN WE BINNENKORT WEER OP REIS.
EN UITERAARD MAG IK DE EXPEDITIE FINANCIEREN.
EN ZO BEGINT EEN NIEUW AVONTUUR...

FOTO'S © SANDERS

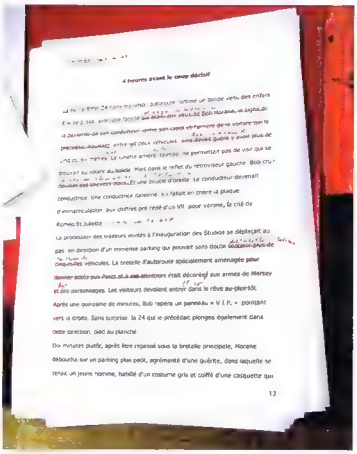

BOVEN - Hèt bureau waar de 92-jarige Vernes nog altijd avonturen verzint, met pen en papier.
RECHTSBOVEN - Pagina uit het manuscript van een nieuw verhaal dat dit jaar moet verschijnen.
ONDER - Omslagillustratie van Pierre Joubert.

uitgevers. De strips kennen ook een rommelige uitgeefgeschiedenis. Alleen de albums van Coria verschijnen bij Lombard in een gestage stroom.
Bob Morane *kent flink wat verfilmingen (tv-series, animaties, speelfilm), die vooral in Frankrijk en Canada populair zijn. Legendarisch is de eerste speelfilm,* L'espion aux cent visages *(1961), naar de gelijknamige roman. De film is één keer vertoond, in de Brusselse Scala-bioscoop. Daarop breekt er brand uit in het kantoor van Belgavideo, waar de enige (!) kopie van de film bewaard wordt. Er resteren alleen nog enkele foto's als herinnering. Nog steeds spreekt Vernes mensen, die zeggen 'erbij te zijn geweest', die avond. Hij vertelt dat er een Canadees project loopt voor een nieuwe speelfilm. Het fijne ervan weet hij niet. 'Het loopt al een tijdje. Ik hou me er niet mee bezig. Het is een project van snelle jongens met stropdassen.'*
Volgens Vernes is alleen een handvol eerste stripalbums originele verhalen; de rest zijn bewerkingen van de boeken. Het in 2009/2010 verschenen tweeluik De tanden van de tijger *is een stripbewerking van de gelijknamige pockets uit 1958! Het dit jaar te verschijnen* El Matador *is gebaseerd op een pocket uit 1975.*
De originele strips heeft hij overigens op hun beurt weer gebruikt voor nieuwe pocketavonturen (net als elementen uit de policier Don*). 'Er zijn veel meer boeken dan strips. Dus er is stof genoeg voor nieuwe albums, ook na mijn dood. De serie moet gewoon doorgaan. Dat wil de uitgever ook.'*

Hoe bewerkt u eigenlijk uw avonturenromans tot strips?
Ik pak de roman, découpeer 'm en maak er een storyboard voor de stripversie van. Per pagina leg ik uit wat er gebeurt. En daaronder zet ik de dialogen en de andere teksten. Ik geef dan bij voorbeeld aan dat Bob op de voorgrond staat, met op de achtergrond drie mannen met revolvers. De tekenaar werkt dat dan uit.

Waarmee schrijft u uw scenario's?
Ik schreef mijn verhalen lange tijd op een typemachine, totdat die verdreven werd door de computer. Hoewel ik best internet zou willen hebben, is het computertijdperk aan mij voorbij gegaan. Ik ben uiteindelijk weer met pen en papier gaan schrijven. Wat ik af heb stuur ik per fax door.

Heeft u nog veel contact met collega-stripmakers?
Natuurlijk met Coria. Hij woont in Spanje en ik zie hem een paar keer per jaar. Ik ben goede vrienden met William Vance. Maar ik ben van de oude school, zo'n beetje iedereen van mijn tijd uit de stripwereld is dood. Ook Tibet is gestorven... Duchâteau is er nog; die zien ik goed, en Albert Weinberg, Gerald Forton, Jean Graton... Ik kreeg wel eens te horen dat Bill Ballantine, de rechterhand van Bob Morane, net zo'n type vriend was als Steve Warson voor Michel Vaillant. Ik weet het niet. Soms gebruik je wel eens wat van een ander. Jean van Hamme heeft daar bij voorbeeld een handje van. Die heeft in één van zijn verhalen voor *Blake en Mortimer*

CLUB BOB MORANE

leent,ebuur gespeeld bij *Bob Morane* (Vernes bedoelt hoogstwaarschijnlijk *Bericht uit het verleden*, met prehistorische monsters. RS). *(lachend)* Ik heb hem om die reden nog 'uitgekafferd'.
Ik was ook bevriend met Bob de Moor. Hij deed eigenlijk al het tekenwerk voor Hergé, die klaagde over werkstress, maar eigenlijk alleen voor de Tweede Wereldoorlog veel zelf tekende. De Moor zei me op een dag: 'De beste *Kuifje*'s heb ik getekend.'
Jongere tekenaars ken ik amper. Ik ben ook geen liefhebber van de hedendaagse strip. Ik hou meer van het klassieke stripverhaal. Logisch, dat was mijn habitat. Ik kende 'monsieur Leblanc' van Lombard en 'monsieur Dargaud' goed. Die runden hun eigen uitgeverij. Dan gingen ze met me lunchen en champagne drinken en af en toe hielden ze een feest met een *'grand diner'*. Tegenwoordig zijn het vrijwel allemaal managers geworden, boekhouders die niets van strips weten. De grandeur is er wel van af.

Welke ingrediënten zitten er in een goede *Bob Morane*?
Wie zal het weten? Er bestaat geen recept voor. Of misschien: een sterke titel en een goed idee om mee te beginnen; de rest ontstaat tijdens het schrijven. Ik vind schrijven heel gemakkelijk, iedereen kan het doen. In de eerste jaren werkte ik zes, zeven weken aan een scenario, voornamelijk 's nachts. Overdag schreef ik stukken voor kranten en tijdschriften en werkte ik aan mijn romans. Ik schreef in een enorm tempo. Als journalist verdiende ik niet zoveel, dus ik zocht naar extra inkomsten. Het was mijn eigen keuze om hard te werken.
De eerste verhalen van *Bob Morane* waren geïnspireerd op de avonturenromans uit mijn jeugd. Later deed ik ideeën op tijdens mijn reizen in onder andere Colombia, Haïti en Israel. Maar ja, op een gegeven moment zijn alle realistische avonturenelementen de revue gepasseerd en heb ik ook mijn toevlucht gezocht tot mystiek en horror, fantasy en vooral sciencefiction.

Een aparte cyclus was die rond de Ananké-saga, een nachtmerrie-achtige vertelling in een andere dimensie. Het verhaal gaat dat schrijver Philippe Vandooren, die redacteur was bij Marabout en later nog hoofdredacteur en uitgever van *Robbedoes*, deze saga heeft geschreven. Klopt dit?
Nee, niets van waar. Van die cyclus zijn nog twee strips gemaakt, getekend door Frank Leclercq en verschenen bij uitgeverij Lefranq/Miklo. Met echt ander tekenwerk dan de overige *Bob Morane*-strips. Ik vond het mooi, maar het publiek minder. Het project stopte. Er zouden vier delen worden uitgebracht. Jammer.

Wat vindt u het leukste of beste album van *Bob Morane?*
Pfff, dat zijn lastige vragen, hoor... *Een roos voor de Gele Schaduw*, ja, dat is één van mijn favorieten. Dat album is getekend door Coria. Hij wil tegenwoordig geen albums meer tekenen met deze aartsvijand van Bob Morane. Het begon hem te vervelen. Helaas. Ming, De Gele Schaduw, is nu eenmaal zijn grootste tegenstander. Ze zijn min of meer tot elkaar veroordeeld. Bob heeft een keer Mings leven gered en kreeg als dank een medaillon met geheimzinnige krachten dat hem in latere avonturen nog van pas komt. Ming blijft streven naar het vernietigen van de westerse beschaving en komt Bob steeds op zijn pad tegen. Maar ze zullen elkaar nooit doden!

willard.mans@stripschrift.nl
rik.sanders@stripschrift.nl

Met dank aan Tijs Bagchus, mede-vertaler van het interview, en Rob van der Nol voor de beeldredactie.

GEHEEL BOVEN - **Een horloge voor stoere mannen, verschenen ter gelegenheid van '50 jaar Bob Morane'.**
BOVEN - **Logo voor de Belgische fanclub, opgericht in 1986 ter ere van de 33-jarige verjaardag van de stripheld. Club Bob Morane geeft het verenigingsblad *La revue reflets des aventures de Bob Morane* uit.**
MIDDENBOVEN - **Felicitatie van goede vriend William Vance voor Vernes' 90e verjaardag.**
LINKSBOVEN - **Het *Bob Morane*-team in het moderne jasje van Frank Leclercq sloeg niet aan.**
ONDER - **Een favoriete *Morane*-saga van Vernes is die rond Ananké. Follet maakte de omslagen van de heruitgaven in 2008 en 2009.**

MET DE GRAPHIC NOVEL IS DE STRIP VOLWASSEN GEWORDEN. HET ZIJN STRIPS MET ONDERWERPEN DIE ZICH NIET ZOZEER OP KINDEREN RICHTEN, ALS WEL OP DE VOLWASSEN LEZER...

Zin en onzin over de striproman

WILLARD MANS

Zou u graag halfweg de 18e eeuw geleefd hebben? Ik wel, want dan zou ik getuige zijn geweest van een verstrekkende uitvinding, die ons anno nu nog veel plezier geeft. Vooropgesteld dat iemand mij erop zou wijzen, dat die ontdekking onder mijn bloedeigen ogen plaatsvond, omdat ik het anders misschien niet eens in de gaten zou hebben dat daar en toen de roman werd opgetuigd. Ik bedoel: hoeveel mensen zagen met opengesperde ogen hoe de fietsenmakende broers Wright in 1903 over een Amerikaanse duin vlogen? Maar net als zij was de Brit Samuel Richardson een echte wegbereider, die een ijkpunt maakte: hij schreef in 1740 de eerste psychologische (brief-)roman.

BOVEN - Het misverstand dat met de grafische roman de strip eindelijk volwassen is geworden, uit de folder van de 'maand van de graphic novel', 2010.

RECHTS - Een veilingcatalogus als liefdesroman door Leanne Shapton: de eerste veilingitems tonen de restanten van de eerste ontmoeting (liefdesbrieven, cadeautjes), de latere de op handen zijnde breuk (een kapot kopje, een verre sollicitatie).

ERNAAST - Michiel van de Pol relativeert de gewichtige grafische roman bij monde van Tonio van Vugt; uit *Het Parool*, 11 november 2010.

En, leeft u graag in de begindecennia van de 21e eeuw? Gelukkig maar, want dan schijnen we getuige te zijn van de geboorte van de 'grafische roman'. Een interessante kwestie, waarover het prettig converseren is (liefst met een goed glas erbij!), ware het niet dat de gesprekken en de praatjes al snel iets zuurs krijgen. In dit essay wil ik daarom wat vooroordelen en misvattingen over de grafische roman wegnemen, rechtzetten of relativeren, om tenslotte een goede houding tegenover deze nieuwe(?) romansoort aan te nemen.

Niets is een uitgemaakte zaak

Literatuur sijpelt al een eeuw lang de stripwereld binnen; onlangs nog in het heerlijk cultureel incorrecte *Suske en Wiske: De halve Havelaar* (de erven kunnen na de kwestie rondom de Vlaams-Belangkalender nu een klacht tegemoet zien van de Radhen Addhipatti, de Indische 'tegenstander' van Douwes Dekker). Dus waarom zou de strip niet in de literatuur binnendringen? De grafische roman is een striproman. Wat een strip is weten de lezers van *Stripschrift*, sinds Will Eisner de *'sequential art'* omschreef en Scott McCloud een overtuigend boek vòl tekende over 'in een opzettelijke volgorde naast elkaar geplaatste afbeeldingen'.

Maar wat is een roman? Veel weerstand tegen het begrip 'grafische roman' komt voort uit het feit dat wij dat niet precies weten. Beter is het dan ook, deze onwetendheid niet tegen, maar juist vóór de striproman te gebruiken. Eén van de kenmerken van de roman is, dat die zich niet houdt aan beperkingen of omschrijvingen. Zo heb ik een roman met de titel *Het einde van de roman* in m'n kast. Zo hoort het ook. In de kunstwereld is nu eenmaal niets een uitgemaakte zaak, zeker niet contemporaine uitingen. Ook in de stripwereld hebben we geheide stripromans, twijfelgevallen, herintreders en afvallers. En *Fremdkorper*; onlangs verscheen een roman, die alleen bestaat uit een (verzonnen) veilingcatalogus met afbeeldingen van spullen van een liefdespaar. Uit die afbeeldingen zie je hoe de relatie begon en eindigde (*Belangrijke voorwerpen en persoonlijke bezittingen uit de collectie van Lenore Doolan en Harold Morris, inclusief boeken, kleding en sieraden* van Leanne Shapton).

Een etiket zegt niks

Een tweede bezwaar is, dat het 'grafische roman'-etiket geen garantie biedt, wat *Zone 5300*'s Tonio van Vugt irriteert in zijn recente boutade. Dat haalt je de koekoek! Ook hier is het leerzaam weer naar de gewone romanwereld te kijken, waar ook een (groot) deel van de boeken ten onrechte met het etiket 'literair' koketteert. Neem de 'literaire thriller'. Die is zelden literair, maar wel tien euro duurder dan een gewone. De les is, dat het blijkbaar begerenswaardig is om literair te zijn. Dan ben je als uitgever of schrijver niet van de straat. Een beter bewijs voor het bestaan van een literaire strip is er niet, als je er op wil lijken. Ook ik vond *Het leven van Anne Frank* zwaar tegenvallen, en de Librisprijs *short list*-erkenning van Marc Legendre's gekunstelde *Verder* (2008) was eerder een Judaskus dan een opsteker voor de stripwereld. Maar daarmee behoeven we het hele genre toch niet de nek om te draaien? Zeker niet nu dat nog zo pril is.

Het één sluit het ander niet uit

Een derde misverstand is de opvatting, vooral in VPRO-kringen, dat de strip met de grafische roman eindelijk de kinderschoenen is ontgroeid en dat 'de geur van *Donald Duck* en tienerkamers' definitief verdwijnt. Onzin natuurlijk. In de literatuur bestaat dat alles naast elkaar, naast Reve gewoon Kluun en Francine Oomen. Matena maakt manga niet overbodig. Koudwatervrees bij striplezers, inhoudend

BELANGRIJKE VOORWERPEN EN PERSOONLIJKE BEZITTINGEN UIT DE COLLECTIE VAN LENORE DOOLAN EN HAROLD MORRIS INCLUSIEF BOEKEN KLEDING EN SIERADEN

"Graphic Novel" is 'n label dat uitgevers op 'n boek plakken om er meer gewicht aan te geven...
Nou... zóveel extra gewicht geeft dat toch niet?..

LINKS – **Ook Sandra de Haan drijft de spot met het vermeend elitaire karakter van de grafische roman: 'kloten van de bok!', uit *Stripkrant*, een uitgave van de BNS, de Beroepsvereniging van Nederlandse Stripmakers, 2010.**

dat zij na een grafische roman nooit meer in hun collectie *Guust Flater* zouden mogen snuffelen, is dan ook nergens voor nodig. Zoals de romanlezer soms Flaubert en soms *Floddertje* leest, zo lezen wij Dupuy's *Meneer Johan* en dan weer *Dirkjan* (uitstekend bij 38,1 graden koorts).

Wat is literatuur?

Dit alles klinkt nog vrijblijvend, zowel voor de gewone roman als de striproman. Ook dat is een (vierde) misverstand. Om dit uit te leggen, kijken we even in het recente verleden van de romankritiek. Tot in de jaren 1960 was het namelijk helemaal geen probleem wat een goede roman was. Dat maakten critici, leraren en andere deskundigen gezamenlijk wel uit, wij lezers hadden maar te volgen. Maar dan democratiseren ook de kunsten, het postmodernisme komt op en de marktwerking doet zijn intrede. De grens tussen de 'hogere' literatuur en 'lagere' lectuur vervaagt. We kunnen dus maar beperkt terugvallen op onze deskundigen, die het zelf soms ook niet meer weten. Net zo min als de roman, is de striproman dus keihard te definiëren, want iedereen heeft gelijk. Ik volg de *communis opinio* en houd het op drie (nogal romantische) eigenschappen van literatuur: het verhaal is origineel van inhoud, van vorm èn je denkt er nog eens aan terug. Daarom is *Het leven van Anne Frank* mislukt: wanneer Anne over Peter fantaseert springt het glazuur van je tanden, de Barbie-traditie getrouw (= vorm). En daarom is Brian Selznick's *De uitvinding van Hugo Cabret* ten onrechte bejubeld: het verhaal rammelt (– inhoud). En daarom is ... (titel vergeten) mislukt (= te onnozel om iets van te onthouden).

Stripweetjes

De vijfde misvatting is, dat je de term grafische roman niet mag gebruiken omdat die ten onrechte aan Will Eisner wordt toegeschreven (of: hoe deskundologen de discussie verzieken). Stel je voor: een geanimeerd gesprek aan de borreltafel, verjaardagsdis of op een internetforum. Iemand zegt, dat die Eisner het toch maar geflikt heeft, met die 'grafische roman' van hem. Dan is er altijd wel een stripnitwit die het beter weet: 'nee, die term is niet van hem, maar van...'. Diezelfde spreker weet je ook haarfijn te vertellen (lekker puh!) dat Art Spiegelman niet de eerste strip-Pulitzerprijswinnaar was, en meer van dergelijke stripweetjes. Alsof het daar om gaat. Echte uitvindingen 'hangen in de lucht'. Eisner en Spiegelman zijn zeer geschikte vaandeldragers. De anekdote over Eisners gebruik van de term is te mooi om niet te gebruiken (Eisner door telefoon aan uitgever die vraagt wat Eisner gemaakt heeft, na twee carrièrebreuken, in het besef dat wat hij nu gaat zeggen doorslaggevend is voor de status van zijn pennenvrucht *Een contract met God*). Mèt Spiegelman vormt hij een prima uithangbord, waar we ons voordeel mee moeten doen, en dat we niet moeten smoren in vliegenafvangerij. Dus: wel erover debatteren in de kennerskolommen, maar niet de striproman met het badwater weggooien. Trouwens: ook de genoemde Richardson is niet onomstreden, misschien moet het Daniel Defoe zijn; en die Wright-broers, waren die wel echt de eerste, of...? Zoals gezegd, soms hangt iets in de lucht...

Beestje

De laatste misvatting: what is in a name? De grote jongens zitten er niet mee, Craig *Blankets* Thompson, Jeff *Bone* Smith, Daniel *Boring* Clowes: voor hen hoeft de term niet. Wat zullen wij ons dan druk maken? Als het beestje maar een naam heeft. Als we bij benadering maar aan hetzelfde denken. De door mij hogelijk gewaardeerde Frans Masereel (origineel van vorm, kippenvel bij lezing en sommige plaatjes vergeet je nooit meer) maakte in de jaren 1920 stripromans van houtsneden, hij noemde deze 'beeldsuites', een

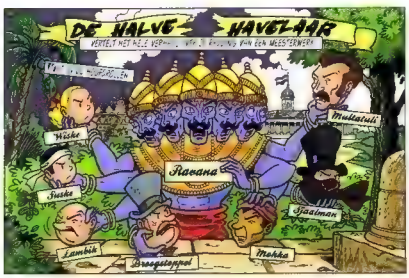

LINKSONDER – **Suske en Wiske (met blauwe-reekskapsel) in *De halve Havelaar* (2010). Ze redden Nederlands belangrijkste manuscript, maar de nazaten van de inlandse adel zijn niet blij.**

ONDER – **Er verschijnt nog nèt geen tandenborsteltje in de rechterbenedenhoek: tekenaar Ernie Colon levert een cliché-voorstelling van de verliefde Anne af in *Het leven van Anne Frank*, 2010.**

RECHTS – Een goede grafische roman om als promotie van dit jonge stripgenre in te zetten: Arnon Grunberg en Hanco Kolk, *Van Istanbul naar Bagdad*, 2010. (Ben je scholier en lees je voor je lijst: op *www.scholieren.com* vind je een schoolgeschikt uittreksel!)

GEHEEL RECHTS – De grafische roman is het gemuteerde zusje van de literaire roman, dat net zoveel kan als haar broer, maar net zo vaak méér: Hoofdpersoon Grunberg heeft het 'dode' meisje op schoot, haar gezichtsuitdrukking spreekt (strip-)boekdelen bij het passeren van het verkeersbord; uit *Van Istanbul naar Bagdad*.

RECHTSONDER – Rudolf Kahls vroege Nederlandse grafische roman *Herinneringen* uit 1983(!), onlangs herdrukt, kreeg de genreaanduiding 'autobiografische beeldroman' mee, die het aflegde tegen die andere beeldroman.

ONDER – Hommage aan de peetvaders van de grafische roman; zoek de verwijzingen! Omslagtekening van Peter van Dongen voor *VPRO-gids*, 2004.

prachtwoord. Uitgever en P. Hans Frankfurtherprijswinnaar Ger van Wulften gaf de vroege Nederlandse grafische roman *Herinneringen* van Rudolf Kahl het epitheton 'beeldroman' mee, dat het niet redde (het leek te veel op *Duo beeldroman*?).

Grunberg

Overzien wij het slagveld, wat houden we over? Stripmakers studeren aan een kunstacademie, er is een staatsprijs voor stripmakers, er is een beroepsvereniging, journalisten schrijven over de betere strips, het fonds BKVB geeft aandacht èn we hebben *Stripschrift*. Dan móet er plaats zijn voor een literaire strip, naast alle andere.

Ik wil eindigen met een recent voorbeeld van wat ik een goede grafische roman vind: *Van Istanbul naar Bagdad* van Hanco Kolk en Arnon Grunberg. Misschien een goed eigen uithangbord om de geboorte van een interessant jong stripgenre mee op te tuigen? Het is een echte Grunberg, met zwartgallige observaties over mensen in oorlogssituaties. Het is een echte Kolk, omdat hij een humane verbeelding toevoegt, en je de stijl direct herkent. Centraal in het boek staat de oorlogsjournalistiek: wat vermag die? Is een journalist uit op nieuws of roem? In deze roman draait het om een oorlogsfoto, waarop een dode man met een dood meisje in zijn armen. Aanvankelijk neemt de hoofdpersoon de foto voor kennisgeving aan, maar het meisje laat hem niet meer los. Eerst is het het patroon van haar jackje, dan eist zij zelf in levende lijve een plek op Grunbergs schoot. Zij reageert met een schok, wanneer Grunberg op zijn reis het Irakese Halabya aandoet: daar is zij vermoord. En Kolk laat haar daar visueel met haar vader, van wie we ook het motief van zijn fez als leidmotief terugzien, verenigen. De tekeningen voegen zo iets toe, wat met woorden niet kan. Dat is het bewijs (vrij naar Dave Eggers): de grafische roman is niet het half maffe neefje van de literaire fictie, maar het gemuteerde zusje, dat net zo veel kan als haar broer, maar net zo vaak méér!

willard.mans@stripschrift.nl

Maart 2011
is de maand van
het fantastische
universum van
ADRIEN FLOCH
– de maand van
Slhoka &
Ythaq!

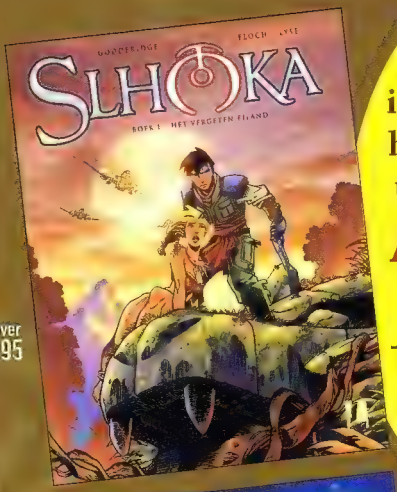

hardcover
€ 17,95

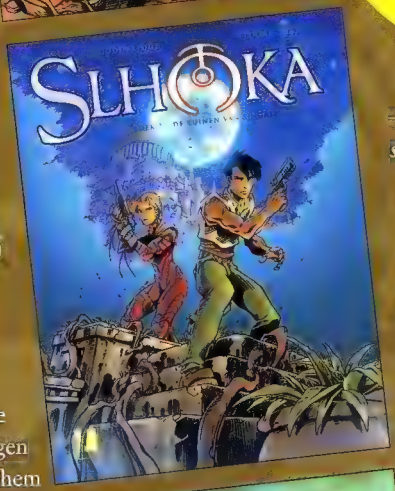

hardcover
€ 17,95

Slhoka
– *een weergaloos science fantasy-avontuur in 4 delen – verschijnt uitsluitend in gebonden editie*

Op De Stripdagen in Gorinchem presenteert Uitgeverij L de beursedities – slechts € 24,95, met luxe vierkleurenprint – van *Het Vergeten Eiland* & *De Tuinen van Sangah*. De oplage is beperkt, dus op = op!

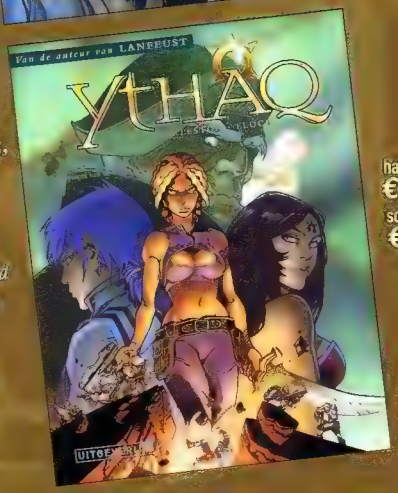

hardcover
€ 16,95
softcover
€ 8,95

Belangrijk
– tijdens
De Stripdagen
in Gorinchem
signeren
ERIC HEUVEL
DAAN JIPPES
en
MARTIN LODEWIJK
in de stand van
Uitgeverij L

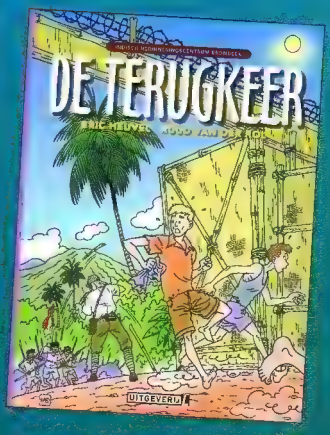

De terugkeer – genomineerd voor de prijs voor het beste album in de categorie jeugd, *en wie weet...*

Tijdens De Stripdagen signeert Eric Heuvel de speciale beurseditie 2011 van *De terugkeer* – € 24,95, met luxe vierkleurenprint!

UITGEVERIJ L

NIEUW!

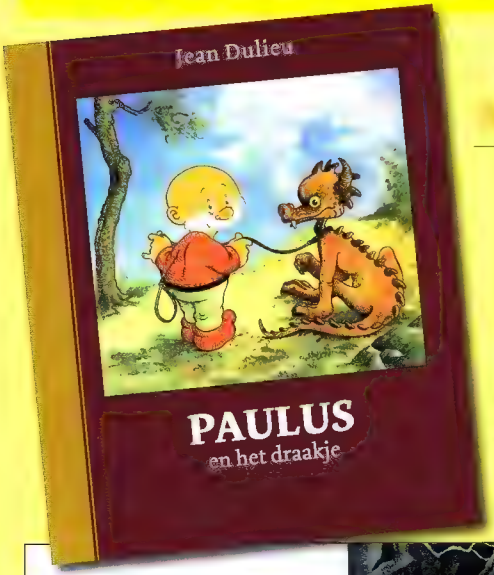

Gouden klassiekers

DEEL 4

€14,90

Op deze beurs verkrijgbaar bij

UITGEVERIJ DE MEULDER

www.demeulder.nl

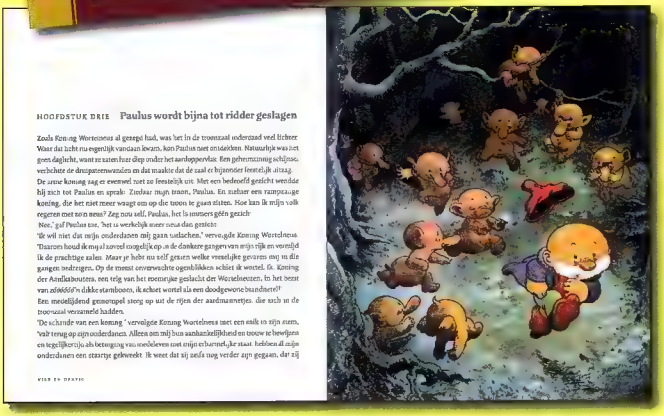

HOOFDSTUK DRIE **Paulus wordt bijna tot ridder geslagen**

Zoals Koning Wortelneus al gezegd had, was het in de troonzaal onderzaad veel lichter Waar dat licht nu eigenlijk vandaan kwam, kon Paulus niet ontdekken. Natuurlijk was het geen daglicht, want ze zaten hier diep onder het aardoppervlak. Een gebrek aan zuurstof hoefden verschuivende druppelsteenwanden en dat maakte dat de zaal er bijzonder feestelijk uitzag.

De jonge koning zag er eveneens zeer zo feestelijk uit. Met een bedroefd gezicht wendde hij zich tot Paulus en sprak: Zieslaar mijn troon, Paulus. En zuchtte een rampzalige koning, die het niet meer waagt om op die troon te gaan zitten. Hoe kan ik mijn volk ooggen met een neus? Zeg zulk zelf, Paulus, het is nimmers één gezicht

Nee,' gaf Paulus toe, 'het is werkelijk meer neus dan gezicht

'Ik wil niet dat mijn onderdanen mij gaan uitlachen,' vervolgde Koning Wortelneus. 'Daarom houd ik mij al zovee! mogelijk op in de donkere gangen van mijn rijk en vermijd ik de prachtige zalen. Maar je hebt nu zelf gezien welke vreselijke gevaren mij in die gangen indringen. Op de meest onverwachte ogenblikken schiet ik wortel, fa. Koning der Aardkabouters, een telg van het roemrijke geslacht der Wortelneuzen. In het bezit van zóóóó'n dikke stamboom, ik schiet wortel als een doodgewone boandenet!'

Een medelijdend gemompel steeg op uit de rijen der aardmannetjes, die zich in de troonzaal verzameld hadden.

'De achtste van een koning,' vervolgde Koning Wortelneus a met een zuils in zijn stem, 'valt terug op zijn onderdanen. Alleen om mij hun aanhankelijkheid en trouw te bewijzen en tegelijkertijd als bescherming van mijn leven tot zijn er bereid, ik staat. Hebben al mijn onderdanen een staartje gekweekt. Ik weet dat zij zeals nog verder zijn gegaan, dat zij

BEURSAANBIEDING!

Gouden Klassiekers

DEEL 4

alternatief omslag + bijlage

€17,50

Niet in de boekhandel verkrijgbaar

UITGEVERIJ DE MEULDER

www.demeulder.nl

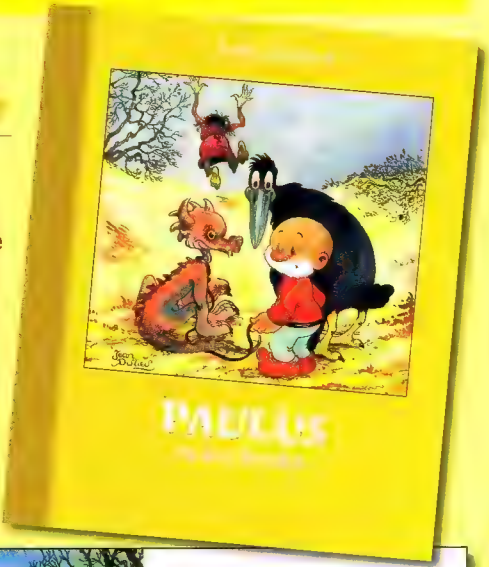

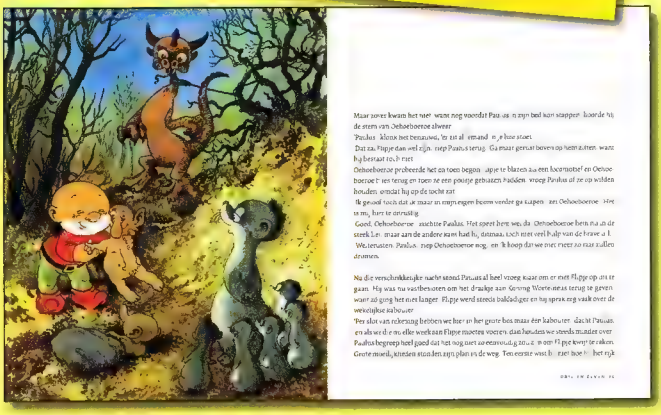

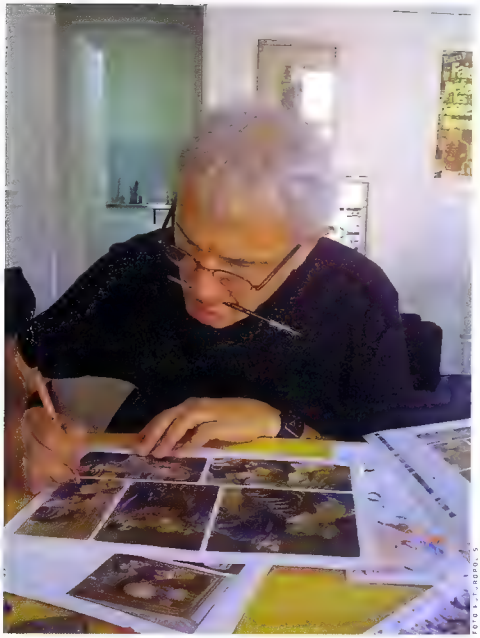

FOTO'S: ARPOL'S

Jean-Pierre Gibrat

MICHEL VAN MERRIËNBOER

Jean-Pierre Gibrat (17 april 1954, Parijs) stapte, net als diverse andere tekenaars, geleidelijk over van de reclamewereld naar de strip. Begin jaren 1980 debuteerde hij met *Idee-fixe*, gevolgd door de serie *Goudard*. Na het bizarre *Hoog water* en een merkwaardig softporno-uitstapje *(Pinokkia)* medio jaren 1990 maakte hij pas het laatste decennium furore met een aantal oorlogsverhalen: *Het uitstel*, *Elke raaf pikt* en *Mattéo*.

Mattéo is zijn meest recente oorlogsstrip en behandelt het levensverhaal van de hoofdpersoon, die in verschillende oorlogen verzeild raakt. Bij uitgeverij Daedalus verscheen het eerste deel (1914-1915) in het Nederlands. Het wachten is op deel twee (1917-1918), dat afgelopen najaar al in het Frans bij Futuropolis uitkwam.

Hoe komt het dat het zo lang heeft geduurd voordat je ontdekte dat je met realistische oorlogsverhalen het best tot je recht komt?

Jean-Pierre Gibrat: Ik maak nu verhalen die door iedereen als realistisch worden beschouwd en die tot de verbeelding spreken. Voor mij komt dat niet zozeer door de tekeningen. Het zijn nu de oorlogen uit de 20e eeuw die ik behandel, maar het had net zo goed een ander tijdvak kunnen zijn. Het is de manier van tekenen waarvan ik hoop dat die meer wordt gewaardeerd vanwege de expressiviteit dan door het realistische karakter.

Hoe ben je er dan zo toe gekomen om de oorlog in beeld te brengen?

Het is niet de oorlog die fascinerend is, maar wel wat deze met mensen doet. Je komt als mens in een extreme en uitzonderlijke situatie terecht, waarin je je niet zou willen bevinden. Het gros durft niet te kiezen, maar er kan een moment komen waarin je een besluit moet nemen om iets te doen, gedwongen of niet. Die keuze kan duister zijn of heel nobel. Het zijn die beslissingen op cruciale momenten, die iemands leven voorgoed doen veranderen. Een oorlog is een heel extreme situatie, die een zware aanslag doet op de karaktereigenschappen van personen. Zijn mensen van nature geneigd tot het goede, dan worden het vaak de helden. Slechte mensen kunnen in zo'n situatie uitgroeien tot echte rotzakken. Ik denk namelijk dat bij de menselijke

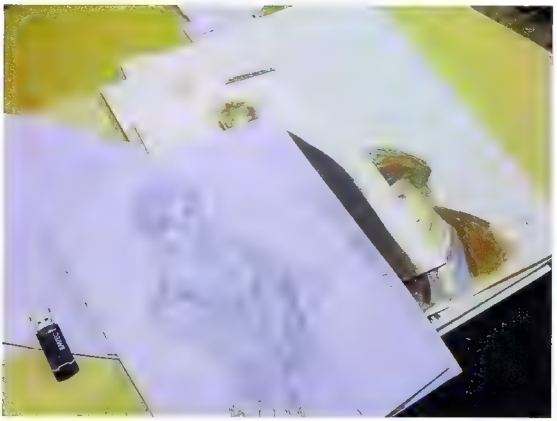

karakters in zulke situaties het instinct de boventoon gaat voeren. Ik heb eens gelezen over een verzetstrijdster die, ondanks de verschrikkingen die ze heeft meegemaakt, haar mooiste momenten in de oorlog beleefde. Het is dus absoluut geen verheerlijking van de oorlog, maar deze omstandigheid biedt de mogelijkheid om aan de personages opvallende karaktertrekken mee te geven.

Is het niet moeilijk om zo'n zwaar thema te behandelen?

Ja, een eerste vereiste is een goede verhaallijn. Daarnaast heb je personages nodig van wie de karakters nogal uitgesproken zijn. Het zijn ook nog eens periodes in de geschiedenis die niet toevallig zo zijn ontstaan. Mattéo zien we niet alleen geconfronteerd worden met de oorlog, maar ook met het opkomen van allerlei ideologieën. Voor mij is het belangrijk om daar over te praten, want dat heeft met mijn afkomst te maken. Mijn grootouders hebben aan linkse zijde gevochten en als iemand zegt dat fascisme en communisme één pot nat zijn, dan ben ik het daar niet mee eens. Zelfs als je weet dat uit beide stromingen verachtelijke uitwassen zijn voortgekomen. Mijn grootvader van mijn moederskant, heeft in de Eerste Wereldoorlog gevochten, maar hij heeft me er niet veel over verteld. Ik heb dit album gemaakt ter ere van hem. Ik heb vooral uit boeken over die tijd pas begrepen wat hij moet hebben meegemaakt.

Heb je achteraf spijt van die aparte uitstapjes op scenario's van anderen, zoals het softerotische *Pinokkia* en het surrealistische *Hoog water*? Want het publiek heeft die uitgaven links laten liggen.

Nee. Het was leuk om te ontdekken hoe zulke verhalen tot stand komen. Het is jammer dat het publiek hiervan niet gecharmeerd is.

De verhalen zijn weliswaar niet door mij geschreven en het resultaat is anders geworden dan wanneer ik het zelf zou hebben gedaan, maar ik heb er veel plezier aan beleefd.

Ouder worden in een strip

In hoeverre moet wat je tekent en schrijft geschiedkundig verantwoord zijn?

Het realistische aspect komt bij mij niet op de eerste plaats. Het gaat er mij om het leven van Mattéo in vogelvlucht weer te geven. In grote lijnen staat het verhaal wel vast, maar gaandeweg kan ik nog dingen aanpassen. Voorbeeld: wat voor militaire rang geef je zo'n karakter. Laat je dat zien, of maak je dat ondergeschikt aan het verhaal? Het is steeds een kwestie van afwegen. Soms sta je zelfs niet bij bepaalde gebeurtenissen stil. Terwijl het voor anderen juist heel onlogisch kan overkomen.

Wat ik met Mattéo doe, is hem ouder laten worden. Dat zie je haast nooit in stripverhalen, terwijl dat efficienter kan dan in de film. Daar nemen ze vaak iedere keer een andere acteur, en dat vind ik kunstmatig aandoen. Stripmakers kunnen hier veel vrijer mee omspringen. Iemand fysiek ouder maken, is niet alleen een kwestie van ouder tekenen, maar hij moet ook een heel leven hebben geleid. De naïviteit en illusies die je kunt hebben als je 20 bent en de rijpheid die je hebt opgedaan als je ouder bent.

Er is trouwens nooit genoeg ruimte om alles te vertellen wat je kwijt wilt over de personages. De historische gegevens zijn een beetje de obstakels. Ook de taal vormt een probleem. Er wordt Russisch en Spaans gesproken... lastig!

Ik heb bij de veldslagen de gruwelijkheden zoals open wonden en de verminkingen niet in beeld gebracht. Ik kan het niet aan om dat te tekenen, ik hou het bij suggestie. Maar je kunt er niet omheen als je de Eerste Wereldoorlog beschrijft.

BOVEN - Omslag met hoofdpersoon Cécile voor de integrale Franse uitgave van *Het uitstel*. Dit aangrijpende oorlogsverhaal is waarschijnlijk zijn beste album.

LINKS - Ex-libris op A5-formaat, 2009.

GEHEEL LINKS - Tekentafel van Gibrat met schetswerk voor het tweede deel van *Mattéo*.

BOVEN - Pagina uit het tweede deel van *Mattéo*, het nieuwste oorlogsepos van Gibrat.
RECHTSBOVEN - Schets voor de uitgever van Futuropolis naar aanleiding van het tweede deel van *Mattéo* met een tekening van de begeerde vrouw Juliette.

Met *Mattéo* vertel je drie oorlogen: de Eerste Wereldoorlog, de Russische revolutie en de Spaanse burgeroorlog. Vanwaar de drang om dat allemaal in één serie te behandelen?
Mattéo neemt dienst in 1914 vanwege Juliette. Hij wil zich tegenover haar bewijzen, het gaat hier dus om de liefde. In de andere oorlogen spelen ideologische redenen een rol. Mattéo is niet alleen pacifist, maar tegelijkertijd ook democraat. Hij voelt dat hem een gedachtegoed wordt opgedrongen dat niet het zijne is en daardoor gaat hij er uiteindelijk hard tegenin. Het maakt ook het solidariteitsgevoel in hem los. Ik heb geput uit de gevoelens die ik vroeger had voor een meisje dat naar communistische jeugdbijeenkomsten ging. Ik was gek op haar, daarom ging ik daar ook heen. Ik zou een oorlog zijn ingestapt als ze het me destijds zou hebben gevraagd.

Is het zijn noodlot of heeft hij een keuze?
Er zijn steeds meerdere mogelijkheden. Mattéo zal altijd in een situatie verkeren waarin hij een keus heeft. In het eerste deel wordt de romantiek benadrukt. Iemand die romantisch van aard is komt in conflict met zijn intellect en zijn hart. Soms is het het verstand dat overheerst en de andere keer het gevoel. Een mens maakt constant afwegingen. Zijn vader was antimilitaristisch, anarchistisch zelfs. Hij moet zijn eigen afwegingen zien te maken. Het is niet zo dat ik een bepaald idee aan de mensen wil overbrengen. Ik wil over de mensen vertellen zoals ze zijn.

Hoe kwam je verder aan die inspiratie? Hebben boeken, films of musea daar een bijdrage aan geleverd?
Ja, boeken. Ik was heel erg geraakt door één speciaal boek dat heet *1914, Sous Verdun* van Maurice Genevoix. Dat is echt een geweldig boek! Niet alleen vanwege de inhoud, maar ook door de stijl en manier van schrijven. Verder kocht ik de dvd *Un long dimanche de fiançailles*, nadat ik het verhaal had geschreven en dat was vooral voor de documentatie. Die film was weliswaar fictie, maar geeft de sfeer wel goed weer.

Evolutie

Waarom zit *Mattéo* niet bij Vrije Vlucht van Dupuis in het fonds?

Bibliografie

One-shots
- *Pinocchia* (Albin Michel,1995. Scenario: Francis Leroi)
In het Nederlands verschenen als *Pinokkia* (Arboris, 1995)
- *Marée Basse* (Dargaud, 1996)
In het Nederlands verschenen als *Hoog water* (Dargaud, 1996. Scenario: Daniel Pecqueur)

Bij uitgeverij Dargaud, 1981-1984
- *Visions Futées* (twee delen)
In het Nederlands verschein in 1982 één deel bij Oberon met de titel *Idee-fixe.*

Goudard (Scenario: Jackie Berroyer)
Bij uitgeverij Le Square, 1980
1. *Dossier Goudard*
Bij uitgeverij Audie, 1981:
2. *C'est bien du Goudard*
Bij uitgeverij Dargaud, 1983-1987
3. *La Parisienne*
4. *Goudard et la Parisienne*
5. *Goudard a de la chance*

En twee integrale uitgaven
In het Nederlands verscheen in 1983 deel 1 als *Goudard* bij uitgeverij Yendor.
En in 1983 verscheen deel 3 als *Het meisje uit Parijs* bij uitgeverij Dargaud.

LINKS – Omslag van het tweede deel van *Het uitstel*, met een potloodschets van hoofdpersoon Cécile. Het tekenwerk is naar het realisme opgeschoven.

k ben mijn uitgever achterna gegaan. Claude Gendrot werkte eerst voor Dupuis, maar nu voor Futuropolis. Dus ik zie het helemaal niet als een overstap, ik heb altijd prettig met hem samengewerkt. Voor mij is een uitgeverij geen instituut waaraan je verbonden blijft, bij mij telt het menselijke contact. Bij Futuropolis kreeg ik ook meer bladzijden en de kans mijn tekentechniek te verruimen.

Dus het heeft je wel het één en ander opgeleverd. In hoeverre is je aanpak anders dan dat je gewend was?

In *Het uitstel* en *Elke raaf pikt* zitten veel details, maar dat nam ook de dynamiek weg uit de tekeningen. Aan het eind van beide albums was ik er helemaal niet blij mee; ik had het gevoel dat ik me er te zeer in vast had gebeten. Ik heb bewust gezocht naar een levendiger weergave en daarom ben ik van aanpak en techniek veranderd en daar hoorde een ander formaat en papiersoort bij.

Het papier is groter en absorbeert veel meer kleur. Zodoende kon ik makkelijker beslissen welke kleur ik de juiste vond. Het maakt een spontanere manier van tekenen mogelijk. Men denkt vaak dat het potloodtekeningen zijn die zijn ingekleurd, maar dat is niet het geval. Ik gebruik acrylinkt en de techniek is vergelijkbaar met die van aquarel, de inkt blijft langer nat waardoor je er langer mee kunt werken.

Dus het kleurgebruik is de essentie van deze ontwikkeling?

Ik heb altijd de indruk dat ik in een veel te vroeg stadium met die kleuren begin. Ik geef zelf vaak de voorkeur aan de eerste penseelstreken, waarbij ik de ene kleur bovenop de andere gebruik. Daarmee speel je met licht en krijg je de effecten. Maar er blijft altijd die verleiding om het in te kleuren. Het hinderde mij bij het later inkleuren dat er dan fouten insluipen ten opzichte van de oorspronkelijke tekening.

Hoe verliep het proces van schrijven? Ging het je makkelijker af dan die andere twee verhalen?

Mijn schrijfstijl is meegeevolueerd. Ik schrijf eerst op wat ik allemaal zou willen vertellen. Als ik vervolgens gebeurtenis voor gebeurtenis doorneem, kan ik op zo'n 150 bladzijden uitkomen. Het probleem is altijd dat je moet inkorten. Ik zoek eerst een leidraad aan de hand van de gebeurtenissen. Dan probeer ik alles in te passen op 62 pagina's. Pas daarna beslis ik over de scènes. Daarna komen de dialogen, vervolgens de mise-en-scène en dan begint het schetsen. Het gebeurt wel eens dat ik eerst de pagina's van het eind teken en later die van het begin, omdat de volgorde van het verhaal niet vast ligt.

Heb je het voor het zeggen uit hoeveel bladzijden een album gaat bestaan?

Je moet evenwicht vinden in het aantal bladzijden per album.

BOVEN – De bibliotheek van Amiens organiseerde naar aanleiding van het stripfestival aldaar een expositie rond het eerste deel van *Mattéo*, waarin de Eerste Wereldoorlog centraal staat. Met een oproep voor het Vreemdelingenlegioen.

Les aventures de Zaza **(Scenario: Danny Saval)**
Bij Edition 1, 1985:
1. *L'Empire sous la Mer*
Bij uitgeverij Michel Lafon, 1987:
2. *Uluru*

Médecins sans frontières **(Bayard Éditions, 1988-1994)**
1. *Mission en Afrique* (Scenario: Guy Vidal)
2. *Mission en Thaïlande* (Scenario: Jean-Pierre Gibrat)
3. *Mission au Guatemala* (Scenario: Jean-Pierre Gibrat/Dominique Leguillier)

Bij uitgeverij Dupuis, 1997-1999
• *Le Sursis*
Twee delen; in het Nederlands onder de titel *Het uitstel*

Bij uitgeverij Dupuis, 2002-2005
• *Le vol du corbeau*
Twee delen; in het Nederlands gepubliceerd als *Elke raaf pikt*

Bij uitgeverij Futuropolis, 2008-heden
• *Mattéo*
Twee van de vier delen zijn verschenen; in het Nederlands is deel 1 van *Mattéo* in 2009 verschenen bij uitgeverij Daedalus

Als scenarist
• *Les gens honnêtes*
Twee delen bij Dupuis, 2008/2010. Tekenwerk: Christian Durieux

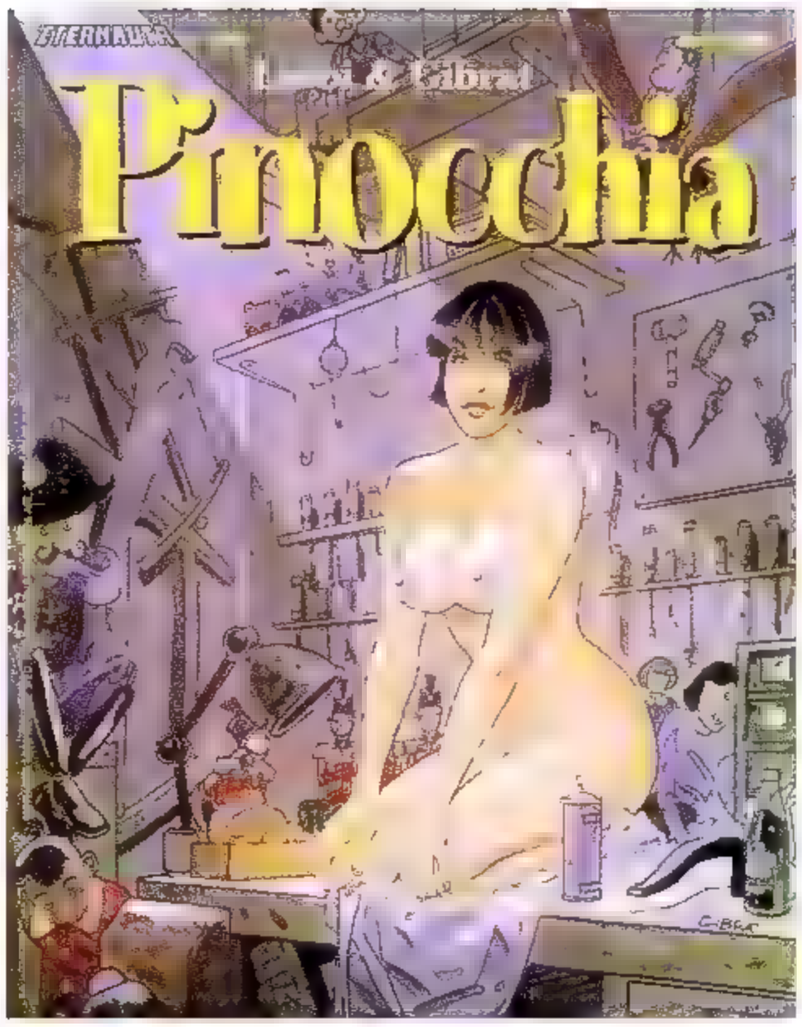

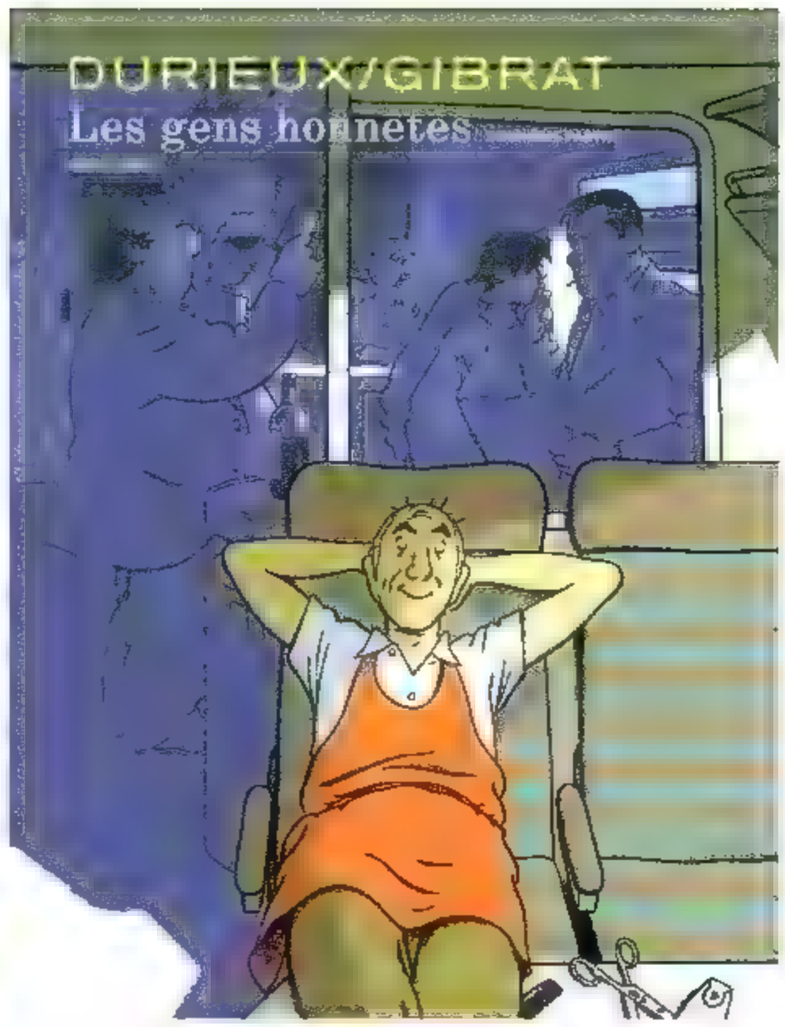

BOVEN - *Hoog water* is een onnavolgbaar surrealistisch verhaal.

MIDDENBOVEN - Omslag van *Pinocchia*, een erotische parodie op *Pinokkio* uit het Italiaanse blad *l'Eternauta*. Niet haar neus maar haar borsten groeien!

RECHTSBOVEN - *Les gens honnêtes* is een project met Christian Durieux, waarbij Gibrat de scenarist is. Serieuze verhalen met een vleugje humor, zoals in het echte leven.

Ik geef er de voorkeur aan meer te vertellen in minder pagina's en dat valt niet mee! Ik teken nogal langzaam, als het van mij af zou hangen komt er ongeveer één album per vier jaar uit. Dat schiet natuurlijk niet op, ook niet voor de uitgeverij. Ik kan niet eerst met een album van over de honderd bladzijden aankomen en dan ineens met eentje van zestig. Dit vraagt allemaal om beleid. Je kan er best eens tien bladzijden overheen zitten, want er is geen standaard aantal voor. Alles is in overleg mogelijk. Bij Futuropolis kunnen we goed tot een compromis komen. Als de verhaallijn wat meer bladzijden nodig heeft, is dat geen probleem. Aan de andere kant is het wel goed dat er beperkingen zijn, want je wordt zo wel gedwongen je verhaallijn vast te houden, je moet wel keuzes maken.

Critici zeggen dat je mannelijke en vrouwelijke hoofdpersonen op elkaar lijken. Wat is je commentaar daarop?
Ja, dat is zo, ze lijken wel wat op elkaar. Maar voor de mannen vind ik dat in veel mindere mate opgaan. Wat de vrouwen betreft klopt het wel, maar daar probeer ik vanaf te komen. Ik ben uiteindelijk ook van mijn karikaturale tekenstijl uit mijn beginjaren losgekomen.

Het leven in balans

Bestaat er een kans dat je oorlogsverhalen worden verfilmd?
Als idee spreekt me dat wel aan, maar nee, dat gaat vast niet gebeuren. Er lag een plan voor *Het uitstel*, maar daar is van af gezien. Regisseur of stripmaker zijn toch twee aparte vakken. Er bestaan natuurlijk wel overeenkomsten tussen film en stripverhalen. Als ik bij voorbeeld ook de regisseur zou zijn, dan zou het misschien een ander verhaal worden. Ik hecht nogal aan de dialogen zoals ze nu zijn, en ik zou het helemaal niks vinden als die worden veranderd.

Een ander project waar je nu aan werkt en dat wel bij Dupuis in de collectie *Vrije Vlucht* uitkomt is *Les gens honnêtes (Eerlijke lui)*. Waarom heb je ervoor gekozen om dit verhaal voor iemand anders te schrijven?
Voor het geld... *(lacht)* Nee, ik wilde een verhaal maken dat zich afspeelde in de hedendaagse maatschappij. Ik had het graag zelf willen doen en wilde dit verhaal per se uitbrengen, maar ja... keuzes... keuzes... Ik heb het steeds voor me uitgeschoven totdat ik uiteindelijk een ontmoeting had met Christian Durieux. Ik vond zijn *Central Park* interessant. We zaten op dezelfde golflengte en we hebben besloten om dit project samen te doen.

Ben je op de humor uitgekeken, of kunnen we nog een keer iets aparts van je verwachten?
Les gens honnêtes heeft humor. Maar het is een serieus verhaal; de verhaallijn is echt niet om te lachen. Desondanks stop ik altijd subtiele humor in mijn werk. Dat brengt een verhaal meer in balans; het geeft beter weer hoe het leven in elkaar steekt. Ik hoop dat dit overkomt. Er zit nou eenmaal humor in het dagelijkse leven.

michel.van.merrienboer@stripschrift.nl

RECHTS - Paginaschets en eindresultaat uit het tweede deel van *Elke raaf pikt*.

Als je tegenwoordig wilt bijblijven ga je naar een forum op het net. Alles wat iemand kwijt wil wordt het vuilnisvat Internet opgegooid. Een beetje zoeken en je hebt al snel wat over strips te pakken. Of het klopt... I don't know. Maar lollig en verschillend is het wel.

Op forum *Moviemeter.nl* hebben een aantal scribenten de stripzender zowat overgenomen. Moviemeter is een site voor alle discussies die bij films en regisseurs horen. Hoog van de toren claimt men miljoenen berichten en stemmen naast vele duizenden gebruikers, films en regisseurs. Strips zitten echter verstopt in het eerste de beste afvalpotje. Zodra je daar naartoe gaat verschijnt er een onnozele reclame voor uw hond, met zo'n lullig mandje en een hondenhok. Een site voor de gevestigde orde zullen we maar zeggen.

Brix, Metalfist, De-Alchemist en Cinema-Rex domineren de hele discussie. Het kan ook zijn dat er verder geen hond geïnteresseerd is in hun liefde voor bepaalde oude strips. Maar als er al iemand tussendoor fietst, krijgt hij gelijk een heel negatieve *smiley* om de oren zodat je nooit meer wat hoort van die persoon. Het is net het echte leven, zo lijkt het. Ontegenzeggelijk blijkt uit alles dat het mannen zijn die met elkaar communiceren. Ze ontdekken van alles. Dat er vroeger ook goeie strips werden gemaakt. Dat er een stripdagenspektakel in Houten was. En ook dat Vandersteen zelf antisemitische prenten heeft gemaakt in de Tweede Wereldoorlog. De familie gaat na bewezen wetenschappelijk onderzoek daarover nu een boekje maken. Wat natuurlijk heel open en netjes is, aldus de bloggers. Brix gaat nog wel even door over Sus en Wis en stelt Suske uit één van de eerste albums, *Bibboxxoxx*.

Dat is het Vrijheidsbeest, zie, Suske!

O ja? ... Ik heb altijd gedacht dat het een gratzeik was van de uitgever ze bedankt.

Nou dat was in het begin zeker geen kinderstrip, zo stelt hij vast. Gemelia was onze Wiske nog niet nadenderen van die oorlog zullen we maar de ver.

Al een half jaar kakken de bloggers lekker naar elkaar en er staan serieuze en [illegible] door elkaar. Een informatietijdschrift van vier auteurs [illegible] alleen datgene wat hen zelf interesseert.

Nee, dan forum *Zikie.nl*

Tis lang geleden, maar ik ben het Rezz-D. Je kent me van die Kaas shit en groet gattne gezeur enzo. En ik heb een nieuw Debuurd album (mijn strips) uit, album 13 alweer. Pardon... deel 13 alweer. Het is een echte doorwerker aan de slag. Genoeg te stelt nu vast dat nu op 389 A4'tjes heeft getekend. En wenst iedereen veel plezier.

Ik kijk naar de reacties en zijn aankondiging. Rowin: ze zijn echt goed! Je hebt talent man. Dat is tien minuten na de publicatie. 'Goed Man!' voegt Caitlin vier minuten later toe. Een minuut later gevolgd door Thom met een lekkere 'jeah'. Maarte [illegible] na de start reageert met 'ahahahahaha lol'.

De Buurd wordt sinds 2004 gemaakt en heeft sinds 2008 een eigen site. Geen idee of het een goeie strip is. Maar het publiek is enthousiast. Tussen publiceren en *feed-back* zit nauwelijks een uur.

Ouwe liefhebbers op de Moviemeter. Vers spul op Zikie. En Arco 25 jaar in touw voor *Stripschrift*.

Groot applaus. Bijeenbrengen, redigeren, lay-outen, drukken, verspreiden en afleveren. Twee maanden tussen kop en staart. Kijkend naar het internet overleeft dit blad in deze vorm de volgende 25 jaar niet meer.

wim.bits@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

PETER VAN STRAATEN
ER KAN WEL WAT ZOUT UIT
Hollands leed in de keuken.
De beste tekeningen over ambitieuze hobbykoks en keukenprinsessen.
In de boekhandel € 14,90
www.deharmonie.nl

ADVERTENTIE

RECHTS – Twee grootmeesters van de (Joodse) humor, Charlie Chaplin en Milt Gross.
ERNAAST – Chaplin leerde Gross kennen toen hij werd afgebeeld in Gross' eerste boek, *Nize Baby* uit 1926.

RECHTSONDER – Een klein deel van de boeken die Gross schreef en illustreerde, met geheel onderaan het nieuwe boek van Craig Yoe.

Milt Gross He done it right

GER APELDOORN

Will Eisner wordt regelmatig genoemd als de vader van de grafische roman. En hoewel hij de eerste was die die twee woorden gebruikte om een langer stripverhaal in boekvorm te omschrijven (naar eigen zeggen in een wanhopige poging om z'n uitgever ervoor te interesseren), was hij niet de eerste die zo'n soort strip produceerde en ook niet de eerste die voor de tekenkant ervan het woord grafisch gebruikte. Sinds het verschijnen van *A Contract With God* duiken er dan ook regelmatig boeken op, die voor zichzelf de titel 'de eerste echte grafische roman' willen claimen. Maar er is altijd wel wat mis mee. Tekenaar Jack Katz werkte van 1978 tot 1986 aan zijn *The First Kingdom*, een sciencefiction-epos met filosofische trekken. Maar de publicatie daarvan was in losse delen in tijdschriftvorm en dus niet als boek. In het begin van de jaren 1960 maakte Harvey Kurtzman een volledige bewerking van Charles Dickens' *A Christmas Carol*. Maar hoewel hij een heel hoofdstuk uitwerkte in kleur, wist hij er niet één uitgever voor te interesseren. Het door schrijvers Arnold Drake en Leslie Waller met tekenaar Matt Baker gemaakte *It Rhymes With Lust* werd in 1950 wel uitgegeven, maar dat was eigenlijk meer een getekend pulpverhaal en in die tijd niet eens de enige in zijn soort.

Maar de vroegste en meest verrassende proto-grafische roman werd niet gemaakt door een serieuze striptekenaar, maar door een cartoonist, journalist en populaire columnist die in onze tijd zo goed als vergeten is. *He Done Her Wrong* van **Milt Gross** verscheen in 1930 en als in die tijd de term grafische roman had bestaan, was het zeer van toepassing geweest. Niet dat Gross dat nodig had. Het was niet zijn eerste boek en zijn populariteit was zo groot, dat het ook zonder die benaming in de boekhandel kwam te liggen. En er als warme broodjes uitvloog.

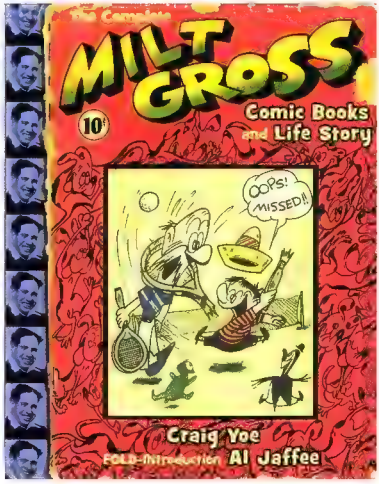

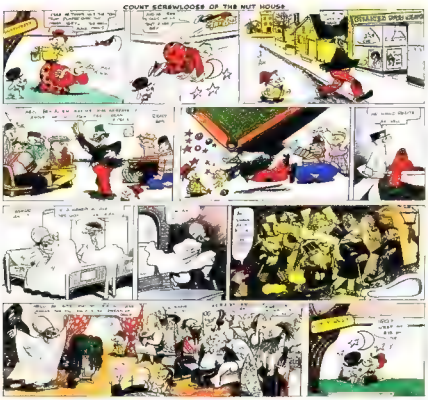

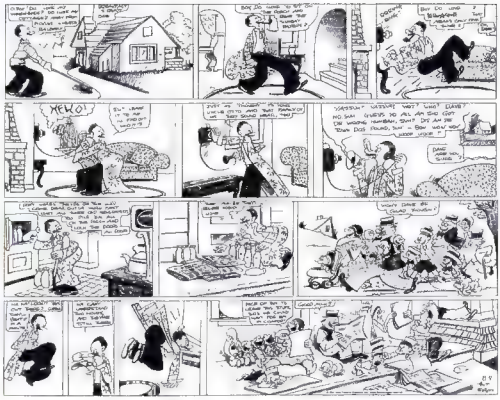

Milt Gross werd in 1895 geboren als kind van Joods-Russische ouders. De oorspronkelijke onuitspreekbare naam was bij de aankomst van de familie op Ellis Island vervangen door het beter lopende Gross. Hij groeide op in de Joodse buurt van New York en toonde al vroeg talent voor tekenen. Na zijn lagere schoolopleiding ging hij naar een tekenacademie, maar hij had er weinig succes. De weerbarstige Gross tekende liever geinige cartoons dan serieuze prenten en werd na de zoveelste mislukte opdracht van school gestuurd.

In 1912 (op zeventienjarige leeftijd, dus) kreeg hij een baan als *copy boy* bij de *New York American* van Willem Randolph Hearst. Daar trof hij de groten van de krantenstrippagina uit die tijd: George Herriman (later van *Krazy Kat*), Bud Fisher (*Mutt and Jeff*), Frederick Opper (*Happy Hooligan*), Rudolph Dirks (*The Katzenjammer Kids*), Windsor McCay (*Little Nemo*), George McManus (*Bringing Up Father*), Cliff Sterrett (*Polly and Her Pals*) en nog veel meer grote namen die ons tegenwoordig lang zoveel niet meer zeggen als toen. Gross zou over deze periode later zeggen, dat hij al heel vroeg wist dat hij striptekenaar wilde worden, maar dat het 12 jaar zou duren voor het zover was.

Joodse achtergrond

In werkelijkheid ging het iets sneller. Na drie jaar de post en papieren voor anderen te hebben rondgebracht, mocht hij in 1915 een eigen strip proberen. Dat werd *Phool Phan Phables*, een komische strip over een 'phanatieke sportliephhebber'. Hoewel de strip in 1917 de basis werd voor een korte reeks tekenfilms, betekende het geen doorbraak voor Gross. Die kwam na een kort uitstapje naar de frontlinies in Frankrijk aan het eind van de Eerste Wereldoorlog met *Gross Exaggerations*, een geïllustreerde column voor *The New York World* (van Hearsts grote concurrent Joseph Pulitzer). In deze column maakte Gross uitvoerig gebruik van zijn Joodse achtergrond. De korte verhalen die hij schreef zitten vol met Joodse stereotypen, die allemaal een onbegrijpelijk soort verbasterd Engels spreken: *'Hollo! Hoperator! Hollo! Who's dere by de shvitzbud? I vant Haudabon hate–vun–ho fife. Hate! HATE! Vun, two, tree, fur, fife, seex, savan, HATE!'*

In 1926 wordt een aantal van deze columns gebundeld onder de titel *Nize Baby*. Het is een groot succes. Vanaf dat moment is Gross niet meer te stuiten. Hij start de ene nieuwe strip na de andere en al snel mag hij, net als zijn idolen van weleer iedere zondag een hele krantenpagina vullen. Deze strips zal hij het grootste deel van zijn leven voortzetten en worden in alle boekjes over de geschiedenis van de Amerikaanse krantenstrip genoemd. *Count Screwloose*, *Joe Runt*, *Dave's Delicatessen* en alles wat daar tussendoor kwam. Iedere keer als Gross iets bedacht, was er plaats voor in de krant. In deze strips lanceerde hij regelmatig uitdrukkingen die tot lang na zijn dood onderdeel van de Amerikaanse cultuur zijn

BOVEN – Gross' twee meest succesvolle stripseries: *Count Screwloose* en *Dave's Delicatessen.*

LINKS – *He Done Her Wrong* werd in 2006 integraal heruitgegeven door Fantagraphics.

ONDER – Drie pagina's uit *He Done Her Wrong*. Was dit boek de eerste (tekstloze) grafische roman?

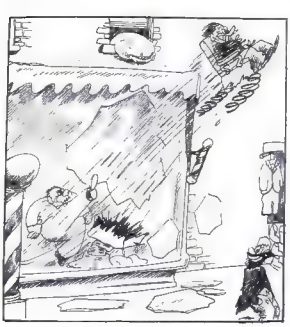

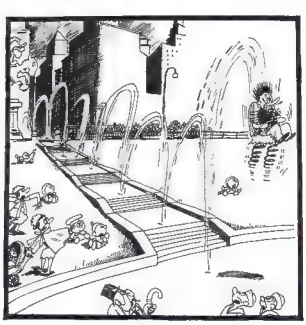

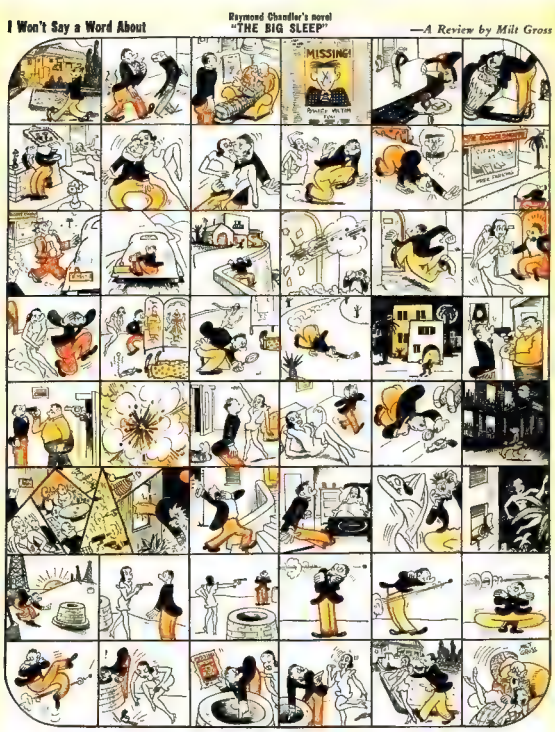

BOVEN – Een boekbespreking in 48 plaatjes uit *Ken Magazine*.

RECHTS – Het comicwerk van Gross uit de jaren 1940 wordt vooral gewaardeerd door tekenfilmers.

gebleven. *'Nize baby'* als zoetsappige manier om goedkeuring uit te drukken. *'That's My Pop!'* als sarcastische aanmoediging en *'Banana Oil!'* als voorloper van het huidige *bullshit*. En natuurlijk verschenen er meer boeken; soms bundelingen van oud werk, maar soms ook nieuw gemaakt. *Hiawatta* bij voorbeeld, ook uit 1926; een parodie op het in Amerika beroemde gedicht *Hiawatha* van Henry Wadsworth Longfellow. 'Veertig pagina's onbegrijpelijk Jiddisch dialect, met tekeningen die ook maar af en toe helpen', schreef één recensent. Maar verkopen deed het. Want alles wat Gross deed, verkocht.

Charlie Chaplin

En zo ontstond *He Done Her Wrong*. Niet uit een diep gewortelde behoefte om een lang verhaal in stripvorm te vertellen, maar gewoon omdat Gross wel weer eens een boek wilde maken. En net als *Hiawatta* was het een parodie. De Belgische kunstenaar Frans Masereel was in de jaren daarvoor begonnen met het maken van lange stripachtige verhalen, die geïllustreerd waren met houtsnedes. De Amerikaan Lynd Ward had dit in Amerika nog eens dunnetjes overgedaan. Omdat deze pretentieuze boeken tekstloos waren, werd Gross parodie dat ook. Hoewel hij beroemd was geworden met z'n manier om Joods dialect op papier te vangen, was hij ook een grote liefhebber van slapstick. *He Done Her Wrong* is een bijna 300 pagina's tellende achtervolging, waarbij de helden van het verhaal van de ene slapsticksituatie in de andere rollen. Gross zelf gaf het de ondertitel *'The Great American Novel'* mee, hoewel hij erbij aantekende dat er geen woord in geschreven stond en dat er geen muziek bij zat.

He Done Her Wrong was een eenmalig project. Z'n volgende boeken waren weer gewoon geïllustreerde columns. Hij illustreerde zelfs het werk van anderen.

Ondertussen leverde zijn succes als Joodse humorist hem ook ander werk op. Hij werd regelmatig gevraagd voor lezingen en had daar groot succes mee. In 1932 verhuisde hij naar Hollywood, waar hij in de loop van de jaren 1920 steeds meer werk had gekregen. In het totaal schreef hij meer dan dertig filmscripts, waarvan een groot aantal ook verfilmd werd.

In 1928 werkte hij meer dan een half jaar samen met Charlie Chaplin aan diens film *The Circus*. Mensen hadden al jaren lang tegen Gross gezegd dat hij sprekend op Chaplin leek en de twee konden het erg goed met elkaar vinden. Maar Chaplin was een lastige man om voor te werken; één die op de set altijd alles veranderde. Toen Gross bij de première zag dat er van al zijn grappen slechts ééntje het witte doek had gehaald, liep hij verongelijkt weg.

Tien jaar later, aan het eind van de jaren 1930, werkte hij korte tijd voor de MGM tekenfilmstudio, waar William Hanna en Joe Barbera tegelijktijd aan hun eerste *Tom & Jerry*-tekenfilms werkten. Hij maakte er drie tekenfilms (*Jitterbug Follies*, *Wanted: No Master* en een kerstverhaal voor *The Captain and the Kids*), die af en toe nog wel eens opduiken in een compilatie. Ondertussen tekende hij cartoons voor alle grote bladen van die tijd. Voor het kritisch-satirische weekblad *Ken* vindt hij zelfs een heel nieuw genre uit: de tekstloze recensie. In één grote tekstloze pagina tekent hij zijn eigen versie van romans als William Faulkners *The Wild Palms*, John Steinbecks *Grapes of Wrath* en Raymond Chandlers *The Big Sleep*. Toen ik deze recensies twee jaar geleden op mijn blog plaatste, creëerde het een ware sensatie in cyberland. Uit alle hoeken stroomden lezers cq. intellectuelen toe en één van de pagina's werd herdrukt in het eerste nummer van het tijdschrift *Eisner*.

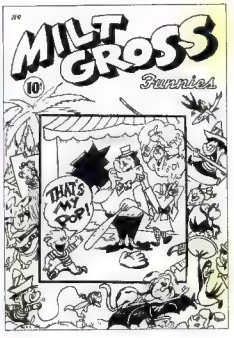

GEHEEL LINKS – Een afbeelding uit *Milt Gross Funnies*.

LINKS – Craig Yoe dulkelde voor zijn boek ook nog een afgewezen omslag op.

Tweede Wereldoorlog

Zo rond de Tweede Wereldoorlog begon het allemaal een beetje teveel te worden voor Gross. Hij was pas veertig, maar hij had misschien een beetje veel hooi op z'n vork genomen. Met drie kinderen in het leger nam hij de oorlog tegen Hitler vrij zwaar op en hij deed allerlei soort gratis werk voor Uncle Sam, waaronder een serieuze comic, samen met de eveneens door de oorlog van zijn vaste partner Jack Kirby gescheiden Joe Simon. Hij regisseerde ook z'n eerste en enige zelfgeschreven film: *The Ghost and the Guests*, een spannende comedy over een pasgetrouwd stel, een spookhuis en een stel schurken op zoek naar een schat. Helaas is dit één van de zeldzame films uit die tijd die niet bewaard zijn gebleven (hoewel er natuurlijk altijd nog ergens in een archief iets zou kunnen liggen). Misschien is dit ook wel de filmervaring waar Gross naar verwijst als hij begint te schilderen en zegt dat hij genoeg heeft van de oneerlijkheid van Hollywood en de onechtheid van de tweederangs comedy's die ze daar van hem willen hebben.

Het is een tijd waarin voor Gross alles veranderd. Z'n stemmige schilderijen van verlaten hutjes in de staat Virginia (een kruising tussen het werk van Edward Hopper en Vincent van Gogh, als die op het platteland van Amerika zou hebben gewoond) doen het goed. Hij schrijft nieuwe columns, waaronder het grappige *Deer Dollink*, brieven van een Joodse moeder aan haar zoon aan het front. En hij pakt zijn meest populaire strips weer op als comic. De comics waren aan het eind van de jaren 1930 ontstaan als manier om krantenstrips te herdrukken. Toen dat materiaal op was, sloeg een hele generatie nieuwe stripmakers zelf aan het tekenen. Onder invloed van de oorlog en de leesbehoeftes van de soldaten, werden de kleine flodderige boekjes met kleurrijke helden al snel een groot succes. Maar een gerespecteerde artiest liet zich er niet dood in vinden. Gross maakte er geen punt van. Die zag er voornamelijk een manier in om te kunnen doen wat hij zelf wilde. Tot het eind van z'n leven tekende hij af en toe voor deze nieuwe vorm van vermaak en er verscheen zelfs één deeltje met zijn naam in de titel: *Milt Gross Funnies*. Dat deed alleen Walt Disney hem na, en die tekende zelf niet één lijntje in de naar hem vernoemde reeksen.

Helaas duurde dat niet lang. Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog, toen Gross 45 was, kreeg hij z'n eerste hartaanval. Hoewel hij het in de jaren daarna rustig aan deed, overleed hij in 1953 aan een tweede hartaanval. Vrij snel daarna verdween hij uit het zicht. Zijn Jiddische humor was na de gruwelen van de Nazi's niet echt gewenst meer. Vóór de oorlog was hem al eens verweten dat hij met zijn grappen de Joden stigmatiseerde. Zijn antwoord daarop was: 'Als mijn humor stereotyperend is, dan kun je net zo goed lox en matzeballen verbieden.' *He Done Her Wrong* werd in 1971 heruitgegeven, maar alle kwalijke karikaturaal getekende negers werden eruit gehaald. In 2005 kwam uitgeverij Fantagraphics met een complete heruitgave van *He Done Her Wrong* met een voorwoord van Craig Yoe. Vorig jaar kwam Craig Yoe zelf met een gigantische heruitgave van al Gross' comicpagina's: *The Complete Milt Gross Comic Books and Life Story*. Dit hilarische meesterwerk van meer dan 350 pagina's is een grote aanrader. Herdrukken van Gross' krantenstripmateriaal uit de jaren 1920 en 1930 laat nog even op zich wachten, maar in het huidige stripklimaat, waarin vrijwel alles opnieuw wordt herontdekt, kunnen we er waarschijnlijk ieder moment een aankondiging over lezen.

Steeds raak

Milt Gross was een cartoonist pur sang. Alles wat hij tekende is grappig. Sommige mensen maken de vergissing om de snelheid van zijn werk en van zijn manier van werken te zien als teken dat hij maar wat op papier heeft gekwakt. Maar het tegendeel is waar. Iedere lijn die hij neerzet is raak. Hij is extreem in zijn composities, maar komt er altijd mee weg. Tekenaars als Robert Crumb, *Ren en Stimpy*'s John Kricfalusi, *Maus*' Art Spiegelman en *Mutts*' Patrick McDonnell kijken met bewondering naar zijn werk. *He Done Her Wrong* is belangrijk als één van de eerste echte grafische romans, maar vooral ook als geniale uiting van het werk van een geniale tekenaar. Die toevallig ook nog eens een keer heel erg grappig was.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

Op Gers blog **www.allthingsger.blogspot.com** *staan alle pagina's die Gross maakte voor* Ken *en nog een aantal meer en minder zeldzame vondsten.*

LINKS – Gross trok zich niets aan van conventionele verhoudingen.

HYA CAT ? GOVERNMENT ! INHERITANCE TAX — YOU KNOW!
PROPERTY TAX! - INCOME TAX - TAX VIEW AND BACK TAXES
NOW HERE'S A NICE CAR WELL DEAL
HOW'D YOU LIKE TO ANGLE A SHOW...?
CHAIN LETTER? INSURANCE?
I ONCE SLIPPED YOU A SARDINE IN CHI
BODY GUARD AND PROTECTIVE AGCY

ONDER – Behalve de tekstloze recensies maakte Gross ook nog losse grappen voor *Ken Magazine*.

Nate Powell
Van droom tot daad

ERIK VAN DER HOEVEN

Nate Powell (1978) maakte een prachtige, verontrustende grafische roman over twee jongeren die anders zijn dan hun leeftijdgenoten. Perry en Ruth zijn broer en stiefzus. Volgens medici hebben ze een psychische stoornis. De één is schizofreen, de ander heeft last van dwangneuroses. Zij zien veel rituelen als vitale handelingen.

ONDER - Ook bij deze Sherpa-uitgave krijgt men een bijbehorende boekenlegger.

Na het lezen van *Verzwelg me!*, de grafische roman van Nate Powell die vorig najaar verscheen bij uitgeverij Sherpa, besef je dat het leven met een psychische stoornis niet eenvoudig is. Sterker, vaak is het een hel. Ruth is voortdurend bezig orde te scheppen in de chaos die ze ervaart. Dan zet ze alle potjes met insecten en reptielen in haar kast in de juiste volgorde. Wanneer ze precies goed staan, stoppen de beestjes hopelijk met bewegen, denkt Ruth. Maar ook al zijn ze morsdood, ze blijft ze horen en ze blijven met hun poten schudden. En er zijn meer beestjes. Ze komen via het ventilatierooster haar kamer binnen. Op straat loopt Ruth heel voorzichtig, ze is doodsbang een beestje dood te trappen. Ook de kleinste torretjes schreeuwen dat ze uit moet kijken.
Ruth voelt zich klein en hulpeloos. Haar stiefmoeder begrijpt niet waar ze het toch over heeft. Ruth houdt haar angstgevoelens daarom voor zich. Alleen met Perry, haar stiefbroertje, durft ze erover te praten. Ook hij ziet dingen die anderen ontgaan. Perry leidt onder de dictatuur van de kleine tovenaar die steeds eist dat hij dingen voor hem doet.
In het huis waar Ruth en Perry wonen, leeft ook de grootmoeder van Perry. Ook zij hallucineert, maar dat komt waarschijnlijk door de vele medicijnen die ze moet slikken om haar kanker in toom te houden.

Droom

Nate Powell (Little Rock, Arkansas, 1978) werkte de afgelopen tien jaar met volwassenen met psychische problemen. De meeste hadden een ontwikkelingsstoornis, een vorm van autisme, sommigen worstelden met bipolaire depressies of schizofrenie. Na de studie aan de School voor Visual Arts in New York, was dat niet zo'n vreemde keus. Paton, zijn oudere broer waarmee hij opgroeide, is autist. De beeldroman *Verzwelg me!* gaat over de wereld door de ogen van mensen met een verhoogde psychische activiteit, of mensen met een psychisch probleem.
Nate waakte er voor zijn ervaringen te exploiteren. 'Er is een scherpe lijn tussen iets met je ervaringen doen en mensen uitbuiten. Ik heb geprobeerd dat uit elkaar te houden. Als er ook maar iets was dat terug te brengen was op iemand die ik kende, liet ik dat weg.'
Hij liet het boek aan een paar volwassenen met een stoornis, en aan hun familie zien. De reacties waren heel positief. In het beste geval werd het boek beschouwd als een subjectieve ervaring.
Het verhaal in *Verzwelg me!* is gebaseerd op een droom. De karakters in het verhaal zijn fictief. Alleen de oma op de bank

komt uit zijn eigen omgeving. 'Mijn oma kreeg in 1980 de diagnose kanker, ze had volgens haar dokter nog een jaar te leven. In werkelijkheid leefde ze nog 24 jaar, haar kanker kwam 4 keer terug. Steeds zeiden de artsen dat ze nog zes maanden had, of een jaar. Steeds herstelde ze. De eerste keer dat ze de diagnose kreeg, was ik 2 jaar.'

Om te revalideren en iets om handen te hebben begon grootmoeder te schilderen. 'Ze zag een tv-schilder; dat leek haar leuk. Ze kocht olieverf en doek en bleek heel veel talent te hebben.' De laatste jaren ging Nate's oma hallucineren, waarschijnlijk het effect van al de chemokuren.

In *Verzwelg me!* leeft de oma op de bank in de woonkamer. Dat, bedenkt Nate zich ineens, was precies wat de grootmoeder van zijn eerste vriendin deed. 'Die was ziek, en kwam vijf jaar nauwelijks overeind van haar sofa voor de tv.'

In de droom van Nate speelden een kikker en een kleine tovenaar een hoofdrol. Toen hij het begon met de verbeelding van zijn droom, kreeg het karakter Ruth een plekje in het verhaal.

'Toen er eenmaal een narratief subjectief kader was probeerde ik het te vertellen vanuit allerlei subjectieve ervaringen. De lezer weet dat het niet allemaal echt is, maar ik probeer die objectieve blik uit te sluiten.' Door die aanpak krijgt de subjectieve ervaring volgens Powell meer respect.

Diagnose is een label

Waardigheid en loslaten, zijn volgens Powell de begrippen waar *Verzwelg me!* om draait.

'Ook mensen met psychische problemen hebben recht op waardigheid als ze opgroeien en in hun verdere leven', zegt hij. Kinderen met een verhoogd bewustzijn, hebben het moeilijk op school. Hun omgeving zoekt een verklaring. De schooldirectie van Ruth zoekt een verklaring voor het impulsieve, explosieve gedrag, denkt dat het meisje aan de drugs is en roept stiefmoeder naar school. Pas daarna komt de schoolpsycholoog, die stelt als diagnose: schizofrenie en ocs.

Opvallend is dat gender bij het stellen van een diagnose een grote rol speelt. Voor jongens is uitdagend, actief, exuberant gedrag meer geaccepteerd. Bij meisjes wordt gedrag geduid met termen uit biologie, metafysica en religie. 'De symptomen lijken veel op elkaar, de reactie is gendergestuurd.'

Volgens de psycholoog is Ruth schizofreen en krijgt Perry het label neurotisch en gestresst.

'Zo'n diagnose is ook een label', stelt Powell. Een label dat op zich niet zoveel zegt. 'Autisme is een spectrum. Mijn broer heeft symptomen die wijzen op Asperger, maar hij is heel sociaal.' Naar gedrag alleen kijken, is ook niet voldoende. Powell ontdekte dat hij als boos of opgewonden is, veel van de bewegingen overneemt van zijn broer.

Ruth en Perry begrijpen elkaar, al zijn er sekseverschillen. En tot hun schrik drijven ze na verloop van tijd uit elkaar.

Waarom Ruth later haar eigen weg gaat, blijft in het midden. Stopt ze met medicijnen? Is het haar stoornis die zich ontwikkelt? Of rebelleert ze tegen haar ouders, op een voor een tiener normale manier? Powell: 'Ik weet het niet. Ruth is een meisje van 16, ze wil de baas over haar eigen leven blijven.'

Eisner Award

Verzwelg me! werd enthousiast ontvangen. Als eerste strip sinds *Maus* van Art Spiegelman in 1992, kreeg Nate Powell in 2009 een nominatie voor de LA Times Book Prize. In 2009 won hij de Eisner Award 2009 voor de beste grafische roman. Dat laatste verraste Powell volledig. 'Zo bijzonder vond ik mijn boek niet.'

Sinds die prijs is hij ineens een grote naam. Voor hij in 2003 begon aan *Verzwelg me!*, gaf hij in eigen beheer een autobiografisch *comic essay* uit van 50 pagina's. 'Het ging over mij, het werken met *'mental persons'* en mijn activiteiten als punkrocker.

Hij was jong, ongeduldig. Twintig pagina's aan een onderwerp besteden was meer dan genoeg. 'Mijn eerste werk was cryptisch, verwarrend en te haastig. Nu zou dat essay van 50 pagina's drie keer zo lang zijn.'

erik.van.der.hoeven@stripschrift.nl

Verzwelg me!

Powell
Sherpa 2010
ISBN 978-90-8988-010-9
Prijs €19,95
216 pagina's
Zwart/wit (sk)

Aan de slag met die grafische roman

De waardering voor het stripverhaal is in Nederland wezenlijk minder dan bij voorbeeld in Frankrijk en België. Dat heeft niet alleen te maken met de grootte van het taalgebied. Teveel talentrijke Nederlandse striptekenaars richten zich op het korte-bandwerk en op de gagstrip. Daarom een pleidooi voor de langere historische, avontuurlijke of autobiografische strip, voor de 'grafische roman'.

Sommige Nederlandse verhalen smeken erom verbeeld te worden. Zoals bij voorbeeld de levensgeschiedenis van de Schotse Nederlander Alfred Haighton (1896-1943), zoon van de steenrijk geworden oprichter van de N.V. De Eerste Nederlandsche Maatschappij tot Verzekering van Risico in Loterijen – de Lotisico – een verhaal op zich trouwens.

Haighton was futurist, wereldverbeteraar, overtuigd fascist en onverbeterlijke ruziemaker. Zijn verdere hobby's waren reizen, politiek en literatuur. De jonge miljonair verbleef afwisselend in Nederland en Zuid-Frankrijk, had contact met Hitler en ontmoette in zijn functie van vice-consul van Groot-Servië de door hem zeer bewonderde Mussolini.

De excentrieke Haighton, die wegens totale ongeschiktheid werd vrijgesteld van een directeurschap bij het familiebedrijf, was in 1922 medeoprichter van de eerste fascistische partij in Nederland: het Verbond van Actualisten.

Hij had contacten met gevestigde Nederlandse literatoren en met literaire talenten, raakte bij voorbeeld bevriend met dichter Willem Kloos ('Ik ben een god in het diepst van mijn gedachten'). Alfred Haighton was niet alleen redacteur van literaire tijdschriften, hij kocht ook een kunstblad, een drukkerij en richtte zelf een literair en een politiek (fascistisch) tijdschrift op.

De 'Doctor in de Philosophie' (hij beweerde in Los Angeles te zijn gepromoveerd op een proefschrift over Arthur Schopenhauer) kampte overigens naast al zijn branie met een licht minderwaardigheidscomplex omdat hij mank liep. Dat kwam door een ongeluk in zijn jeugd waarbij hij zijn heup brak. De gebeurtenis leidde er wel toe dat hij zich ook verdiepte in de orthopedie. Later kocht hij een zelfs een fabriek die kunstledematen maakte. En die belangstelling uitte zich ook in zijn partnerkeuze: drie van de vier vrouwen waarmee hij was getrouwd misten een been.

GETTING THE SCRIPT FRAME
ONCE YOU'RE HAPPY WITH THE LAYOUT AND PANEL DESIGN GO ON TO THE FINISHED PENCILS. THESE CAN BE AS LOOSE OR DETAILED AS YOU WISH, DEPENDING ON WHO'S DOING THE INKING
IF YOU'RE INKING THE STORY YOURSELF YOU CAN MAYBE CUT BACK ON THE DETAIL IF A SEPARATE INKER IS INVOLVED THOUGH, THE FINISHED PENCILS NEED TO BE AS COMPLETE AS YOU CAN MAKE THEM
HOWEVER, TO CUT DOWN ON YOUR PENCIL BILL, YOU DON'T NEED TO FILL IN ANY LARGE AREAS OF BLACK. JUST WRITING IN A SIMPLE "X" IN EACH AREA WILL DO. THE INKER CAN FILL IN THE 'SPOT BLACKS' LATER
THE POINT OF INKING IS TO PROVIDE A CRISP BLACK AND WHITE IMAGE FOR SCANNING IN
BEFORE THE ADVENT OF DIGITAL TECHNOLOGY, THE CAMERAS USED FOR CAPTURING ARTWORK DIDN'T GET A PARTICULARLY CLEAN IMAGE FROM PENCILS
REMEMBER THE POOR REPRODUCTIONS YOU'D GET FROM A PHOTOCOPIER WITH ANYTHING THAT WASN'T PURE BLACK AND WHITE?
BUT AS WE SAW ON PAGE 95, IT'S NOW POSSIBLE TO SKIP THE INKING STAGE ALTOGETHER AND SCAN IN THE PENCILS
WITH MODERN SCANNERS, YOU CAN CHOOSE WHETHER YOU WANT TO INK YOUR PENCILS BEFORE SCANNING THEM, OR TO SCAN THE PENCILS AND THEN "INK" DIGITALLY
NOW YOU INK IS UP TO YOU. PENS OR BRUSHES, EVEN MARKER PENS OR A MOUSE IF YOU WANT
THE MEDIUM DOESN'T MATTER AS LONG AS THE STORYTELLING IN THE FINISHED PRODUCT IS CLEAR AND UNDERSTANDABLE
DON'T CONFUSE CLEAN INKS WITH CLEAN LINES.
YOU NEED TO MAKE SURE THE INKS CONTAIN ONLY THE LINES THAT YOU WANT IN THE FINISHED PIECE. BUT THE LINE STYLE CAN BE AS "MESSY" AS YOU WANT. BILL SIENKIEWICZ'S ART IS A GOOD EXAMPLE

ONDER – Instructiepagina uit *Create you own graphic novel* over het uitwerken en inkten van de plaatjes na het maken van de pagina-indeling.

ERNAAST – Voorbeeld van een tekenstijl uit *Schrijven en illustreren van de grafische roman*: de werkwijze van striptekenaar Matt Busch, die tekent naar foto's, maar daar een eigen interpretatie aan toevoegt.

TEKENSTIJL 75
VERWIJZINGEN
De tekenaar van deze twee illustraties (Matt Busch) tekent naar foto's die hij zelf maakt.
JE EIGEN GEZICHTSPUNT
Busch probeert niet zo realistisch mogelijk te werken (want dan had hij net zo goed de foto zelf kunnen gebruiken). Hij interpreteert de afbeelding en maakt er iets nieuws van.

CREATE YOUR OWN GRAPHIC NOVEL
FROM INSPIRATION TO PUBLICATION – THE CREATIVE COMICS MASTERCLASS
MIKE CHINN AND CHRIS MCLOUGHLIN

Uiteindelijk gingen alle politieke en literaire aspiraties van Haighton ten onder door zijn intriges en ruziezoekerij.

De betere strip

Dat schreeuwt om een film, denk je in eerste instantie. Totdat de ruwe werkelijkheid toeslaat: eindeloos palaveren met politiek correcte, incestueuze subsidiecommissies en afhankelijk zijn van een producent die nog wat filmacteurs uit zijn stal moet plaatsen en die ook nog het recht van eindmontage eist. Van die dingen.

Veel aantrekkelijker is het om zo'n in potentie meeslepende en fascinerende geschiedenis in een grafische roman te verwerken. In het beeldverhaal geen hoofdrolspelers die onbedoeld de diva uithangen, onbeperkt toegang tot de meest exotische locaties, massascènes zover als de voorraad inkt en verf rijkt (of zover het geheugen van de computer toelaat), accessoires in overvloed, als je ten minste de goede documentatie erbij zoekt.

Het maken van een beeldverhaal eist, naast talent en creativiteit, toewijding, stamina en doorzettingsvermogen, maar is financieel overzichtelijk. Daarbij zijn er steeds meer stripliefhebbers van overtuigd dat het beeldverhaal een steeds belangrijker rol gaat innemen, niet alleen tegenover de traditionele roman, maar bij voorbeeld ook bij het journalistieke verslag en de (auto)biografie. Deze ontwikkeling heeft trouwens niets te maken met de toenemende gewoonte om 'de betere strip' een grafische roman te noemen. Die kwalificatie wordt steeds meer door uitgevers gebruikt voor de meest uiteenlopende beeldverhalen in de hoop de status van het 'stripverhaal' te verhogen, zoals tegenwoordig elk boek waarin een lijk voorkomt tot literaire thriller wordt gepromoveerd.

Verstandige inleidende woorden over het maken van een grafische roman zijn gratis te vinden op *www.wikihow.com/Create-a-Graphic-Novel*, waar aan de hand van twaalf stappen in *no nonsense*-taal duidelijk wordt gemaakt wat het maken van een grafische roman behelst.

Masterclass

Het boek *Writing and Illustrating the Graphic Novel* van de Engelse stripmaker Mike Chinn, dat in 2005 verscheen onder de Nederlandse titel *Schrijven en illustreren van de grafische roman – Alles wat je moet weten om een geweldige grafische roman te maken* (ISBN 90-5764-581-5, 128 pagina's) gaat uiteraard een stuk dieper. In zes uitbundig geïllustreerde hoofdstukken geeft Chinn veel informatie over de opzet van het beeldverhaal, de elementen die het moet bevatten, het schrijven van een scenario en het illustreren daarvan.

Ook voor stripliefhebbers die zelf geen ambitie hebben om een beeldverhaal te maken is het boek heel informatief. Al lezend en kijkend komen op een zeer toegankelijke wijze alle elementen langs die een beeldverhaal zo intrigerend kunnen maken: van mise-en-scène tot kaderindeling, verhaaltempo, kleurgebruik, tekentechnieken, lay-out, dialogen en bijschriften: alles verduidelijkt met illustraties uit bestaande bekende beeldverhalen of met speciaal voor het boek aangeleverde tekeningen.

Het laatste hoofdstuk is gewijd aan het publiceren van je beeldverhaal en geeft onder meer praktische aanwijzingen hoe je het best uitgeverijen en redacteuren kunt benaderen. *Schrijven en illustreren van de grafische roman* bevat ook een register en een lijst met naslagwerken.

Heel anders van opzet is het in 2006 verschenen educatieve boek *Create your own Graphic Novel From Inspiration to Publication – The Creative Comics Masterclass* (ISBN 978-1-904705-90-1, 160 pagina's) eveneens samengesteld door Mike Chinn, samen met de Britse landschapsschilder en tekenaar Chris McLoughlin.

In het speelse *Create your own Graphic Novel* geeft hoogleraar beeldverhalen Franklin Eisner (!) samen met enkele van zijn studenten een *masterclass* op een manier die sterkt lijkt op de methode die Scott McCloud toepaste in zijn inmiddels klassieke boek *Understanding comics – The invisible art*. Daarin behandelt de getekende hoofdpersoon op een aanschouwelijke manier allerlei basistheorieën over de comic. In *Create your own Graphic Novel* pakt Franklin Eisner met zijn team telkens een thema aan dat hij in twee pagina's in woord en beeld behandelt. Naast de al genoemde thema's in het andere boek behandelt hij in de acht hoofdstukken ook onderwerpen als het construeren van een verhaallijn, het gebruik van filmtechnieken, het schrijven van een korte samenvatting en digitale camera's. Bij dit boek ligt de nadruk meer op het maken van strips met behulp van de computer, zoals het hoofdstuk *'Computers as creators'* en de thema's *'bitmap and vector software'*, *'working online'* en *'scanning in hand-drawn artwork'* aangeven. Ook bij dit boek weer een register, een lijst met naslagwerken en ook glossarium met vakwoorden verklaard.

Eén boeiende levengeschiedenis en twee inspirerende boeken over het maken van een beeldverhaal: jonge en rijpere talentvolle stripmakers... waar wachten jullie nog op?

dik.rondeltap@stripschrift.nl

[DE BOVENTOON]

KRACHTIGE METAFOOR IN EENVOUD

Op weg naar Zoar

Sela
Prometheus 2010
ISBN 978-90-446-1631-6
120 pagina's
Prijs €17,95
Zwart/wit (sk)

Deze grafische roman met autobiografische kenmerken heeft als leidende thema's het verzuilde leven binnen het reformatorisch milieu en de zoektocht naar een religieuze identiteit. Binnen dit milieu speelt zich het leven af van een dertienjarig meisje dat met haar grote familie in een rijtjeshuis woont ergens in Zeeland.
De schrijfster en tekenares **Liesbeth Goudswaard-Labeur**, werkend als beeldend kunstenares, schetst een zondag uit het leven van het meisje Sela. Deze puber wordt 's nachts geteisterd door angstdromen, waarin de reformatorische zuil door de externe druk dreigt ten onder te gaan. De gereformeerde gemeenschap ontvlucht in haar dromen het goddeloze Nederland en reist, gelijk Lot, naar Zoar, de stad die door God wordt gespaard. In het Bijbelverhaal worden de steden Sodom en Gomorrah vernietigd. Zij vraagt zich af wat er van de mensheid terecht zal komen als de Heere hem verlaat. Zelfs tijdens de twee zondagsdiensten dwalen haar gedachten bij voortduring af naar haar fantasiewereld. Door het voortzetten van de dromen binnen het alledaagse weet zij te ontkomen aan het benauwende krachtenveld binnen het geloof. De schrijfster abstraheert daartoe van het concrete. De teksten zijn doordesemd met Bijbelteksten, de tale Kanaans en psalmregels. De titel van deze grafische roman kan worden gezien als een metafoor voor het met de rug naar de seculiere maatschappij gaan staan. De in zwart/wit uitgevoerde semi-realistische tekeningen, met uitstapjes naar het surrealisme, zijn van een ontroerende eenvoud. Zij zijn bepalend voor de emoties en de sfeer binnen het werk. RB

Zwart/wit is voldoende

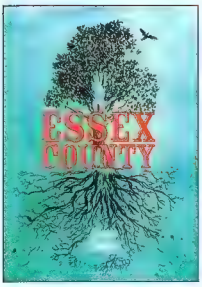

Essex County

Lemire
Oog & Blik/
Bezige Bij 2010
ISBN 978-90-5492-294-0
Prijs €34,90
512 pagina's
Zwart/wit (sk)

De grafische roman *Essex County* speelt zich af op het Canadese platteland en vertelt het verhaal van diverse generaties landbouwers die, naast het harde bestaan, afleiding zoeken in ijshockey.
De hoofdpersonen komen allen uit gemankeerde families en zitten opgesloten in een dagelijks patroon dat niet aan hun verwachtingen voldoet. Wat *Essex County* vooral interessant maakt, is de eenzaamheid van de menselijke natuur. Elk individu ontwikkelt een systeem om daarmee om te gaan.
Het deelnemen als prof aan het hectische ijshockey, het verstilde en verstikkende landleven, het is een slingerbeweging tussen kortstondige gevoelens van gelukzaligheid en langdurige eenzaamheid.
Door hun onthutsende middelmatigheid zijn deze ijshockeyspelers uit de provincie niet in staat zich staande te houden in het naijverige ijshockeymilieu. Als de bewondering van het kritische publiek wegvalt, slaat de leegte van het Canadese platteland meedogenloos toe. Praktisch niemand kan zich ontrekken aan het stilstaande decor van de bekrompen gemeenschap. De teksten binnen deze fascinerende collages van herinneringen zijn uiterst kaal en sober. De schetsmatig realistische tekenstijl met tekeningen in zwart/wit heeft ook niet meer nodig. De impressies van elkaar nauwelijks verdragen en wachten op betere tijden raken aan de kern van het bestaan. In deze *bildungsroman* beschrijft de jonge schrijver/tekenaar **Jeff Lemire** met liefde, maar tevens met distantie zijn jaren des onderscheids. RB

Fun Home – Familiedrama

Bechdel
Atra 2010
ISBN 978-90-77866-47-7
Prijs €23,90
240 pagina's
Steunkleur (sk)

Groot worden in een affectief poolklimaat

In New York stond het familiedrama *Fun Home* van **Alison Bechdel** twee weken op de bestsellerslijst van de *New York Times*, in de staat Missouri werd het boek uit de openbare bibliotheek verwijderd. De meer ervaren striplezer begrijpt: hier gaat het om een stripboek dat zeer de moeite waard is met een – in ieder geval voor puriteinse Amerikanen – controversiële inhoud.

Fun Home – Familiedrama gaat over het gezin Bechdel: vader Bruce, moeder Helen, dochter Alison en de iets jongere zonen Christian en John. De familiegeschiedenis wordt, heen en weer schietend door de tijd, verteld door Alison, een intelligente jonge vrouw met literaire interesses en twijfels over haar seksuele geaardheid.

Het is bepaald geen alledaags gezin dat daar woont in Beech Creek, Pennsylvania, een slaperig provinciestadje. Vader is naast onderwijzer ook begrafenisondernemer. In zijn vrije tijd is hij vakkundig, maar obsessief bezig om hun neo-gotische huis, gebouwd aan het eind van 19e eeuw, te herstellen in zijn oorspronkelijke staat. Moeder is een dwangmatige perfectioniste met toneelambities. De kinderen groeien op in een familelijk excentrieke, intellectuele omgeving, maar enige affectie ontbreekt: Alison heeft het over het poolklimaat waarin ze opgroeien, met ouders die zich bijna lijken te schamen voor het feit dat ze getrouwd zijn.

Vader Bruce overlijdt op 44-jarige leeftijd als hij in de wegberm wordt aangereden door een vrachtauto. Alison, dan twintig en studente vraagt zich af of haar manisch-depressieve vader wellicht zelfmoord heeft gepleegd. Hij was in opspraak gebracht wegens seksuele contacten met jonge jongens, in een politieverbaal hypocriet omschreven als het aanbieden van bier aan een 17-jarige jongen.

Alison Bechdel (1960) is een nauwgezet archivaris van haar eigen leven. Sinds haar tiende houdt ze een dagboek bij. Na haar middelbare school vertrok zij naar New York en meldde zich bij diverse kunstacademies, maar werd telkens afgewezen. Zij werkte enige jaren bij uitgeverijen in diverse kantoorbaantjes. In 1983 werd haar strip *Dykes to watch out for* gepubliceerd in de krant *Womannews*, later volgden andere kranten en tijdschriften. Vanaf 1990 wijdt Bechdel zich voltijds aan het maken van beeldverhalen.

Fun Home werd in 2006 door *Time Magazine* – een briljante autobiografie – uitgeroepen tot het beste boek van het jaar. Alison Bechdel vertelt een soms hartverscheurend, gelaagd verhaal over opgroeien in een ongewoon gezin in een kleine stad en haar moeizame verhouding met haar vader. De gedetailleerde, veelzeggende semi-realistische tekeningen, de (zwarte) humor en de literaire verwijzingen in de tekst zorgen samen voor een meeslepend leesavontuur, waarmee zij het autobiografische beeldverhaal naar een nieuwe hoogte heeft getild. DR

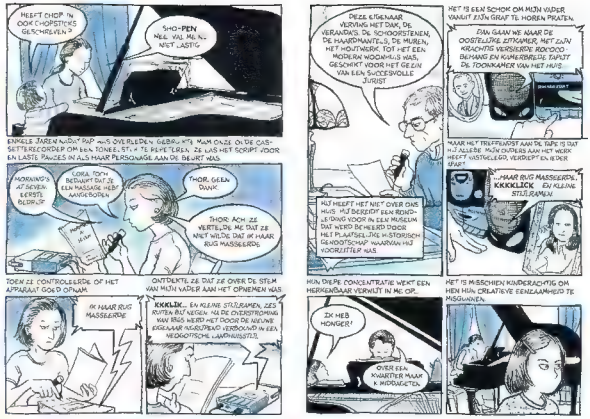
HEEFT CHOP IN JOUW CHOPSTICKS GESCHREVEN?
SHO-PEN NEE, VAL ME NU NIET LASTIG
ENKELE JAREN NADIEN RUIMT MIJN OUDERLIEF EEN GEBRUIKTE MUM OP EN DE CASSETTERECORDER OP EEN TONEELSTUK TE REPETEREN. ZE LAS HET SCRIPT VOOR EN LASTE PAUZES IN ALS HAAR PERSONAGE AAN DE BEURT WAS.
MORNING'S AT SEVEN. EERSTE BEDRIJF
CORSA. TOCH? BEDAART DAT ZE EEN PASSAGE HEEFT AANGEBODEN
THOR. GEEN DANK
THOR: ACH. ZE VERTELDE ME DAT ZE NIET WILDE DAT IK HAAR RUG MASSEERDE
TOEN ZE CONTROLEERDE OF HET APPARAAT GOED OPNAM
IK HAAR RUG MASSEERDE
ONTDEKTE ZE DAT ZE OVER DE STEM VAN MIJN VADER AAN HET OPNEMEN WAS
KKKLIK... EN KLEINE STÖRINGEN, ZES RUITEN BIJ WEGEN VAN DE OVERSTROMING VAN BIJNA HEEFT HET DOOR DE HOUWE EIGENAAR NOG STEEDS VERBOUWD IN EEN NEOGOTHISCHE LAMPENKAP.
PEZE EIGENAAR VERVING HET DAK, DE VERANDA'S, DE SCHOORSTENEN, DE HAARDMANTELS, DE MUREN, HET HOUTWERK. TOT HET EEN MODERN WOONHUIS WAS, GESCHIKT VOOR HET GEZIN VAN EEN SUCCESVOLLE JURIST
HIJ HEEFT HET NIET OVER DAT HUIS. HIJ BEKIJKT EEN RONDJE OVER VOOR IN EEN MUSEUM DAT WERD BEHEERD DOOR HELP PLANTSEN. EN HISTORISCH GEMOOTSCHAP WAARVAN HIJ VOORZITTER WAS
HET IS EEN SCHOK OM MIJN VADER VANUIT ZIJN GRAF TE HOREN PRATEN.
DAN GAAN WE NAAR DE OOSTELIJKE EINDMUUR, MET ZIJN KRACHTIG VERSIERDE ROCOCO-BEHANG EN KUNSTZINNIGE ZUILEN. DE TOONKAMER VAN HET HUIS...
MAAR HET TREFFENDST AAN DE TAPE IS DAT HIJ ALLERLEI MANKEMENTEN AAN HET WERK HEEFT VASTGELEGD, VERSLEPT EN IEDER STAAT
...MAAR RUG MASSEERDE. KKKKLICK EN KLEINE STILSTAANDEN
HUN DIEPE CONCENTRATIE WEKT EEN HERKENBAAR VERHUIST IN MIJ OP.
IK MEB HONGER!
OVER EEN KWARTIER MAAR K MEDDELDEN.
HET IS MISSCHIEN KINDERACHTIG OM HEN HUN CREATIEVE EENZAAMHEID TE MISGUNNEN.

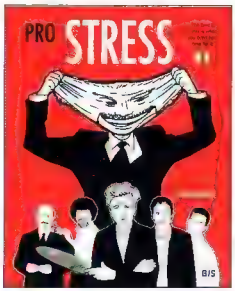

Pro Stress 1

Hoogerbrugge
BIS 2010
ISBN 978-90-6369-236-6
Prijs €19
96 pagina's
Kleur (hk)

Verrassende humoristische webcomic in boekvorm

Han Hoogerbrugge is een Nederlandse internetillustrator van het eerste uur. Hoewel hij ook in kranten en tijdschriften publiceert is zijn website *Hoogerbrugge.com* zijn echte visitekaartje. Op een subsite daarvan – *Prostress.com* – plaatst hij elke dag een dynamische webcomic. Het zijn vaak ironische, puntige en licht-absurde overpeinzingen over de neuroses van het dagelijkse leven en wereldse gebeurtenissen. Stress is voor hem geen negatieve emotie; Hoogerbrugge haalt er juist voor zijn werk inspiratie uit. In de webcomic komt een alter ego van hem voor, maar ook een rij illustere types als David Lynch en Quentin Tarantino (in dialoogvorm), Kadhafi, Bob Ross, Nick Cave, Dr. Phil, Obama, Bono, prins Charles en zijn geliefde Camilla, Silvio Berlusconi, de Hulk en een Smurf. De grappen zijn op een haast steriele wijze vormgegeven. In drie plaatjes, die in een klikkende sequentie opgevraagd moeten worden, voert Hoogerbrugge zijn personages doorgaans in driekwart op en laat hij ze tegen een witte achtergrond monologen of dialogen houden. Soms zijn het dezelfde illustraties en is alleen de tekst veranderd. Vaak lijken de plaatjes op elkaar, maar heeft hij toch met andere lichaamshoudingen, gelaatsuitdrukkingen, kledingstukken of attributen veranderingen aangebracht.

Gelukkig is nu een deel van deze webcomic gebundeld in het eerste deel van *Pro Stress*. Ook zonder te klikken levert de combinatie van statisch ogende personages en puntige commentaren hilarische, melige en vervreemdende grappen op. *Pro Stress* is een vernieuwende en verrassende humorstrip. RS

Een aanwinst voor je boekenkast

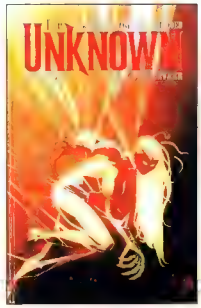

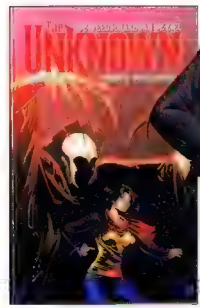

The Unknown 1: De weegschaal van de ziel
The Unknown 2: Een duivel van vlees en bloed

Waid & Oosterveer
DLC 2010
ISBN 978-90-8884-068-3 (deel 1)
ISBN 978-90-8884-069-0 (deel 2)
Prijs € 45 (cassette)
96 pagina's
Kleur (hk)

Gelouterd comic-scenarist **Mark Waid** boorde met *The Unknown* een genre aan dat balanceert op de grens van horror, suspense en actiethriller. Protagoniste is de gefortuneerde privédetective Kate Allingham. Al snel komt de lezer te weten dat ze als gevolg van een hersentumor nog slechts een half jaar te leven heeft en lijdt aan hallucinaties. Ze besluit haar speurderstalenten aan te wenden om te ontrafelen wat haar als mens te wachten staat na de dood? Haar *sidekick* is de uitsmijter James Doyle, een spierbundel die tevens is behept met de gave gedachten te lezen. Samen begeven ze zich in een schemerwereld vol paranormale verschijnselen en nachtmerriefiguren. Het eerste deel draait om de mysterieuze verdwijning van een kostbaar apparaat waarmee een tweetal schimmige wetenschappers het gewicht van de menselijke ziel willen meten. Hun zoektocht brengt Allingham en Boyle letterlijk tot aan de poort van het hiernamaals. Het tweede deel, waarbij een door demonen bezeten moordenaar een slaperig stadje terroriseert, sluit hierop aan. De scenario's van oudgediende Waid zijn bepaald geen lichte kost. De verweving van verschillende genres leiden tot een gecompliceerd plot. Onderweg naar de ontknoping zullen de meeste lezers nog wel eens terug willen bladeren om te zien hoe het ook al weer zat. Al is ook voorstelbaar dat de lezer zich niet veel zal bekommeren om de finesses van het plot en zich in één adem naar de finale werkt, want het de strip laat zich lezen als een voortdenderende sneltrein. Niet in de laatste plaats is dat dankzij het tekenwerk van **Minck Oosterveer**. In de tekst op de achterflap wordt hij Nederlands belangrijkste realistische striptekenaar genoemd. Wellicht is dat iets teveel eer, maar zeker is dat hij een fraai stukje werk heeft afgeleverd. Hij is erin geslaagd authentieke en tot de verbeelding sprekende personages neer te zetten met meeslepende actie- en gruwelscènes. TB

Papa, mama, ik twijfel aan mijn geaardheid.
Maar jongen toch, da's heel normaal Iedereen heeft zo'n fase in z'n leven. Wij zullen je helpen met het maken van die complexe keuze.

Hammertime

Jeroom
Harmonie/
Vrijdag 2010
ISBN 978-90-6169-964-4
Prijs € 14,90
96 pagina's
Kleur (sk)

De Smurfen in een andere context

Fijnzinnig is de humor van **Jeroom (Jeroom Snelders)** bepaald niet. Dat weerhoudt de lezer er geenszins van te kunnen genieten van het in deze bundel verzamelde werk. De huistekenaar van het welhaast onvolprezen *Humo* toont hier zijn vaardigheden in uiteenlopende, karikaturale beeldverhalen. Foto's, ansichtkaarten, schilderijen, boekomslagen, enzovoorts: niets is veilig om bewerkt te worden tot absurde grappen en curieuze mengsels van personages, tijdvakken en stijlen.

Wie de Smurfen wel eens in een andere context wil meemaken of het katholieke karakter van Willy Vandersteens schepsels op onverwachte wijze belicht wil zien is bij Jeroom aan het goede adres. Heilige huisjes die niet van een knipoog kunnen worden voorzien lijken in zijn universum nauwelijks denkbaar. Smaken mogen verschillen maar de originaliteit en grafische begaafdheid dwingen respect af. KR

[EN VERDER]

Aardbei & chocola (Aurita, Xtra). Expliciet in beeld gebrachte vertiefde geilheid tussen de Franse tekenares van Oosterse oorsprong Aurélia Aurita (naamgenoot – in het Latijn – van de in Nederland veel voorkomende oorkwal) en de Fransman Frédéric Boilet, stripmaker en mangakenner. Het vlot in cartoonachtige stijl getekende, nogal simpele en eenzijdige verhaal is door de media gehyped als een soort *Fear of flying* (Erica Jong) van de strip. DR

Arin en het volk van de hunebedbouwers 5: De schedel van Mag-Hun (Le Roux/Wijtsma, Edu'actief). Dit verhaal, gericht op kinderen vanaf 9 jaar, is een mengeling van actie en educatie. Het zet de kinderen aan het denken over tradities van lang geleden terwijl het verhaal zelf ook wel de nodige inspanning vraagt om goed te volgen. TdK

De boeken van de zieners 1: De bastaard (Gaudin/Sieurac, L). Fitz, de bastaardzoon van prins Chevalric, blijkt aan het hof van de zienerkoning Vlijm in de geest van een dier te kunnen treden. Aardige fantasy. BP

China 1: De tijd van de vader (Kunwu/Otié, Oog & Blik/Bezige Bij). We kijken door de ogen van een opgroeiende jongen naar de wijze waarop China ten tijde van Mao haar volk communisme leert. TdK

De fantastische avonturen van Edgar Poe 3: De rode dood (Thouard/Seiter, Casterman). Deze hommage aan Edgar Allen Poe gaat hier en daar kort door de bocht. De sombere sfeer, waarin je je voortdurend in een eindeloze regenachtige nacht lijkt te bevinden, doet soms verlangen naar de avonturen van Quick en Flupke. TL

Elsje 4: Geniet maar van jezelf zolang je jong en onbedorven bent (Valkema/Hercules, DLC). Voortzetting van deze heerlijke serie, maar dan wel opgenomen binnen het fonds van uitgever DLC. Ook gelimiteerd beschikbaar met harde kaft. AvO

Fables 2: De dierenboerderij (Willingham/Buckingham/Leialoha, Vliegende Hollander). Originele serie over personages uit sprookjes, folkloristische verhalen en mythische figuren die door 'De Tegenstander' zijn verdreven uit hun habitat. Ze vormen een clandestiene groep in het tegenwoordige New York. Populairste Amerikaanse comic van dit moment, veelvuldig bekroond. DR

Jan, Jans en de kinderen 46 (Studio Jan Kruis, Sanoma). Het gezin Tromp, inclusief

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Zelfgecultiveerde krakkemikkigheid

Pam Emmerik is een getalenteerde vrouw. Ze is niet alleen actief als beeldend kunstenares maar heeft inmiddels ook haar sporen achtergelaten in de literatuur. De wervende citaten uit enkele besprekingen van haar werk op de achterzijde van *Jummie! – Het ware leven van een adoptieprinses* hebben betrekking op eerdere publicaties. De lof die daarin wordt toegezwaaid aan haar verbeeldingskracht en literaire capaciteiten verdampt na lezing van dit stripverhaal. Een slap verhaal over het pubermeisje Marita dat niets van haar ouders wil weten, zich in fantasieën over haar vermeende status als geadopteerde prinses wentelt en daarnaast worstelt met vriendschappen, seks en toekomstperspectieven – veel meer valt er eigenlijk niet te vertellen over dit boek. Erg origineel is het niet. De bewust kinderlijke en slordig aandoende tekenstijl (die doet denken aan gedateerde undergroundcomics) mag dan aansluiten bij de leefwereld van de hoofdpersoon, het vormt geen stimulans voor de lezer om zich mee te laten slepen in deze zwart/wit-vertelling. Hier en daar laat Emmerik zien wel degelijk te beschikken over een goede tekenpen en een eigen stijl maar de zelfgecultiveerde krakkemikkigheid die de uitstraling van het geheel bepaalt blijft overheersen. Het resultaat is ronduit teleurstellend.

Een dergelijk verhaal zou op enige sympathie kunnen rekenen wanneer het een autobiografisch product is van een puberende tekenaar. Maar zelfs dan is het moeilijk voorstelbaar dat een *mainstream*-uitgever het in harde kaft uitbrengt onder de noemer grafische roman. Het gebruik van die term hier is een opportunistische *claim to fame* die slechts bijdraagt aan verdere inflatie van dit label. Literatoren die het aandurven een eigen geluid in stripvorm te vertolken zijn in het Nederlandse taalgebied meer dan welkom; al was het maar omdat het gangbare verstrippen van bestaande literatuur de ontwikkeling van het medium alleen tot op beperkte hoogte stimuleert. Maar wie de stap waagt en redenen ziet ergerlijk tekenwerk in te zetten moet met een aanmerkelijk beter verhaal komen. KR

Jummie! – Het ware leven van een adoptieprinses

Emmerik
Nigh & Van Ditmar 2010
ISBN 978-90-388-9348-8
Prijs €24,95
144 pagina's
Zwart/wit (tik!)

huisdieren, vrienden, vriendinnen en verdere familie, komt wederom in herkenbare, grappige situaties terecht. DR

Kaamelott 5: De reuzenslang van het Schaduwmeer (Dupré/Astier, Casterman). Vermakelijke aflevering over de domme en laffe ridders Parsifal en Karadoe die een dorpje moeten bevrijden van een reuzenslang. TdK

Magasin general 6: Ernest Latulippe (Loisel/Tripp, Casterman). De reeks is gelauwerd en bekroond maar begint langzaamaan door de hoeven te zakken. Zelfs in *Dagboek van een herdershond* werden sfeerscènes afgelost met enige actie. De auteurs hebben keer op keer besloten de serie uit te breiden met een nieuw deel, nu is het tijd voor een einde met gepaste climax. TdK

Mister Hyde vs. Frankenstein 1: De laatste nacht van God (Dobbs/Marinetti, Daedalus). Twee literaire werken uit de 19e eeuw zijn geconvergeerd tot een horrorstrip die recht doet aan de Victoriaanse traditie van Dickens en Shelley. Sobere kleuren met veel zwartpartijen bepalen de sfeer van dit in Londen en Schaffhausen spelende 'wordt vervolgd'-verhaal. RB

Het leven gaat verder

De dood past, vinden sommige volwassenen, niet in het leven van een jong kind. In *Mijn mama is in Amerika en ze heeft Buffalo Bill ontmoet* van **Jean Regnaud** en **Emile Bravo** is de vaderfiguur zo'n iemand. Hij vertelt zijn twee zoontjes Jean en Paul dat hun moeder een lange reis maakt. Jean, een jongetje van net zes jaar, heeft het er moeilijk mee. Waarom belt zijn moeder niet? Houdt ze niet meer van hem en zijn broertje? De onzekerheid zorgt voor grote problemen. Wat moet hij zeggen als de juf vraagt wat zijn vader en moeder doen. Het angstzweet breekt hem uit. 'Mijnpapaiswerkgever, mijnmamasecretaresse.', gooit hij er uit.

Met kerst volgt een grote schok. Jean hoort van het buurmeisje Michelle dat de Kerstman niet bestaat en dat zijn moeder dood is. Dat klopt, zegt zijn vader: 'Als je groot bent, bestaat de Kerstman niet meer. Maar voor je broertje bestaat hij nog wel.'

Het verhaal laat zien dat goede bedoelingen verkeerd kunnen uitpakken. Om zijn kinderen te beschermen houdt de vader verborgen wat er is gebeurd. De jongens worstelen met hun gevoelens en onzekerheden. Maar net als andere kinderen ruzieën Jean en Paul veel; en maken ze het weer beter. Ze gaan naar school en doen ondeugende dingen.

Regnaud vertelt het zware verhaal met veel humor. Bravo gebruikt graag gerafelde strookjes en vakjes om de tekst in te stoppen. Soms kiest hij voor de klassieke kadrering, meestal zweven de tekeningen over de pagina. Door het omslag lijkt *Mijn mama is in Amerika en ze heeft Buffalo Bill ontmoet* een spannende kinderstrip over reizen en indiaantje spelen. Zo kun je het boek ook lezen. Voor volwassenen is het boek een variant op Max Velthuijs' *Kikker en het vogeltje*. Een verhaal over leven, dood, afscheid, rouw en verder leven. EvdH

Mijn mama is in Amerika en ze heeft Buffalo Bill ontmoet

Regnaud & Bravo
Silvester 2010
ISBN 978-90-5885-488-9
Prijs € 19,95
120 pagina's
Kleur (hk)

Fantasy in het berkenbos

Het verhaal voltrekt zich in een wereld die ten onder gaat omdat de zon uiteen zal spatten. Yama, het dochtertje van het dorpshoofd en zijn vrouw Irida, is een wildebras. Met haar slinger gaat ze op jacht. In het bos, waar de Reiders de baas zijn, de soldaten van dictator Orlant.

De dorpsbewoners zijn afhankelijk van de luimen van de dictator. Hem ontgaat niets. Ook niet dat er iets uit de hemel valt in de buurt van het dorp. Een soldaat die het zwaard beetpakt, verglast en valt in splinters uiteen. Yama pakt het zwaard beet als Orlant haar moeder opeist. Ze krijgt het gevaarte niet los, maar blijft ongedeerd. Het is het begin van een *Excalibur*-verhaal. Yama is de uitverkorene.

De setting is een alledaags bos dat bevolkt wordt door fantasydieren en gewone mensen. De dierenwereld fascineert, met zijn droomdieren. Maar het bos is een alledaags berkenbos en grasland lijkt vers gemaaid. Het verhaal is de zoveelste versie van Luke Skywalker. Een (semi-)wees bekwaamt zich om zijn, in dit geval haar wereld te redden. Haar mentor, zal later ongetwijfeld blijken, de boezemvriend van de latere dictator, de *dark force*.

Sylviane Corgiat schreef scenario's voor verschillende reeksen. *De glazen degens* is vakkundig getekend door **Laura Zuccheri**. Zij is illustrator en tekent strips sinds 1992. Zuccheri tekende de avonturen van *Ken Parker*. Ze is (in Italie) bekend van de reeks *Julia* van scenarist Berardi, over een criminologe. EvdH

De glazen degens 1: Yama

Corgiat & Zuccheri
Daedalus 2010
ISBN 978-90-88101-52-6
Prijs € 16,95
56 pagina's
Kleur (hk)

[EN VERDER]

De oorlog van de Sambers 4: Werner & Charlotte 1: Herfst 1768 (Ystaire/Boidin, Futuropolis/Glénat). Dit verzorgde album geeft een inkijk in het leven van de Franse familie Samber. Met intriges alom aan het Oostenrijkse hof. BP

Oude tijden – De kus van de koning (Sfar, Dog & Blik/Bezige Bij). Fantasierijk, knap in elkaar gestoken sprookje dat vertelt over de queeste van de jonge Cassian naar zijn grote liefde Nadine, die niets van hem moet hebben en de wijde wereld intrekt. Met tovenarij en prachtige bijfiguren. DR

Suske en Wiske 311: De stuivende stad (Morjaeu/Van Gucht, Standaard). Amusante aflevering waarin de stad Antwerpen wordt bedreigd door de Zwarte Madam en haar handlangers. Jammer alleen dat de uitgeverij het album op het omslag ontsierd heeft met reclameteksten. Daar zijn toch stickers voor? En dan te bedenken dat uitgeverij Standaard de vormgeving van de serie veranderde om het omslag beter tot zijn recht te laten komen. Uitgevers . het zijn soms net slagers, meneer. RS

De tempelier 1: De onthullingen van de ridder (Falba/Bono, Daedalus). Dit fraai in beeld gebrachte kruisridderepos is wat overgeromantiseerd ten opzichte van de historische werkelijkheid. Dat maakt het juist zo lekker leesbaar HW

2010 Opgetekend – Het jaaroverzicht in cartoons (Collignon/Janssen/Munnik/Van der Schot/Verwey, Spectrum). Leuk dat Spectrum doorgaat met de jaaroverzichten aan

Abraham in diaspora

Marek Halter, geboren als Poolse jood, vluchtte met zijn ouders uit het getto van Warschau tijdens de Tweede Wereldoorlog, en kwam uiteindelijk in Parijs aan, waar hij zich vestigde. Daar studeerde hij pantomime bij de beroemde Marcel Marceau, begon hij te schilderen en in de jaren 1970 romans te schrijven.

In 1983 schreef hij de succesvolle roman *De herinnering aan Abraham*. Het boek verbindt de levens van Abraham, de schrijver die leefde rond 70 na Christus, en Abraham de drukker, de vader van Marek. Het schetst een beeld van de vele omzwervingen van de joden in de diaspora door de (twintig) eeuwen heen.

Onlangs verscheen het eerste deel van de stripversie van deze roman, met als titel *De paden der ballingschap*. De Franse scenarist **Jean-David Morvan**, bekend van onder andere *Konvoi* en *Robbedoes en Kwabbernoot*, bewerkte het boek van zevenhonderd pagina's tot een stripscenario. De Vlamingen **Ersel** en **Steven Dupré** zorgden voor het tekenwerk.

De strip begint met de verwoesting van de tweede joodse tempel te Jeruzalem in 70 na Christus, waarbij de schrijver/kroniekeur Abraham naar Alexandrië vluchtt voor de Romeinse belegeraars, met vrouw en kinderen en al zijn geschriften. Onderweg wordt hij overvallen, zijn vrouw wordt verkracht en vermoord, maar uiteindelijk belandt hij in de Egyptische stad. Het verhaal van Abraham de schrijver (vluchten, en leven in ballingschap) is mijn vermaak, zo zien we Halter zeggen in de strip, terwijl hij op zoek is naar zijn familiegeschiedenis. De tekenaars hebben dat leuk verbeeld door hem soms te laten rondwandelen door zijn eigen verleden.

De tekeningen zijn fraai en sfeervol, maar het scenario is helaas minder. Hopelijk wordt dat rechtgetrokken in de volgende delen. RS

De herinnering aan Abraham 1
De paden van de ballingschap

Marek Halter & Jean-David Morvan & Ersel & Dupré
Casterman 2010
ISBN 978-90-[illegible]-4376-[illegible]
Prijs € 12,50
48 pagina's
Kleur
☆☆

de hand van spotprenten van een topgezelschap Nederlandse cartoonisten. Leuk en leerzaam, zelfs. RS

Uchronie(s) – New Byzance 3: Realiteiten (Chabbert/Corbeyran, Daedalus). Taaie reeks die totale herlezing vraagt. Chabbert kan tekenen, misschien wat klinisch, maar ook hij zit gevangen in het ingewikkeld gesponnen web van schrijver Corbeyran die drie reeksen tot één laat vloeien. TdK

Van nature uit 2: Nergens bang voor (Chauzy/Barrois/Lindingre, Glad IJs). Tekenaar Jean-Christophe Chauzy voert zichzelf als loser en burgerman op in deze hilarische *Fluide Glacial*-strip. RS

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
Nu vele Suske en Wiske-items in onze webwinkel!
-MAU-
Prof Barabas
Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

Biografie van een striptycoon

In *SGF* wordt met een tong in de wang het mythische levensverhaal verteld van de striptekenaar S.G.F. Spruyt. Het is de geschiedenis van een jonge talentvolle maar armlastige tekenaar die zijn ziel aan de duivel verkoopt, zich introuwt bij een grote stripuitgeverij en zelf uiteindelijk een stripimperium opbouwt met gebruik van de meest barbaarse en hardvochtige kapitalistische methodes, zoals bij voorbeeld Chinese zombiewerkkrachten. Waarna het hem ook nog lukt om toe te treden tot het culturele pantheon als god-tekenaar.

Het fraai in semi-realistische stijl getekende, fantasievolle verhaal staat dan weliswaar op naam van **Ed. Juan Lopez Garcia**, maar de echte man achter de schermen is **Simon Spruyt**, een jonge striptekenaar (1978) die in 2005 afstudeerde op de Ecole Supérieure des Arts St-Luc in Brussel en die onder meer als Zlatan Magazurski cartoons tekende voor het Brusselse tijdschrift *Zone 02*. In Nederland is hij bekender door de parodistische royalty-strip *De Bamburgers* die hij samen met Fritz van den Heuvel maakte en die in *Myx Magazine* werd gepubliceerd.

In 2008 werd Simon Spruyt uitgeroepen als winnaar van de eerste Focus Knack Stripstrijd met zijn verhaal *Productiecapaciteit*. Dit verhaal, met als ondertitel *Een blic achter de schermen van Les Studios S.G.F. Spruyt*, geeft een hatelijk spottende kijk op (een deel) van de commerciële stripindustrie: 'Een agressieve aanwezigheidspolitiek, gebaseerd op het overspoelen van de markt met een eindeloze stroom kutboekjes is verder uitgewerkt', zo vertelt de S.G.F. Spruyt tegen het jonge meisje Liesje tijdens een rondleiding in zijn bedrijf, waarbij ook nog even de grafische roman door de mangel wordt gehaald. In het album vormt *Productiecapaciteit* het uitgangspunt waaromheen de auteur nu het complete levensverhaal van de iconische S.G.F. Spruyt heeft gereconstrueerd: een vermakelijke, leerzame en visueel aantrekkelijke kroniek van een uit de hand gelopen ambitie. DR

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

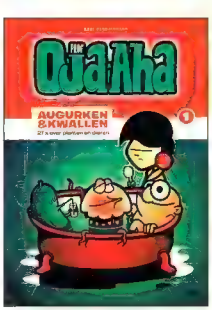

Willem Wever in stripvorm

Eén gek kan meer vragen dan tien wijzen kunnen beantwoorden, maar kinderen kunnen er ook wat van. Vanaf 1999 beantwoordde **Roel Venderbosch** typische vragen zoals 'Waarom zijn de bananen krom?', 'Waarom zijn katten bang voor water?' en 'Hoe maakt een koe melk?' in stripvorm in jeugdblad *Taptoe*. Hij voerde in deze inmiddels alweer een tijdje gestopte strip typische karakters als professor Oja-Aha en Assistent op, die de kindervragen samen beantwoorden. Vanaf ongeveer de 80e aflevering is Venderbosch zelf vragen gaan bedenken.

De professor acteert als een soort Willem Wever en legt in één of twee pagina's uit wat de wetenschappelijke achtergrond is van de reden waarom muggenbulten jeuken en beren een winterslaap houden. Assistent is soms de aangever en soms het slachtoffer in de verhaaltjes die alle in een kwinkslag eindigen. Venderbosch heeft een vrolijke, kleurrijke tekenstijl met karikaturale personages. Hij houdt zich niet aan een strakke layout. Met en zonder kaders, grote en kleine letters, we komen het allemaal tegen. Aangekondigd zijn al een tweede bundeling met vragen over de geschiedenis, de aarde en de ruimte en een derde over lichaam en techniek. Venderbosch geeft de boeken zelf, onder de uitgeversnaam Roeland, uit. TdK

Prof Oja-Aha 1. Augurken & kwallen – 27 x over planten en dieren

Venderbosch
Roeland 2010
ISBN 978-90-815752-1-8
Prijs €7.95
48 pagina's
Kleur (sk)

NEW YORK TIMES BESTSELLER
A.D.
New Orleans na de watersnood
"A.D. een 'turnbook' noemen is zoiets als Schindler's List een 'filmpje' noemen." – Los Angeles Times
JOSH NEUFELD

Aangrijpend stripverslag van een ramp

'Da's al weer meer dan vijf jaar geleden', realiseer je je als je het meeslepende documentaire stripverhaal *A.D. – New Orleans na de watersnood* openslaat. Het boeiende en vaak aangrijpende boek vertelt de lotgevallen van zeven totaal verschillende mensen tussen 22 augustus en 1 september 2005, de periode waarin de orkaan Katrina de stad New Orleans en omgeving teisterde, en over de nasleep van de rampzalige ontwikkelingen: de dijkdoorbraken en de falende overheid.

A.D., zoals auteur **Josh Neufeld** het boek in zijn nawoord consequent noemt, begon als blog. Direct na de rampzalige gevolgen van Katrina gaf Neufeld zich op als vrijwilliger voor het Rode Kruis. Hij kreeg als reddingswerker de taak om warme maaltijden rond te brengen in het bij New Orleans gelegen Biloxi, Missisippi en hij kwam daar in aanraking met veel slachtoffers van de orkaan.

Toen hij zijn ervaringen via een blog op het internet openbaar maakte, vroeg de redactie van de verhalensite Smith Magazine *(www.smithmag.net)* hem om zijn getuigenissen voor de site in stripvorm te gieten. Uiteindelijk leidde dit tot *A.D.* in boekvorm, naast het minder uitgebreide verhaal op het internet, dat door sommige lezers wordt geprefeerd, vanwege de links naar onder meer fotoreportages en YouTube-filmpjes.

Neufeld reconstrueerde zeven waargebeurde verhalen aan de hand van talloze telefoongesprekken en honderden foto's waarover hij urenlang praatte met de betrokkenen. In een realistische tekenstijl trachtte hij de geschiedenissen zo waarheidsgetrouw mogelijk neer te tekenen en daarbij slaagde hij er goed in de emoties levensecht te maken, zoals de ervaringen van Leo, uitgever van een lokaal muziektijdschrift, en zijn vriendin Michelle. Drie weken na de ramp treffen zij bij terugkeer in hun huis een enorme puinhoop aan waarbij Leo's stripverzameling van zo'n 15.000 comics verloren is gegaan. Maar zij komen er nog relatief goed van af.

A.D. – New Orleans na de watersnood biedt via de door Josh Neufeld geselecteerde ervaringen van zeven personen een indrukwekkend journalistiek verslag in stripvorm van een natuurramp die door falende hulpverlening voor sommigen onnodig dramatisch verliep. DR

A.D. – New Orleans na de watersnood

Neufeld
Vliegende Hollander 2010
ISBN 978-90-495-0106-8
Prijs €19,95
208 pagina's
Kleur (sk)

Hartelijk dank, jongen... Stal je voor! Zoveel water en niets te drinken!
Geen probleem, mevrouw. Laat maar weten als u nog meer water of andere spullen nodig hebt.

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

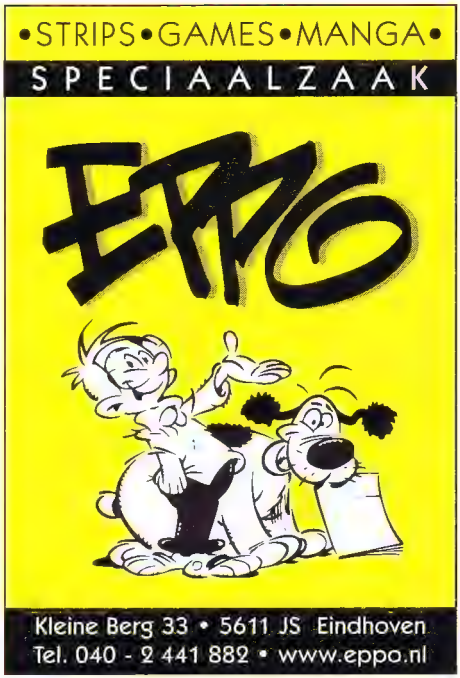

Duizendpoot schrijft ook stripscripts

Zijn 'finest *Donald Duck*-hour' leek scenarist **Jan Kruse** in 2007 te hebben bereikt. Naar aanleiding van het 55-jarig bestaan van het weekblad verscheen een speciale uitgave die zich onder andere in Amsterdam afspeelt. Kruse mocht het scenario van dit 42-pagina's tellende jubileumavontuur schrijven, de Braziliaanse *Duck*-tekenaar Carlos Mota werkte het uit en Daan Jippes tekende het omslag.
Maar aan Deventenaar Kruse (1946, Hengelo), die al ruim 25 jaar als schrijver verbonden is aan *Donald Duck*, is nu ook een heel stripalbum gewijd, in de reeks *De grappigste avonturen van Donald Duck*. Normaliter is deze reeks bedoeld om *Duck*-tekenaars in het zonnetje te zetten, maar voor het 31e album is er gekozen voor een scenarist die zijn sporen heeft nagelaten. De meeste verhalen van Kruse in dit album

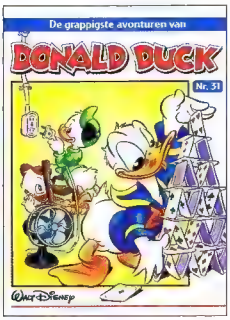

stammen uit de jaren 1980, een paar zijn van begin 2000 en een verhaal met tekenaar **Daniel Pérez** was nog niet eerder gepubliceerd. Vreemd genoeg ontbreken er strips uit de jaren 1990.
De scenario's van Kruse zijn vaak een combinatie van avontuur of actie met humor. De verhalen kennen satirische trekjes op maatschappelijke ontwikkelingen of menselijke tekortkomingen, geïnspireerd op de verhalen van Carl Barks. Daarom is het vreemd dat in de in de bundel opgenomen strip *Welkom in Lakona* de neefjes een Indiaans natuurgebied verkopen aan Oom Dagobert die het land ongetwijfeld zal ontginnen. Dat einde past niet in de 'groene' filosofie van deze woudlopers die Barks zo vaak benadrukte. Los van deze kleine faux pas toont de selectie uit deel 31 het vakmanschap van Kruse die goed in elkaar zittende, humorvolle scripts aflevert. Hoogtepunten van dit album zijn de burenruzies tussen Donald Duck en Bolderbast.

Kruse geldt als een culturele duizendpoot. Na een studie aan de Academie Kunst en Industrie in Enschede is hij actief geworden als scenarist, illustrator, tekenaar, cabaretier, reclame-acteur, zanger en toneelspeler. Hij heeft diverse voorlichtings strips op zijn naam staan, waaronder naar verluidt de eerste educatieve strip van de rijksoverheid in de jaren 1970. RS

De grappigste avonturen van Donald Duck 31

Kruse & Diverse tekenaars
Sanoma 2010
ISBN 978-90-8574-691-1
Prijs €4,95
96 pagina's
Kleur (sk)

Voor jongelui

Scott Pilgrim ligt in de hand als een manga vanwege het kleine formaat, de pagina's in zwart en wit en de simplistische tekenstijl waarbij de poppetjes veel te grote ogen hebben. Het overgrote deel leest als een biografie. Het slot bestaat uit een bizarre wending waarbij een nieuw genre om de hoek komt kijken; de superheldenstrip. De uitgever noemt het boekje 'een eigentijdse en bijzonder grappige graphic novel over rockmuziek, games, extreem geweld en eeuwige liefde'.
De reeks schijnt populair te zijn in Frankrijk en de VS. De maker, **Bryan Lee O'Malley**, won al een Harvey Award en een Eisner Award en is genomineerd voor een handjevol andere prijzen. In november draaide de verfilming in vijftien Nederlandse bioscopen.
Er is een game. De website, *www.scottpilgrim.com*, oogt fantastisch, compleet met discussieforum. Het Wikipedia-artikel is buitensporig lang.
Persoonlijk vond ik het een buitengewoon vervelend verhaaltje waarin puberthema's worden uitgerekt als kauwgum. De hoofdpersonen zijn oppervlakkig en reactief en ze houden zich bezig met dingen die mij volstrekt niet interesseren: popmuziek en een 17-jarig meisje. Als ik nog jong was, had ik het waarschijnlijk geweldig gevonden. Nu vind ik het een cross-over zonder duidelijke eigen identiteit en met weinig zeggingskracht.
Leuk geprobeerd, desondanks zeer saai. HW

Scott Pilgrim 1- Scott Pilgrims geweldige leventje

O'Malley
Oog & Blik/ Bezige Bij 2010
ISBN 978-90-5492-991-8
Prijs € 12,50
168 pagina's
Zwart/wit (sk)

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Sherpa op De Stripdagen
Grote graphic novel actie 3=2
Alleen tijdens De Stripdagen bij Sherpa !
Lode Devroe signeert zijn spectaculaire debuut Hangar 84
Zaterdag 12 maart 12:00 - 16:00 uur (en zondag o.v.)
Tevens mini-expositie met illustratiewerk
MIS ONZE STAND NIET !
LEES DE PREVIEWS OP WWW.SHERPA.NU

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

t/m 27 februari 2011 *Expo 'A Pior Banda do Mundo' ('De slechtste groep ter wereld') met werk van José Carlos Fernandes, Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*

t/m 3 maart 2011 *Expo 'Kapitein Rob – Dromen van avontuur', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl*

t/m 6 maart 2011 *Expo 'Schatten van het Europese stripverhaal', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*

t/m 3 april 2011 *Expo 'Europese politici in het oeuvre van Marc Sleen', Marc Sleen Museum, Zandstraat 33-35, Brussel, België, info: www.marc-sleen.be*

t/m 29 mei 2011 *Expo 'De voetafdruk van Delcourt', over de lange weg tussen synopsis en album, Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*

t/m 30 oktober 2011 *Expo 'Suske en Wiske – De tomeloze tijdreizigers', Museum Coda, Vosselmanstraat 299, Apeldoorn, info: www.coda-apeldoorn.nl*

12 t/m 13 maart 2011 *De Stripdagen, Evenementenhal Gorinchem, Franklinweg 2, Gorinchem, info: www.destripdagen.nl*

12 t/m 13 maart 2011 *23e Wilrijkse Stripdagen, Gemeenschapscentrum Valaarhof, Letterkundestraat, Wilrijk, België, info: www.vlaamsstripcentrum.be*

23 maart t/m 25 april *Expo 'Politiek in Prent 2010' met op 23 maart de Politiek in Prent Battle, Dudok, Koningstraat 40, Arnhem, info: www.pers-en-prent.nl*

15 t/m 17 april 2011 *Stripbeurs Arnhem, Arnhem, info: www.stripbeursarnhem.nl*

1 mei 2011 *Strips op de Markt, Markt, Gouda, info: www.stripsopdemarkt.com*

27 t/m 28 augustus 2011 *26e Brabants Stripspektakel, Health- en Sportclub Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.brabantsstripspektakel.nl*

10 t/m 11 september 2011 *Stripfestival Breda, Breda, info: www.stripbeursbreda.nl*

De tomeloze tijdreizigers in Apeldoorn

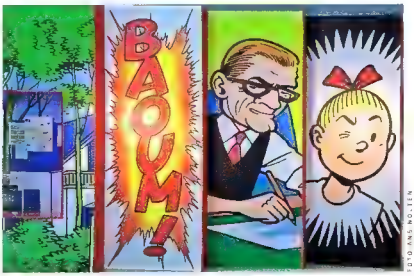

FOTO ANS NOLTEN

Op zondag 23 januari werd in museum Coda in Apeldoorn met behulp van de teletijdmachine van professor Barabas de *Suske en Wiske*-tentoonstelling *De tomeloze tijdreizigers* geopend. De fameuze striphelden beleven hun avonturen immers door alle tijden heen. *Suske en Wiske*-tekenaar Luc Morjaeu, tekstschrijver Peter van Gucht en een dochter van Willy Vandersteen waren bij de opening aanwezig om strips te signeren en vragen te beantwoorden. De kern van de tentoonstelling bestaat uit levensgrote diorama's van albums zoals *De Dulle Griet*, *Lambiorix*, en het *Het Spaanse spook*. De bezoeker loopt als het ware door de verhalen heen. Naast deze diorama's zijn er vitrines met voorwerpen uit de tijd waarin de verhalen zich afspelen en die te maken hebben met de strips van grootmeester Vandersteen. Uiteraard ontbreekt de teletijdmachine van professor Barabas niet. De bezoekers kunnen verder *Suske en Wiske*-strips lezen, zelf met behulp van een lichtbak en voorbedrukte kaders Suske en Wiske (na)tekenen, hun krachten meten met Jerom en de kennis van de uitvindingen van professor Barabas testen. Jammer is dat er geen aandacht wordt besteed aan de avonturen van de striphelden op beeldscherm en filmdoek zoals bij voorbeeld de live action film *De duistere diamant* (2004) en de 3D-animatiefilm *De Texasrakkers* uit 2009. De expositie was eerder te zien in het Limburgs Museum in Venlo die ter gelegenheid van het 65-jarig jubileum van de striphelden in december 2010 werd opgebouwd. Nieuw in Apeldoorn is een diorama gebaseerd op het album *Het witte wief* met informatie en voorwerpen over de sagen die zich op de Veluwe afspelen. Het *Suske en Wiske*-stripboek *Verraad op de Veluwe* uit 2004 is alleen maar in een vitrine te zien. 'Coda' is de afkorting van *Cultuur Onder een Dak in Apeldoorn*. Het museum dat ook nog moderne kunst exposeert en de geschiedenis van de Veluwe behandelt, bevindt zich in zwaar weer. De gemeente wil door teruglopende inkomsten de subsidie sterk korten waardoor de exploitatie van het museum gevaar loopt. Voorlopig is het museum nog steeds te bezoeken. Het gebouw bevindt zich op ruim 15 minuten lopen van het station. Voor de jeugd t/m 15 jaar is de tentoonstelling gratis, net als voor bezitters van een museumjaarkaart. HvB

Meer info: zie agenda

ADVERTENTIE

→ WINNEN

Het was voor Alison Bechdel, de Amerikaanse cartooniste zelf ook een verrassing dat haar grafische roman ***Fun Home – Een familiedrama*** *bij pers en publiek zo in de smaak viel. Uitgeverij Xtra kocht de rechten en bracht het stripalbum onlangs in een vertaling op de Nederlandse markt. In samenwerking met Xtra stelt* ***Stripschrift*** *vijf exemplaren beschikbaar aan lezers die ons het goede antwoord geven op de volgende vraag:*

De titel *Fun Home* heeft niet zo zeer met 'fun' te maken. Hoe komt Bechdel aan de titel voor haar strip?

Stuur het antwoord
vóór 1 april 2011 naar

Fun-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

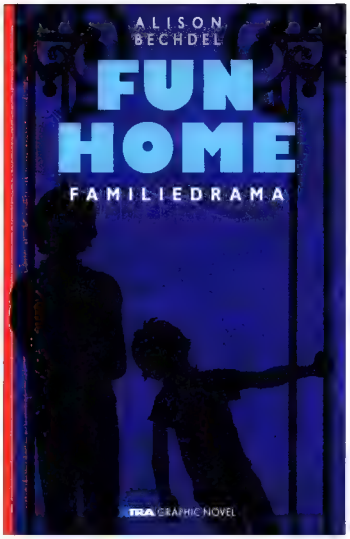

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend.
Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Prent-prijsvraag *Stripschrift 412*
Wij vroegen uit welk land Conan volgens de oorspronkelijk auteur Robert E. Ho-ward afkomstig is.
Het juiste antwoord – Cimmerië of Cimmeria – werd veel ingestuurd waardoor loting uitkomst moest bieden.

De volgende personen ontvangen een prent met de afbeelding van het omslag van Conan 6:
R. Huijsman *(Almere),*
Henk Klein *(Diemen)*
Rein van Willigen *(Zaltbommel).*

Allemaal gefeliciteerd!

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Eerste dag van uitgifte
First day of issue

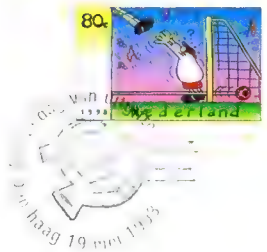

De uitgifte van de ***FC Knudde****-zegel in 1998 had alles te maken met het wereldkampioenschap voetbal dat plaatsvond in Frankijk. Nederland schopte het tot de halve finale, waar het na strafschoppen verloor van titelverdediger Brazilië. Toon van Driel had daar nog geen weet van toen hij de juichende manneljes voor de eerstedaguitgifte tekende. HW*

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROER DE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN REDACTEUR OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN ... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

WAARHEEN?

FOTO BOB ADELMAN

Eind januari won de Amerikaan *Art Spiegelman* de Grand Prix op het jaarlijkse stripfestival van Angoulême.
Spiegelman, die wereldwijd bekendheid verwierf met de klassieker *Maus* waarin hij het verhaal van zijn ouders vertelt die de concentratiekampen in de Tweede Wereldoorlog overleefden, mag dankzij deze prijs volgend jaar president zijn en een belangrijke rol spelen bij de programmering.

Vlaming *Brecht Evens* won voor zijn album *Ergens waar je niet wilt zijn* in Angoulême de Prix de l'Audace, een prijs die het lef van de stripmaker beloont. Het album won eerder de Willy Vandersteenprijs en kent al verschillende vertalingen.
Olivier Schrauwen was met *De man die zijn baard liet groeien* ook genomineerd maar viel niet in de prijzen. Andere laureaten waren onder meer Manuele Fior, David Mazzucchelli, Fabien Nury en Sylvain Vallée, Joe Sacco, Naoki Urasawa en de meer dan twintig jaar geleden overleden Osamu Tezuka.

Patrick Vranken is na bijna twintig jaar gestopt als hoofdredacteur van stripinformatietijdschrift *Brabant Strip Magazine*. In het laatste nummer van 2010, dat eind januari verscheen, legt Vranken in het voorwoord nog eens uit op welke wijze dat afscheid heeft plaatsgevonden. Duidelijk is dat niet alles in pais en vree heeft plaatsgevonden. Zo werd zijn verwijzing naar een blog op het internet niet opgenomen in de gedrukte versie van het blad. Dit deed hem besluiten zijn adressenbestand daar in een aparte mail op te wijzen.
De nieuwe leidsman is Kurt Morissens die ook verbonden is aan *Stripgids* en *Strip Turnhout*. Voor de abonnees van BSM verandert er ook iets: voortaan verschijnen er vijf magazines (in plaats van tien) per jaar. De collectie *Fenix*, een boekenreeks met klassiekers, krimpt ook in: in 2011 zijn slechts vier delen voorzien.

Stripwinkel Stripsmagazijn uit Hilversum krimpt haar assortiment in. De winkel gaat zich voortaan richten op tweedehands en antiquarische strips en hanteert nog een zeer selecte groep (de best verkopende) nieuwe strips.

Eind maart, begin april opent de eerste stripwinkel van de Hoekse Waard. In 's-Gravendeel is *Stripwinkel Barabas* het trotse eigendom van Dennis Hardenbol die al op veel beurzen staat en via het internet een bekende stripaanbieder is. De winkel zal zich specialiseren in Disney en Vandersteen en biedt verder een zeer ruim assortiment tweedehands en antiquarische strips.
Daarnaast is er een klein fonds (de top tien) nieuwe strips. Ook wordt er een kleine galerie ingericht waarin originele tekeningen worden getoond en te koop aangeboden.

Barabas is overdag geopend van woensdag tot en met zaterdag; op vrijdag ook 's avonds.
De winkel is te vinden aan de Strijensedijk 3, 3295 KL 's-Gravendeel, telefonisch bereikbaar op (+31)(0)6-16110888 en via de website *www.profbarabas.nl*.
Barabas kondigt een grote actie aan tijdens De Stripdagen in maart in Gorinchem (50% korting) maar belooft ook een nog nader bekend te maken openingsactie.

ADVERTENTIE

Niet te filmen!

Eindelijk is de meesterlijke krantenstrip van Jan Blokker en Rupert van der Linden in boekvorm verkrijgbaar.
Kwaliteit verjaart duidelijk niet.
Alle tekst is speciaal voor deze boekuitgave opnieuw gezet.

Verkrijgbaar op De Stripdagen
€12,95

www.stripstift.nl

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA **INBOX@STRIPSCHRIFT.NL** OF IN POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM. MAAR... DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

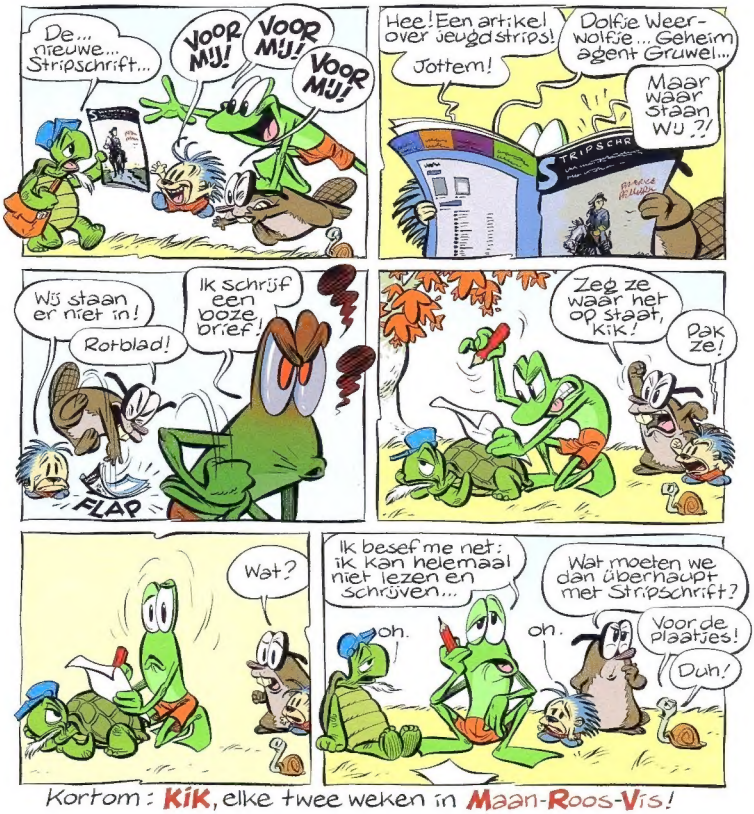

Kortom: **KiK**, elke twee weken in **Maan-Roos-Vis**!

Strip van Gerben Valkema, Haarlem

Met het artikel Jeugdstrips en -tijdschriften – Ze bestaan nog steeds, maar... anders *uit* Stripschrift 412 *heb ik niet de pretentie gehad om alle lopende jeugdstrips te behandelen. Al had deze strip van Gerben Valkema zeker niet misstaan.* Kik *staat al een paar jaar in* Maan-Roos-Vis *van uitgeverij Zwijsen, een blad dat speciaal voor beginnende lezers uit groep 3 van de lagere school wordt gemaakt.*

Rik Sanders

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
YendorStrips
www.yendor.nl

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 44 • NUMMER 1 (414) • MAART 2011

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ruben Acohen, Bob Adelman, Ger Apeldoorn, Tijs Bagchus, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Han van Buuren, Erik van der Hoeven, Taco Lemstra, Willard Mans, Michel van Merriënboer, Rob van der Nol, Ans Nolten, Bert Post, Kees Ribbens, Erwin Suvaal, Rudy Vrooman, Harry Wibier

Omslag
William Vance

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €48,00
België €51,00
Other countries €65,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

MILAN HULSING

'Een virtuoze grafische roman.' – DE VOLKSKRANT

STAD VAN KLEI

'Briljant. De toon in tekst en beeld die Hulsing treft is verbluffend.'
– Abdelkader Benali

'Zinderend visionaire strip over Egypte.'
– NRC HANDELSBLAD

'Griezelig actueel, prachtig getekend verhaal.'
– ALGEMEEN DAGBLAD

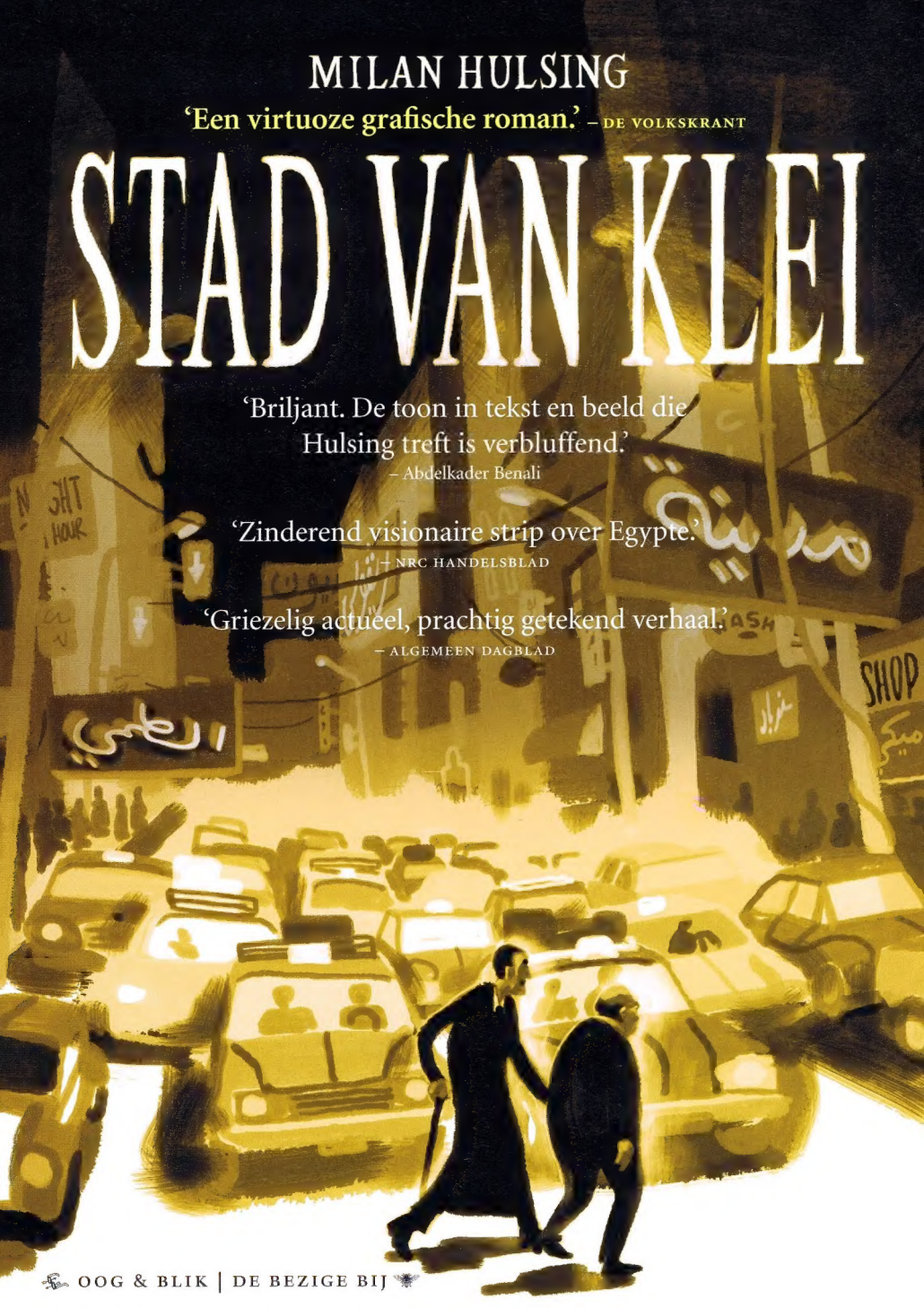

OOG & BLIK | DE BEZIGE BIJ

Golden Cup

De jonge Daytona mag dan al één van de kanshebbers zijn voor de Golden Cup titel, Brenda, aan boord van haar krachtige truck, heeft een heel ander doel. Op bevel van een geheimzinnige opdrachtgever is haar enige taak haar lading tot het eind van de race te brengen. Morano, de laatst ingeschrevene, is dan weer tussen de concurrenten op zoek naar een bende kidnappers. Ieder heeft zo zijn eigen motieven, maar allen zorgen ze ervoor dat deze Golden Cup een onvergetelijke wedstrijd wordt! Ondertussen gaat de race richting Peking...

hardcover | € 16,95 | kleur 48 p. | ISBN 978-90-5885-370-7

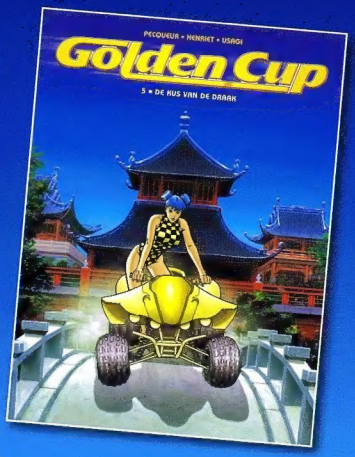

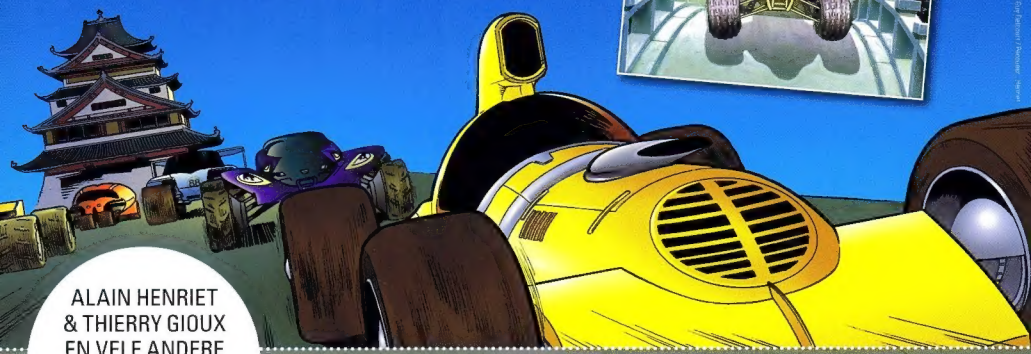

ALAIN HENRIET
& THIERRY GIOUX
EN VELE ANDERE
AUTEURS SIGNEREN

STRIPDAGEN GORINCHEM
12 & 13 MAART

Hauteville House

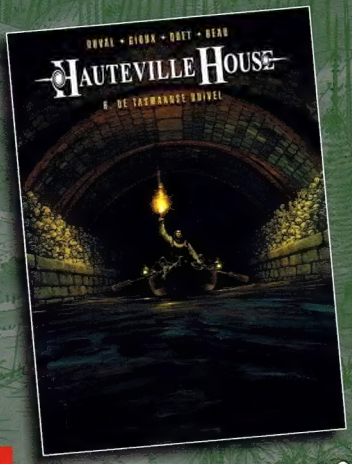

Het Kruis van Pérouse, dat door de machtigen van dit ondermaanse wordt begeerd, bevindt zich nog steeds op een diepte van 300 meter. Napoleon, Victor Hugo, het Spook van het boevengilde van Parijs en de Tasmaanse Duivel proberen allemaal het kostbare voorwerp in handen te krijgen. Gavroche krijgt zelfs een aanbod voor een wapenstilstand tussen de Republiek en het Keizerrijk. Hij gaat daar niet op in, terwijl andere bondgenootschappen even snel worden gesmeed als ze worden ontbonden.

hardcover | € 16,95 | kleur 48 p. | ISBN 978-90-5885-565-7

© Soleil Productions / Henriet
© Duval/Delcourt/Soleil / Giroux

SILVESTER
SILVESTERSTRIPS.NL
VOLG ONS OOK OP TWITTER EN FACEBOOK

catawiki

catawiki.nl

Samen maken we de beste stripcatalogus
Al 250.000 strips uitgebreid beschreven

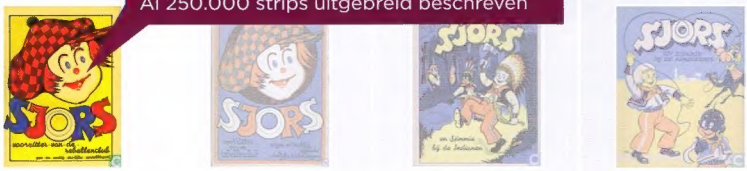

Hou je verzameling en zoeklijst gratis bij
Vink in de catalogus aan wat je hebt en mist

Maak je collectie compleet
Al een half miljoen strips te koop

Open eenvoudig je eigen webwinkel
Bereik het grootste verzamelaarsnetwerk

Ontmoet andere stripverzamelaars
Wissel kennis en ervaring uit

"Catawiki is een paradijs voor verzamelaars. Je collectie bijhouden, kopen en verkopen gaat sneller en makkelijker dan ooit."

Tammo Meedendorp, op Catawiki bekend als gebruiker 'Collectioneur'